35-2-A-25 96 2

THEATRVM CONVERSIONIS GENTIVM TOTIVS ORBIS;

SIVE,

CHRONOLOGIA DE VOCATIONE OMNIVM

populorum, propagatæ per vniuerſum orbē fidei, Chriſtianæque religionis deſcriptio:

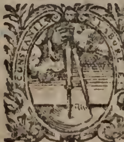
Auctore F. Arnoldo Mermannio Aloſtano.

MATTH. XXVIII.

Data eſt mihi omnis poteſtas in celo, & in terra: euntes ergo docete omnes gentes.

MARC. XVI.

Illi autem profecti, prædicauerunt vbique, Domino cooperante & ſermone confirmante ſequentibus ſignis.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

ANTVERPIÆ,
Ex officina Chriſtophori Plantini.
ANNO M. D. LXXII.

35. 2. A. 25

AD LECTOREM.

AMice lector, en tibi damus Theatrum omnium mortalium conuerſionis ad fidem Chriſti, velut aut ſcenam quandam, in qua aliæ, aliæque perſonæ, ſuos quæque actus habent parteſque agunt; aut tabulam, vnde (ſicut ex charta Coſmographica prouincias, ciuitates, arces, fluuios, & einſmodi diſcernere licet) cuiuis probatum compertumque eſſe queat, qua ætate cum primis, quibus Apoſtolis, apoſtolicíſue viris, quibus Pontificibus Max., demú quibus Imperatoribus, ſeu Regibus, ſeu principibus, prouinciæ quæque ac populi ad Chriſtiánam religionem, verumque Dei cultum, abdicata ſuperſtitione, venerint. Illud duntaxat præmonuero, neminem mihi iſtuc ſuccenſere debere, ſi alios alioſque populos ab alijs alijſque Apoſtolis, alio atque alio tempore ad ſanam menté bonamque Chriſtianæ pietatis frugem ſolicitatos reductoſque referam, quú varia metamorphoſi ac viciſſitudine reciproca, hos atque illos, nunc ſuperſtitionem religione, nũc contra (pro temporum morumque malitia, ſeu mortalium inconſtantia) ſæpenumero, hanc illa commutauiſſe liquidiſſimum ſit. Iſtuc audenter dixerim neminem à fide cathol. deſciſcere poſſe, aut ad hæreſim facile deficere, qui huic, non meæ (nequis iactantiam mihi impingat) ſed Chriſtianæ adeoque catholicæ ſcenæ patientem accommodet aurem. Vale.

ILLVSTRISSIMO

DOMINO PRINCIPI, D. Fulgentio de Bragança, Sereniſſ. regis Hiſpaniarum D. Philippi cognomento proprio Catholici, affini proximo, ſtudiorum reiq́ue cathol. Mæcenati ſingulari. S. P.

TOT *mihi tātiſq; cum virtutum artiumq́ue encomijs, tum clariſſimi generis nobilitatis titulis tua Illuſtriſſima Celſitudo celebrata eſt, vt ea ſola ob mentem perpetuò venerit, cui inter tumultuantium graſſantiumq́ue bellorū & vndique gliſcentium tragicos ſtrepitus atque fragores, haſce meas elucubratiunculas nuncupare meritò debuerim. Nam cùm ferè inter arma leges ſilere, & Muſarum ſtudiorumq́ue quaſi interregnum eſſe ſoleat; nunquam Muſas tuas, Auguſtinos, Ambroſios, Hierony-*

ronymos alioſque eius claſſis (quæ eſt huius tui animi conſtantia) feriari permittere, nullum literis vacuum officio tempus concedere, non modo nullũ diem ſine linea, ſed nullam penitus diei partem abſque literario penſo elabi ſinere, tua Illuſtriſſima Excellentia alioqui occupatiſſima, prædicatur adeo, vt inſtar illius Scipionis Africani nunquam ſis magis negocioſus, quàm cùm videris ocioſus, nunquam ſis minus ſolus, quàm cùm putaris eſſe ſolus, aut in morem illius clariſſimi viri Marcellini Auguſtalis præfecti, quem tantopere laudibus efferunt SS. Hieronym. & Auguſt. cuique multas operas literarias elucubrarunt, quòd inter bellandũ militandumque aduerſus Gotthos in Italiam Alarico rege irrumpentes, de origine animæ, de prouidentia, tamquam aliud agens, philoſophari non deſineret. Illa enim non ſolùm ſtoica, verumetiam Chriſtiana ἀπάθεια eſt, nobiſque oraculis diuinis commenda-

ta,

ta, qua, non vt Bias, vt Socrates, vt Pericles, vt Zeno quiſpiā in tauro Phalaridis, aut aliud eiuſmodi popularis auræ vile mancipiū, ſed vt Chriſtianus, in extremis vitæ humanæ ærumnis & cladibus, animo ſuo imperans, ſuique ſolidè compos, ſummam retinet tranquillitatē, in ſumma rerum omnium tempeſtate, ſpe fultus æternæ beatitudinis. Qui enim ita compoſitus ordinatuſque eſt, tametſi cælum ruat, impauidum ferient ruinæ. Neque procul ab iſthoc fortitudinis faſtigio abeſſe videri debet tuæ amplitudinis ſublimitas, quæ inter crepitantium bombardarum horrida Vulcani tonitrua, & denſiſſima Cyclopum flammantiaque fulmina, omnemque hanc præliorum frequentiam, non ſolùm ſtudia non remiſiſſe; verùm etiam enixius intendiſſe fertur, & doctoratus titulum, qui paci eſt ſacer, feruente vndique bello, quo Eccleſiam cathol. apud Belgas Barbari, cognomento Gueſij, indefeſſè adoriuntur, pre-

munt, fatigant, quæſiuiſſe. Egregiè profecto imitaris illum, qui exiſtimabat, aut omnes reges philoſophos, aut omnes philoſophos reges eſſe oportere, pro tua regia indoléque philoſophica, qua feliciter natus es, & ab atauis editus. Nullo enim tempore neque pacis, neque belli, philoſophia non eſt neceſſaria, ſine qua nec pax diuturna conſtare, neque bella iuſta, aut felicia geri queunt. Scitum nã-que eſt illud M. Ciceronis, fruſtra eſſe arma foris, ſi deſit conſilium domi. Neque ego aliunde (vt Cornelium Balbum Gaditanum, cuius M. Tullius meminit; Viriatum Luſitanum, qui Conſulares Roman. exercitus ſæpe cecîdit & fudit; Traianũ, Adrianum, Antoninos, Bonoſum de quo Fla. Vopiſc. vt inquã hoſce alioſque id genus ſeu Hiſpania, ſeu Luſitania oriundos principes viros omittam) non alia de cauſſa hactenus inde, ab origine prima, regna iſta, tanta frui ſecundarum rerũ proſperitate arbitror,

neque

neque tot regnorum, coloniarum, prouinciarumque acceſſione creuiſſe in quãdam monarchiam, niſi ex armorum vi, prudenti freta conſilio, tanquam non neruo, ſed Reip. robore quodam firmiſſimo. Theodoſius verò Mag. genere Hiſpanus, accitus à Gratiano, & deinde à Valentiniano AA. ad imperij conſortium: deinde Richaredi, Alfonſi, Ferdinandi, Caroli, Philippi, cæterique, quos enumerare longum eſt, haſce, quas dixi, artes, virtuteſque bellicas religioni Cathol. coniungentes, quantam nomini Chriſtiano vindicando, diuulgandoque operam commodarint, quot triumphos de Gotthis, Vandalis, Saracenis, Mauris, hæreticis, perduellibus duxerint, & eccleſiaſticæ, & profanæ hiſtoriæ memorant, vſuſque quotidianus, cum Indicarum ac Turcicarum, tum Belgicarum rerum teſtatiſſimus eſt ac probatiſſimus. Quocirca quum tanquam theatrum quoddã, toto mũdo propagatæ religionis Chriſtianæ cu-

næ cudere exprimereque in animum induxiſſem, eique operi Mæcenatem quærerem, operæ precium facturus mihi ſum viſus, ſi talem deligerem, qui inter bellorum negocia, quæ neſcio quo œſtro perciti, nobis faceſſunt hæretici, Muſarum ocia putaret non eſſe negligenda, aut rebus afflictis ſine fruge tranſigenda. Ita namque prima naſcentis eccleſiæ Chriſtianæ ætas inter ferrum, neces & ignes adoleuit, ita ſæuientibus magis magiſque tyrannis altius altiuſque radices egit, & perſecutionum graſſationibus, quaſi ſuis iuſtis momentis abſolutiſque numeris creuit in orbem huc vniuerſum omnium temporum, omnium locorum, omnium populorum, ita quidem, vt neque populus vllus, neque locus quiſquam, neque tempus religionis Chriſtianæ expers vnquã fuerit. Quum igitur bene ordinatam Rempub. in primis ciuium concordia, tum armis atque conſilio maximè tueri neceſſarium ſit,

&

& bella quidem gerere ſit Regum ac Imperatorum Rerumpub. clauum tenentium: deinde cùm iuſtáne an iniuſta ſint bella, plurimum referat ad ſperandū bonum, aut metuendum euentum malum, idque non niſi ex cauſſa æſtimari poſſit; cauſſa verò æquior meliorq́ue eſſe nō queat, quàm ea quæ in Deum religionemq́ue refertur. Quum, inquam, ita comparatum ſit, noſtrum hic fuerit pro virili oſtendere, quibus gradibus atque momentis Fides Chriſtianaq́ue religio cuncto terrarum orbe primùm orta, deinde aucta & prorogata ſit. Hinc inferemus quot martyrum necibus cōſecrata, quot tyrannorum machinationibus ſuperior euaſerit, donec tandem Conſtantino Magn. Imperato. A. ipſamet regna & imperia Numini deuota dicataq́ue ſunt. Inde verò concludemus, quot deinceps Regum, Imperatorum, principum, ducum, comitum, baronum, ſiue edictis, ſiue conatibus religio hucuſque ſit

ſeruata. Denique hanc addemus coronidem, ab hac ita fundata radicatáque Eccleſia deſciſcere, non tam eſſe erroris excuſabilis, quàm deſperatæ malitiæ vitium: & illud certè, aut hic ex virtute mulctandum, aut in vltimas terras deportandum, vel inſtar membri malè affecti contagioſique enſe recidendum; ne pars ſincera trahatur.
Cohortabimur verò Reges & Imperatores, vt muniũ ſuorũ memores, quo in loco ſint conſtituti, ſeriò cogitent, nihil fide Cathol. prius, nihilque charius ducant, ſi vel ſuæ vel patriæ ſaluti & incolumitati ſatis conſultum volunt. In ea excolenda obſeruandaque omnes cogitationes, omnes operas, omnia ſtudia ponant. Omnia potius, ipſam adeo coronam & vitam, non dicam periculo, verumetiam certiſſimo exitio exponant, nihilique faciant, magis quàm religionem ſemel acceptam peſſum ire ſinant, quam tot tantiſque laboribus partam,
quam

quam tot annorum curriculis aſſeruatam, quam tot locorum & populorum, tanta conſenſione traditam, in confeſſo eſt omnibus. Profectò ſi pro focis, aris, Dijs laribus, Dijs penatibus, Dijs immortalibus, olim apud quantumcumque barbaros, pugnare, non minima religionis pars erat, & corripiendorum armorum grauiſſima cauſſa, neque Regibus cathol. neque fecialibus aut indicendorum, aut ſuſcipiendorum bellorum occaſio vlla iuſtior contingere poteſt, atque ea, qua impiorum in Deum Diuoſque omnes theomachia opprimitur, ſacrilegorum inceſtuoſa, in ſacratam Numini pudicitiam, tyrannis retunditur, perduellium hominum, qui non niſi rem malam, alio prætexto meditantur, ſanguinaria barbaries & crudelitas pluſquam Neroniana (id quod ſexcentis exemplis probatum eſt) vſque ab radicibus euellitur, & Erynnis illa, malorumque Athe hæreſis,

Diris

Diris ſemel ſempiternis deuouetur ac mancipatur. Tuæ humanitatis candoriſque fuerit, ornatiſsime princeps, meos conatus & erga Remp. ſtudia æqui boníque facere. Vale in Domino. Datum Antuerpiæ decimo calendas Auguſt. 1572.

Veſtræ Illuſtriſſimæ Celſitudinis obſeruantiſſ.

Frater Arnoldus Mermannius Aloſtanus.

102

THEATRVM CONVERSIONIS GENTIVM TOTIVS ORBIS;

SIVE,

CHRONOLOGIA DE

Vocatione omnium populorum, & propagatæ per vniuerſum orbem fidei Chriſtianæq́ religionis deſcriptio.

ITALIA vniuerſa, ipſaque adeo orbis vrbs princeps Roma, fidei religioniſque Chriſtianæ auſpicia atque initia cepit anno ſalutis, id eſt, à nato Chriſto, plus minus xliiij. Claudij Imper. ſecundo. Claudius verò edicto publico (fortè nimio Simonis magi ſtudio, cui auream ſtatuā hac cum inſcriptione nuncuparat, Simoni magno Deo) Is, inquam, Claudius præcepit Iudæos omnes Roma excedere auctore S. Luca. Quos miſeratus Agrippa Iudæorum à Claudio rex cōſtitutus in Iudęam admiſit: verùm mox illi res nouas moliti, & in alias & alias ſeditiones verſi, immenſam cladē atque ſtragē, teſte Ioſepho & alijs, ſunt perpeſſi, alijque morte, alij profli- Act.18.

profligatione & exilio, alij proſcriptione ſunt mulctati. Interim Apoſtoli accepto nuper ſpiritu ſancto, & induti virtute ex alto, teſtes ac confeſſores & martyres Chriſti futuri, euangeliumque deportaturi ad omnes mundi ſinus, atque angulos, coacta ſynodo, commodatis communicatiſque mutuo fidei religioniſque ſententijs, capita ipſa in ſymbolum quod vocamus conflauere: vt produnt S. Clemens, Cypria. Ambro. Ruffi. Pet. Chryſol. Auguſt. Leo papa, Iſido. & alij auctores claſſici. Atque ita demum ſumma cum cõſenſione, relictis ob peruicaciam Hieroſolymis, in gentes diſperſi, prædicauerunt, vbique Domino cooperante, & ſermonem confirmante, ſequentibus ſignis, inquit S. Marcus cap. xvj.

Epiſt. ad Iac. frat. Domini. In Compendio fidei in expoſit. ſymb. epiſt. 81. & Ser. 38. in ſymb.

Ser. 57. & ſequent. Ser. 1. in Vigil. Pente. & lib. ad Catec. Epiſt. 13. decret. lib. 2. de diui. off. & lib. 6. ety. ca. 39. & lib. 1. de ſum. bo. cap. 23.

Orbis igitur Vrbi ſupremæ atque præcipuæ, Apoſtolorum caput ſeu vertex ac primas in fidẽ religionemque Chriſtianã aſſerendæ vindicandæque (nõ ſine numine Diuûm) deſtinatus eſt ab Oriente in Occidentem, à Iudęis ad Gentes, vti dudum oraculis compluribuſque vaticinijs diuinis fuerat præſagitum, S. Petrus hominum piſcator iuxta Chriſti ſponſionem

nem auſpicatiſſimus futurus, & in ſuum rete, mundum vniuerſum felici omine Chriſtiquè præſidio pertracturus. Quum enim Antiochenſem fundaſſet Eccleſiá, vbi primùm Chriſto qui nomen dederat vocati ſunt Chriſtiani, ibiq́ue epiſcopatum adminiſtraſſet ſex annos, prædicato interim diſperſis per orbem profugiſq́ue Iudæis euangelio in Ponto, Galatia, Cappadocia, Aſia, Bithynia, tota Palæſthina & Syria, annoq́ue ſeptimo appetente, expugnaturus Simonem magū ac præſtigiatorem, contendit Romam, ibiq́ue cathedram ſacerdotalem, ſedemq́ue epiſcopalem, apoſtolicá, primam tenuit, aſſeruit, vindicauit annos XXV. vſque ad vltimum, hoc eſt xiiij. Neronis, quo etiá cruci affixus eſt, corpore tranſuerſo, capite deorſum, pedibus ſurſum; aſſerens ſe indignū, qui, vti Dominus, crucifigeretur. Eius hiſtoriæ locupletiſſimos pariter ac grauiſſimos auctores habemus, Hiero. in Cata. ſcript. Eccleſ. Euſeb. Cæſ. Tertull. Aug. Irenæ. Cyrill. Hieroſ. Egeſipp. Paul. Oroſ. Theodorit. Fir. Lactant. Cyprià. Pet. Chryſol. Abdi. Babylon. Amb. Athana. Phil. Brixienſ. Vincent. Lirin. Epipha.

Act. 11. S. Petrus præſedit eccleſiæ Antiochenſi ſecundum Niceph. Cōſtāt. annos 11. in ſua Chro.

Ecc. hiſt. lib. 2 cap. 14. & lib. 3. cap. 1. & ſequent. & in Chronic. lib. de præſcript. hæret.

De hæreſ. ad Quod. Hæreſ. lib. 2. cont. lit. Petil. cap. 51. epiſt. 165. de ſchiſmate Donatiſtarum & alibi.

Epipha. Clement. Rom. Clement. Alexan. Orige. Nicepho. Conſtant. Patriarch. Nicepho. Call. Doroth. Iuſtin. Philoſoph. Mart. Io. Chryſoſt. Bernard.

Lib. 3. cont. hær. Valent. cap. 1. & ſeq. Catech. 2. 6. 11. 17.

Leon. Pont. Max. Maxi. Taurinenſ. Grego. Turo. Freculph. Lexouienſ. Eutrop. Io. Zona. Sulpit. Seuer. Fulgent. Ruſpenſ. Afr. Georg. Cedren. Honor.

Lib. 3. de excid. Hiero. cap. 2.

Auguſtudu. Optat. Mileuit Damaſ. pōt. Max. Adon. Vien. Hiſtoric. cunctos, omnium concil. Patres, Iuſtinia. Imp. Pho-

Lib. 7. Cap. 7. Lib. 1. Fabul. hæret.

tium patriarch. Conſtant. qui, cùm fuerit Græcus, neque parū de hæreſi ſuſpectus, à quo nihil eiuſmodi expectandum

Lib. 4. cap. 21 de Vera relig.

videbatur, præter cæteros elegantiſſimè Diui Conſtantini Mag. donationem S.

Lib. 4. Epiſt. 2. ad Antonia.

Syluestro pont. Max. eiuſque ſucceſſoribus factam, deſcribit Dionyſ. Corinthi Epiſcop.

Serm. 107. Lib. 1. Hiſt. Apoſt.

Neque aliunde (per Deū immortalē) vnquam hæreſes emerſerunt, niſi, quod huic ſedi, in qua, teſte S. Cyp. & rerum

Lib. 5. Epiſt. 32. & alias.

perpetuo vſu atque experientia, nunquam hæreſes aut natæ ſunt, aut edu-

In apol. pro ſua fuga.

catæ nō acquieſcatur: niſi, inquam, quod huic ſacerdoti, vnico & ſingulari Chriſti Vicario, ouiliſque Dominici paſtori

œcume-

œcumenico ac vniuerſali, à reliqua fraternitate vniuerſa non obediatur, inquit Cyp. lib. j. Epiſt. iij. Vni Petro ſe petram conſecrauit, eumque ædificandæ Eccleſiæ, cui portæ inferi nullo tempore præualerent, baſim ſolidam fore diſſeruit: vni Petro claues regni cælorum tradidit: vni Petro ligandorum iuxtà ac ſoluendorum peccatorum auctoritatem conceſſit. Matth. xvj. In vnius Petri nauiculam ei contra omnem ventorum, aquarum, fluctuum, tempeſtatum iniuriam, ſuppetias laturus, & opem, conſcendit Luc. v. Pro vnius Petri fide ac perſeuerantia rogauit. Luc. xxij. Vni Petro firmandorum fratrũ et in fide ſeu inſtruendorum ſeu reparandorum collegarum curam commiſit. Ibid. Vnius Petri erga ſeſe affectum atque ſtudium accuratè, imo ter maximè explorauit & inquiſiuit. Cum vno Petro tanquam pari & velut alter ipſe cenſus eſt. Denique vni Petro & paſcendos & regendos ſuos agnos ouesque credidit. Ioan. xxj. Matth. xvij. Quumque omnibus idem periculum immineret, pro vno Petro oratũ Patrem habuit: vt reliquorum extincta, Petri

Lib. de hæreſ. cont. Nouato. hæret.
Lib. 1. To. 2. hæreſ. 21. 27. & in anchorat.
Lib. recog.
Lib. conſtit. Apoſt. & in compend.
Lib. 4. Aromat.
To. 2. homil. 6. in Luc.
In Chronol.
Lib. 2. cap. 14. & ſeq. & Lib. 3. cap. 1. ec. hiſt.
In Synopſi.
In Paræneſ. ad gent. circa illud Pſal. 48 Vocauerunt nomina ſua in terris ſuis.
Serm. de Io. bapt. & Ser. de S. Pet.
Ser. 2. de anniuerſar. die aſſumpt. & alib.
Ser. de Pet. & Paul.
Lib. 1. hiſt. cap. 24.
To. 2. lib. 1. cap. 16.
Lib. 9. To. 3.
Lib. 2. hiſt.
Lib. de incarnat. & grat. cap. 11. in Cõpend. hiſt. in Chronic.
Lib. 1. & 2. cont. Donat.
in pontifical. in ſext. ætat.
Nicen. Conſtant. Epheſ. Chalcedon. & reliq.

C.lib. 1.l.de ſumma Tri. & fid. cath. in Nomocanono. Tit.8 .cap.1. Dionyſiũ allegat D. Euſeb.Cæſ.lib. 3. cap. 25.

vnius fides, nulla temporis intercapedine, nulla hominum iniuria, nulla mortalium barbarie, nullis diaboli artibus, nulla vi, nullo aſtu, nulla tyrannide deleretur. Luc. xxij. & exauditus eſt pro ſua reuerentia Heb. v. vt fides Petri nunquã abroganda, cæterarum Eccleſiarum fidem roboraret, aut labefactatam purgaret, ab Eccleſia S. Petri quaſi omnium matrice & parente reliquæ omnes veritatis ſempiternæ ac inuictæ lumẽ acciperent, acceptũ cuſtodirent, amiſſum fortè, reciperẽt, illi poſtremò quicquid tandem æqui boniq; haberẽt, acceptũ ferrent: vti ex probatiſſimis quibuſq; ſcriptoribus liquet, quos enumerare longũ eſt. Cæterũ cũ huic noſtræ cõpendioſæ tabulæ incongruũ eſſet, & incõmodum, vniuerſarũ Eccleſiarũ ſucceſſiones, omniũ epiſcoporũ, ſeu doctorũ, ſeu paſtorũ ſeries examuſſim cõmemorare, maximæ eiusq; antiquiſſimæ (vt D. Irenęi verbis vtar) omnibuſque cognitæ à glorioſiſſimis duobus columinibus SS. Apoſtolis Petro & Paulo Romę fundatæ, & conſtitutæ Eccleſiæ, eã quam habet ab Apoſtolis traditionẽ, annunciatamq; hominibus fidem per ſucceſſiones Epiſco-

Epiſcoporum perueniētem ad nos vſque indicantes, confutamus ac confundimus omnes eos, qui quoquo modo, vel per ſui malá placentiam, ſiue philauriam, vel vanam gloriam, vel animi vicium, mentiſque cæcitatem, & malam ſentētiam, aut quantcumque cupiditatem, præterquam omnes colligunt, ſapiunt, credunt. Ad hanc enim Eccleſiam propter potentiorem principalitatem, neceſſe eſt omnes conuenire Eccleſias, hoc eſt eos qui ſunt vndique fideles, in qua ſemper ab his qui ſunt vndique conſeruata eſt ea quę eſt ab Apoſtolis traditio. Ita fere ille. Et hæc quidem ita paucis de triumphante in fidei religioniſque faſtigio, rerumq; Chriſtianarũ potiunte Roma, dicta ſunto. Iam nunc cæteras Apoſtolorũ & Apoſtolicorum virorũ Eccleſias, inde deriuatas atq; oriundas inſpiciamus.

Palæſtina & cũcta Iudæa, ipſaq; Hieroſolyma Epiſcopũ, & Apoſtolũ ſortita eſt ſtatim à Dñi paſſione cõmuni totius ſenatus Apoſtolici conſtitutione atq; ſuffragiis S. Iacobum fratrem Domini, cognomẽto Iuſtũ, anno Chriſti nati xxxiij. ibiq; ſacerdotis munere functus eſt xxx. annos,

id eſt, vſque ad Domit. Neronis ſeptimum, eius cathedra aſſeruata eſt ſummo cum honore, ſicut & S. Petri, Pauli, aliorumque Apoſtolorum icones: vti legere eſt apud Euſeb. Cæſ. hiſt. Ecc. lib. ij. cap. j. & xxiij. & lib. vij. cap. xiiij. & xv. Nicepho. Conſtant. patri. in Chrono. Hiero. in Catal. Ioſeph. lib. xx. Antiq. Iudaic. cap. Egeſipp. lib. v. Abdi. Babylon. lib. vj. Nicepho. Call. lib. ij. cap. xxxviij. Clem. Alexand. lib. vj. & vij. Strom. Io. Zona. To. iij. Ado. Viennenſ. de vj. ætat. Georg. Cedren. in Compend. Hiſt. Auguſt. To. iiij. lib. expoſit. in epiſt. S. Paul. ad Gal. lib. ij. cont. Creſcon. Grammat. cap. cxxxvij. Hippolyt. Epiſc. Portuenſ.

In Iudæa item fidẽ Chriſti deprædicarunt & propagarunt S. Matthęus ex publicano apoſtolus, ibiq; Euangeliũ Hebraicè ſcripſit anno xlj. apud Capernaitas, & S. Iacobus frater Ioannis Zebedæi filius prædicauit xij. tribubus quæ erant in diſperſione, quem ſecuri percuti iuſſit Herodes Iudæorum Tetrarcha anno xxxvj. Simon quoq; Chananæus Chriſti Euangeliũ Iudæis prouulgauit, & Iacobo è pinnaculo templi præcipitato, & fullonis

Al. Simeon Cleophæ filius.

fuſte

fuſte interfecto,in Epiſcopatu ſurrogatus eſt anno lxiij.vt habet Chronol. Niceph. Cōſt. Euſeb. Cæſ.lib.iij. Ecc.Hiſt. cap. xj. & in Chro. Hieron.in Cata. Nice. Call. lib.ij.cap.xij.Clem.Alex.vij.Strom. Egeſip. Io. Zona.Georg.Cedre. Ado.Viēnēſ.

Ferunt Matthiā etiā in Iudæ Iſcariotis locū ſuffectum,populū Iudaicū docuiſſe, Sophro. Hiſtoria Treueriana,ſcriptor quidā Hebræus vitæ S. Matthię nuper Abdię Babylo. adiectus. Hic mihi obiter adnotādum putaui, id quod prodit Euodius, ſecūdùs à S.Petro Antiochenſiū epiſcopus, explicans illud Act. viij. de eccleſiæ Chriſti diſperſione, nimirū omnes diſcipulos lxxij. diaconos, fideles huc illuc timore perſecutionis graſsātis, vertiſſe ſolū, et relicta vrbe Hieroſolymitana,in diuerſas terras dirēptos,exceptis apoſtolis, quibꝰ edicto diuino cautū fuerat, & inhibitū ante annū xij.Hieroſolymis excedere:et interea eos paſſim cōmuni ſtudio atq; conatu mutuā cōmodāſſe omnes operā diuulgādo Euāgelio Iudęis,quod refert Euſ.Cęſ.

Inde mundi partitione quōdammōdo facta, ad ſuas quiſque prouincias ſorte obtingentes abierūt, iuxta illud Pſ. xviij.

Rom. x. In omnem terram exiuit ſonus eorum,& in fines orbis terræ verba eorũ: & primum quidem per diſcipulos profugos & diſperſos Iudęæ,Galileæ,& Samariæ ciuitates Chriſtum didicerunt, Act. viij. & ſeq. demum verò catechizatos quoſque, fideiq́ue rudimentis imbutos, & ſeu per Philippum, ſeu alios Euangeliſtas Baptiſmi ſacro fonte luſtratos, Apoſtoli Petrus, Ioannes,& alij firmarunt, roborarunt, ac Spiritu ſancto donarũt, vti ex Actis Apoſtolicis liquet.

Act. 8. 19.

Samaria, Gaza, Azotus, Eunuchus Cãdacis reginæ Æthiopum, Cæſarea per Philippũ diaconũ Euãgeliſtá; Phœnices, Cyprij, Cyrenaici, Antiocheni per alios & alios extorres illos & diſperſos (quos diximus) Chriſtũ diſcere atq; ſonare cœperũt anno Chriſti xxxiij. Tiber. Aug. S. Pẽtro Põt. Max. quod eſt apud Luc. Act. viij. xj. Euſeb. Cæſ. lib. ij. cap. j. & in Chro. Sophron. Nicepho. Call. lib. ij. cap. vj.

Europęi Scythę, Thraces, Theſſali, Macedones, Sogdiani, Sacci, Edeſſeni, Achaici, Byzantini, qui nũc ſunt Cõſtantinopolitani, vnius Æthiopiæ indigenæ, alijq́ue Euxini maris accolæ, Amaſæi, Synopenſes,

ſes, Niceni, Perinthij, Philippenſes, Theſſalonicenſes, Patrenſes, alijque Aſię populi, ab Andrea apoſtolo Chriſti Euangelium edocti ſunt anno xl. & quod excurrit, vt ita loqui liceat. Eius rei auctores ſunt Sophron. Euſeb. Cæſ. lib. iij. cap. j. & in Chro. Hiero. in Cata. Nicepho. Conſt. in Chrono. Niceph. Call. lib. ij. cap. xxxix. lib. iij. cap. j. lib. viij. cap. vj. Io. Zona. Georg. Ced. Tibe. Caio & Claudio Romanis Impp. S. Petro Pōt. Max. Idē de S. Andrea ſcribit D. Abdias primus ab apoſtolis Babylonię cōſecratus apoſtolus, idemq; epiſcopus, quem diu olim ex Hebræo D. Eutropius S. Petri auditor, genere Perſa, Græcum fecit, ac deinde Iulius Africanus, cuius ſubinde meminit S. Hieronymus, ex Græco reddidit Latinum.

Verbo illo & quod excurrit, ter Optatus, ſemel atque iterum S. Auguſt. li. 7. de bapt. cap. 7. & Iurcconſulti l. 26. §. vlt. depoſ. pro eo quod dicimus plus minus; aut ſicut Hiero. cont. Luciſ. eo amplius, vſi leguntur. item Victor Vtic. lib. 3. Oroſ. lib. 7. Lib. 3. hiſt. apoſt.

Maior Armenia, Syria tota (nā triū Syriarū meminit Optat. Mileuit. lib. ij. duarūq; Armeniarū) Scythia Oriētalis, Aſiatica, et Aſia ſuperior in naſſam S. Petri Chriſtiq; fidei, ſatagēte S. Philippo apoſt. allecta eſt vnà cū collega Bartholomæo. Itē iiſdē apoſtolis iugū Dñi ſuaue ſubiit Phrygiā, India Fortunata, quæ ad Æthiopiam vergit; & altera quæ Oceano alluitur; &

tertia, quæ Medis contigua, euerſiſque vbique idolorum delubris, lucis exciſis, aris dirutis, ſimulacris exuſtis, Diuino Numini *βασιλικὰς*, tanquam regias ac templa & altaria, eccleſiiſque ſacerdotes & antiſtites conſecrarunt, quemadmodũ S. Pet. Iaco. Andre. aliique & alij, alibi et alibi, anno ab apoſtolici cœtus diuiſione lxx. & quod excurrit, principibus Ro. variis, S. Petro potiſſimùm Pont. Max. vti reperire eſt apud Abdiam Babylo. lib. viij. Euſeb. lib. iij. cap. j. Sophron. in Cata. Nicepho. Call. lib. ij. cap. xxxix. Ioan. Zona. habuerunt illi ſecum copiá Euangelij teſte Sophro. *κατὰ ματθαῖον.*

κυρίακα Vnde adhuc nomen retinemus apud Germanos kirchen/ Latinè Dominica, hinc Domheren Dominos cathedrales dicimus.

Hiſt. apoſt.

Æthiopia altera, citerior (ni fallor) in ſortem prædicationis obtigit S. Matthiç apoſtolo, & quædam cum Iudææ, tum Galilææ, diœceſes, teſtibus Sophro. Niceph. Call. lib. ij. cap. xl. Scriptore eius vitæ Hebræo, qui pridem hiſtoriæ D. Abdiæ, vt præfati ſumus, acceſſit. S. Pont. Max. Tibe. Caio & Claud. Impp. anno & quod excurrit, xxxiiij.

Ad Anthropophagos in Æthiopiam interiorem (poſtquam ſuis Hebræis Hebraicè tradidiſſet, ſcripſiſſetq; Mattheus apo-

apoſtolus euangelium) apoſtolicam functionem obiturus penetrauit, dæmonum cultum aboleuit, ſtatuas eorum eſt demolitus, & focos & aras, vmbroſos lucos, libidinis omniſque impudicitiæ ſcholas ſuccidit, erexit ſacrauitque Eccleſias, altaria, ſacerdotes, virgines eaſque velatas perpetuæ caſtitati mancipauit, inſtituit ritum Miſſæ: ſicut S. Iacobus Hieroſolymis, & alij in ſuis quiſque prouincijs. Inter ſacrificandum pugione à tergo petitus fortitẽr pro Chriſto occubuit anno plus minus lx. S. Petro Põt. Max. Claud. Aug. Vide mihi Euſ. Cæſ. in Chro. lib. Ec. Hiſt. iij. cap. xxix. Abdi. Babyl. lib. vij. Sophro. Catal. Doroth. Synopſ. Niceph. Call. lib. ij. cap. iiij. lib. iij. cap. xxv. Adon. Viennenſ. ætat. vj. Io. Zona. To. iij. Georg. Ced.

Æthiopiæ illĩ, vbi eſt oſtium & irruptio Apſari al. Phaſis portuſq; Hyſſi, fidẽ Chriſti denunciauit Matthias, apoſtolicum ad ordinem ex diſcipulorum claſſe aſcitus. Qui homines barbaros & agreſtes, eoſque anthropophagos, ad mitioris manſuetioriſque vitæ cõſuetudinem reducens, præſtigiatoribus & maleficis in-

cantoribus ſuperatis, extructis Eccleſiis, multiſque fidei Chriſtianæ ſuſcitatis cãdidatis & alumnis, poſtremò criminationibus oppreſſus, primùm lapidibus petitus teſtium, dein capite truncatus interiit. Mandauit verò teſtium duos primos lapides ſecum tumulo dari, Imp. Claud. S. Pet. Pont. Max. anno, & quod excurrit, xl. auctor. Sophro. in Cat. Niceph. Call. lib. ij. cap. xl. Doroth. Synopſ. auctor vitæ Hebræ.

Reliqua Æthiopia, Felix Arabia, Erythra, Taprobana inſula, mari rubro clauſa, habuit euangelij præconem Eunuchũ Reginæ Candacis à S. Philippo edoctum, Luc. Act. viij. Tib. principe A.S. Pet. Põt. Max. anno Domini xxxiij. teſte Euſ. Ec. Hiſt. lib. ij. cap. j. Doroth. Synopſ. Niceph. lib. ij. cap. vj.

Parthi, Medi, Perſæ, Magi, Bactri, Hircani, Indi, Æthiopes, Taprobani, Edeſſæi, Bragmani, Germani per pædagogiã S. Thomæ apoſtoli ad Chriſti fidem perducti ſunt, & extincta idolomania, ædificatis templis compluribus auguſtiſſimis, conſecratis aris, deuotis Deo animis, perceptis Euchariſtiæ myſteriis (& quidẽ

ſub

109

ſub altera, panis inquam, ſpecie) omnem barbariem exuerūt anno xlv. & quod excurrit, partim Claud. partim Domit. Nero. Impp. A A.S. Pet. Pont. Max. id quod legere eſt in Cat. Sophro. apud Euſ. lib. j. cap. vlt. lib. iij. cap. j. in Chron. Niceph. Call. lib. ij. cap. xl. lib. iij. cap. j. Adon. Vien. Io. Zona. Georg. Ced. Doroth. Synopſ. Abd. Babyl. lib. ix.

Numidiam, Mauritaniam, Barbariá, reliquamq; Africam, vnà cum Æthiopia, quam à meridie reſpicit, ab ipſis Apoſtolis Chriſto conſecratam exiſtimo; deinde xxij. martyrum ſanguine, imperāte Valeriano A. anno cclvj. in fide firmatá aſtruit D. Io. Schomer. & Auguſtinus alibi refert ſuo tempore fidem Chriſti in Africa cccc. annos duraſſe, perpetuamque Pontificum Max. ſucceſſionem, S. Cyprianū quoq; præfuiſſe Carthagini anno ccl. Fabiano & Corne. Pont. Max. & tunc quidem Africam pluſquā lxxx. habuiſſe epiſcopos ex Concil. Cartha. j. conſtat, quod videtur circa Stephani j. Pont. Max. tempora celebratum anno plus minus cclvj. Sæuiēte item perſecutione Vandalica in Chriſtianos præſertim catholicos, & eccleſiaſti-

cleſiaſticos fuiſſe viros præſtantiſſimos in Africa Antiſtites, qui plebem continebant in officio, quum paſſim & Itali & Hiſpani & Galli & Germani ad Deorum idolorumque cultum redirent, variis hiſtoriis demonſtrari poteſt: & hæc fuit S. Auguſtino Afro cauſſa ſcribendorum librorum xxij. de ciuitate Dei, & Oroſio Hiſpano vij. & Saluiano Maſſilięſi viij. de iudicio & prouidentia Dei. Arnobium quoque & Tertullianũ in Africa floruiſſe nemo neſcit. Pretereo illam prolixam hiſtoriã de traditione ſacrorum codicũ, de qua ſæpe Auguſt. Optat. Mileuit. & alij.

In Africa fuiſſe olim quinque metropoles cùm ex Synodo Mileuitana, tum D. Optato Mileuitano l. j. & ij. liquet, tametſi Iuſtinianus l. j. & ij. C. de offic. præf. præto. Afric. & Paul. Oroſ. lib. c. ij. ſeptẽ Africæ prouinciis ſeptem reſpõdere metropoles inſinuent. identidemque ſignificat Optatus lib. iiij. Africam verò totius orbis opum fuiſſe ditiſſimam, Carthaginemque alteram in Africa Romam appellari ſolitam, & ab ipſis Apoſtolis fidei Chriſtianę nuncupatam aſſerit D. Saluianus l. vij. Eccleſias autem Africanas vſ-

queadeò dotatas fuiſſe à Diuis Auguſtis Principibus, pręter alios prodit D. Optat. l. j. & iij. contra Parmenia. & D. Auguſt. lib. iij. cont. Creſcon. c. xxix. Vt calices reliquaque vaſa ſacra ferè aurea & argẽtea fuerint, & veſtimenta vel aurata vel auro argentoque intexta, & eiuſmodi quoque ſupellectilem eccleſiaſticá extitiſſe Conſtantinopoli, Hieroſolymis, Romæ, Mediolani, Nolæ, Campaniæ, & per omnes ferme eccleſias, vel ex hoc probatum eſt, quod non rarò, vel alendorum pauperũ, vel redimendorum captiuorum cauſſa, ſæpe diſtracta ſint, ſæuientibus paſſim in Chriſtianos ſeu Hunnis, ſeu Gothis, ſeu Vandalis, ſeu aliis Barbaris. D. Hieronymus refert etiam libros ſacroſque codices inauratos, & purpura ac byſſo veſtitos, auroque argentoque cęlatos, nonnullos habuiſſe aureis, argenteiſque characteribus iiſque vncialibus micantes, præfat. in Iob. fuiſſe verò nominatim ſacrorũ vaſorum cuſtodes Conſtantinopoli, eoſque eo in precio habitos, vt non raròad patriarchatum acciti fuerint, prodit D. Nicepho. Conſtantinopolitanus in ſua Chronologia. Vide mihi D. Photiũ Conſtant.

ſtant. patriarch. tit. ij. c. ij. Gratian. de conſecrat. diſt. j. Hieronymum epiſt. ad Ruſticum, Concilium Remenſe. c. vj. Burchard. Vvormac. l. iij. c. xcvj. Iuon. Carnot. part. iij. c. cclxxxij.

Abgarus ſiue Augarus Toparcha & regulus Edeſſenorum, quem ſingulari & epiſtolij & ſuæ imaginis beneficio Chriſtus præter alios mortales eſt dignatus, cũ vniuerſa vulgi nobilitatisq; pariter multitudine, idololatriá dedidicit, Chriſtiq; molle capiſtrum ſubiit pędotribę Thaddæo illuc à S. Thoma apoſtolo deſtinato anno Domini, & quod excurrit, xxxij. al. xxxiij. Tib. Imp. A. S. Pet. Pont. Max. quod eſt apud Euſ. lib. j. cap. xv. in Chro. Niceph. Call. lib. ij. cap. vij.

Alexãdria, quam ob cultum diuinum iſthic florẽtem, plebisque ſanctimoniam, non infrequenter Paradiſum Domini veteres nũcupant, ſicut & Antiochiá Theopolim, tota quoque Ægyptus fidẽ Chriſti percepit, præceptore S. Marco, S. Petri Romæ diſcipulo. Is ſecundus Euangelium ſcripſit; quod cùm S. Petro probaretur, apoſtolica auctoritate eccleſię legendum reliquit: fundauit multas eccleſias apo-
ſtolico

ſtolico more, docuit abſtinentiam, continentiam, ſpontaneam paupertatem, & ſeculi fugam atque contemptum, anno xliiij. & quod excurrit, Nero. Imp. S. Pet. Pont. Max. Vt narrant S. Hiero. in Cat. Euſeb. lib. ij. cap. xv. & in Chron. Clemẽs Alex. vj. Hypotypoſ. Philo Iud. Papias. Niceph. Cõſtant. in Chro. Niceph. Call. lib. ij. cap. xv. & ſeq. Doroth. in Synopſ.

Indiæ orientali, & apud Brachmanas, quos Abrahæ ex concubinis poſteros quidam arbitrantur, Magi illi, qui ſtella duce Chriſti cunabula ſunt venerati, doctrinam Euangelicam tradidêre: vnde apud D. Io. Presbyterum (quem Sophũ vocant) eiusq́ue hactenus poſteritatem religionis Chriſtianæ non obſcura remanere veſtigia omnibus in confeſſo eſt, inquit D. Ottho Friſingẽſ. lib. ij. cap. xxxiij. Quum enim eſſent Magi, vt nõnullis viſum eſt, oriũdi ex genere Balaam, qui de apparitura aliquando ſtella fuerat vaticinatus, iuſſerunt ſenatuſcõſulto, vt xij. Sa- Nu. 24.
traparum filij quotannis in monte Victoriali ſidus obſeruarẽt: & vnà cum ſtella deniq; viſus eſt puerulus crucifer, quò pergendum eis eſſet indicans: profectiq; bien-

biennium, xiij. die Chriſti nati venerunt Bethleem; indeque in patriam Euilath, & Sabam reuerſi, Chriſti Euangeliũ ſuis ciuibus & contribulibus denunciãt; ac poſtremò Thomæ aliiſque Apoſtolis iuncti in fide ſolidiùs inſtituti Sacramentis Chriſtianis ſunt inaugurati, plurimũq; propagandæ religioni profuêre anno, & quod excurrit, xl. Caio Calig. Imp. S. Pet. Pont. Max. id quod reperire eſt apud Euſ. lib. j. cap. vij. Epipha. hær. xxx. cont. Ebion. & hær. lj. cont. Alog. Chryſoſt. homil. ij. ſuper Matth. in opere imperfecto, Niceph. Call. lib. j. cap. xiij. & xiiij. Vincent. ſpecul. hiſt. lib. vij. cap. xcj. & xcij. Io. Zona. Georg. Ced.

S. Paulus anno Chriſti nati plus minus xxxiiij. Tiberij Aug. xix. autore D. Hiero. & hiſtoricis pleriſq; ad fidẽ Chriſti vocatus, perq; Ananiam Damaſci catechizatus Act. ix. ſiue poſt Chriſti apotheoſin, & in cælos relationem anno ſeptimo, vt placet Euodo primo poſt S. Petrum Antiochenſium Epiſcopo, ſtatim à S. Stephani perſecutione, menſe ſexto, ilico Euangelicus pugil effectus Damaſci Chriſti fidem prædicat, Iudæorum perfidiam

Al. Euodio. Niceph. Call. lib. 2. cap. 3.

diam

diam confutat: inde Arabiæ religionem Chriſti intulit; expletoq; illic & inſumpto diligenter promulgationi Euangelicæ triennio, pertranſita Damaſco, contendit Hieroſolymam· hinc vbi Petrum, Iacobum fratrem Domini, & Ioannẽ conueniſſet, legatione accepta, Cæſaream, & inde Tharſum, vbi fuerat natus, eſt miſſus. hinc à S. Barnaba accitus Antiochiam, vbi Cephá Caniæ præſulem vnũ Tametſi plerique Cephã, ex lxx. diſcipulis palam omnibus refellit, Petrũ interpretentur. vt habet in ſua Synopſi Doroth. oraculo diuini flaminis, tum etiam totius ſenatus apoſtolici S. Petro pręſide Pont. Max. Claud. Imp. anno, & quod excurrit, xliij. decreto, poſt indictum ieiunium, poſt fuſas ad Deum preces, poſt manuum apoſtolicarum impoſitionem delegatus eſt, varias ſubiturus peregrinationes terra marique, ad Gentes. Hæc eſt ij. poſt Arabicam profectionem anno conuerſionis xl. & numero iij^a.

Tertiùm igitur profectus Paulus Seleuciam, Cyprum, Salaminam, Paphum, Pergen, Pamphyliam, Antiochiam Piſidiæ, Ionium, Lyſtram, Derben, aliasq; Lycaoniæ, Pamphyliæ, & Piſidiæ, ciuitates,

Attaliá, egregiè ſuo functus munere, & ordinatis cōſtitutiſq; eccleſiis quibuſq; preſbyteris, Antiochiá Syriæ eſt reuerſus. Oborta verò quæſtione de lege Moſaica, S. Paul. & Barnabas, Titus, & alij aliquot rē ad apoſtolos Hieroſolymam deferunt. Coacto igitur concilio, & S. Petro, S. Iacobo, aliiſque apoſtolis cenſoribus quæſtione dirempta, legeque Moſaica abrogata, denuò S. Paulo, Barnabæ, Silæ, & aliis claſſicis legatio ad Gentes demandata eſt anno Chriſti xlviij. al. lij. Neq; id repugnat ei quod anno xliiij. ſecundo Claudij, Petrū Romá veniſſe, probatum voluimus. Nam apoſtolos omnes per diuerſas mundi prouincias ſeparatos, oraculis diuinis admonitos, vt Hieroſolymam properarent, & S. Virgini Marię θεοτόκῳ parētarent, iuſtaſque exequias perſoluerent, locuples teſtis eſt Dionyſ. Areo. & quidē oculatus. Factumque eſt iſtuc anno Claudij quinto, ſi Nicephoro Call. fides habenda eſt, hoc eſt Chriſti nati xliiij. al. xlvij. paſſi xvij. Vide Epiſt. Dionyſij Areo. ad Timotheum, qui cum ſanctiſſimo Hierotheo affuerat parētationi. Nicepho. Call. ij. cap. iij. xxj. & ſeq. lib. xv. cap. xiiij. Epiphan.

phan. hæ. lxxviij. aduerſus Antidicomariauitas. Euſeb. in Chro. Serm. Hiero. ad Paulam & Euſtoch. de Aſſumptione Mariæ. D. Auguſt. To. ix. lib. de Aſſumptione Virg. Mar. & Serm. xxxiiij. de Sanctis § de Mariæ Aſſumpt. Io Zona. Georg. Ced. qui putat Mariam anno ætatis lxxij. aut lviij. poſt paſſum Chriſtum xxiiij. obiiſſe mortem. Defuncta eſt hac mortali vita beata Maria, teſte D. Euodio, in domo Io annis euangeliſtæ & apoſtoli in Sion, in loco cœnaculi, anno ætatis, lix. Chriſti nati, xliiij. paſſi, xij. al. xj. Stephani lapidati, ac Pauli conuerſi, iij. Vt habet Nicepho. Call. lib. ij. cap. iij. Verùm hæc πάρεργα ſunto.

Soluto concilio apoſtolico, quod diximus, & editis canonibus & conſtitutionibus elegantiſſimis, dimiſſus iterũ ad Gentes S. Paulus cum Barnaba, Iuda ſiue Barſaba, Luca, & Sila rediit Antiochiam Syriæ, & peragrata Syria, intrat Ciliciam, ac deinde Lycaoniam pertranſiens, Phrygiá, Galatiam, Macedoniam, * Miſiam, Philippos, Troadem, Samothracem, Neapolim, Theatirum, Amphipolim, Apolloniam, Theſſalonîcam, Berrhœam, Athe- Al. Mæſiam.

nas,Corinthum,Cenchras, Epheſum,Cęſaream, demum Antiochiam ſeſe recipit, firmatis vbiq; eccleſiis, propoſitiſq; cōcilij Apoſtolici ſanctionibus, quas octo libris
Act.15.16. perſtringit S.Clemēs Ro.Pont.Max.apoſtolicisque canonibus lxxxv. al. lxxxiiij.à S.Clemente Pont. Max.editis,& à Theodoro Balſamone patriarcha Antioch.ſcholiis illuſtratis, item Liturgicis religionibus,& Miſſæ canone,omniq́ue ritu Chriſtiani cultus tradito,ſiue ore tenus,et quaſi lampas curſu, per manus, ſiue ſcripto. Nam vtroque modo ſeſe euangelicā doctrinam tradidiſſe ipſemet S. Paul.profi-
1.Cor.11.15. tetur;& Dionyſ.Areopa.& alij.

Gal.1. 1.Theſſ.2. 2.Theſſ.2.3. Quintùm S.Paul.adornat profectionē tranſita Galatia,Phrygia, Epheſo, Macedonia,Achaia,aliisq́ue Aſiæ prouinciis:in votis (inquam) habet ire Hieroſolymam & inde Romam. Cæterùm cùm id iter ei diuino quodam nutu eſſet prohibitū
Act.16. Ro.j. quemadmodum ſæpe alias,moram longiùs trahit apud Aſianos, Græcos, Syros,reuerſus per Philippos, Troadem, Aſſon,aliasq; Macedoniæ vrbes.Hinc nauigio deportatus eſt Mitylenen,inde Chiū, poſtridie Samum, & ſequenti die Miletum,

tum,quam hodie Maltham appellant; & coacta Synodo Epheſi, habita cõcione de ſua doctrina, & de fugiendis hæreticis ac nouatoribus paræneſi, nauigat Coum, & poſtridiè Rhodum,& inde Pataram; hinc in Phœniciam, & inde relicta ad ſiniſtrã Cypro appulit in Syria,inde profectus Tyrum, deinde Ptolemaidem, hinc Cæſaream: Denique appetente Paſchæ feſtiuitate Hieroſolymam venit, ex animi ſentẽtia,anno Chriſti nati lv. paſſi xxij. Claudij Imp. A. xij. Felice Claudij liberto legionum Iudaicarum præfecto, trium reginarum (teſte Tranq. Sueto.) marito, In Claudio. Clau. Lyſia cohortis Hieroſolymitanæ tribuno, Anania ſummo ſacerdote apud Iudæos.

Hieroſolyma S. Paulus, appellato Cæſare, deportatur Romam, poſtquã biennium egiſſet Cæſareæ in libera cuſtodia, commiſſuſque Iulio Centurioni cohortis Auguſtę à Feſto Felicis ſucceſſore Iudææ procuratore, poſt multa diſcrimina rerũ, denique terris iactatus & alto,ſalutatis libereque conuentis, ac in fide vbique firmatis fratribus, applicuit ad vrbẽ ij. Neronis anno, Chriſti paſſi,ſuique conuerſi,

xxv. Chriſti nati, lviij. anno mundi, M. cclviij. vrbis conditæ viij^c. viij. Olympiade, ccviij.

Cùm verò duos Romæ exegiſſet annos clementer benignéque habitus, necdum Neronis Imperio roborato, nec in tanta erumpente ſcelera, quanta de eo narrant hiſtoriæ, dicta accuratè apud Cæſarem cauſſa abſolutus eſt, & à Nerone dimiſſus, anno pontificatus max. in vrbe Roma S. Petri xviij.

Quarto itaque Neronis anno, S. Paulus Romanis cum ciuibus, tum patriciis & palatinis ſatis in Chriſti fide inſtructis, ſcriptis quoque huc illuc de carcere epiſtolis ad Epheſ. Philipp. Timoth. Philemon. poſtremum iter ingreſſus peragrauit tertiùm aut quartùm Syriam, Pamphiliam, Lycaoniá, Phœnicen, Myſiam, Phrygiam, Galatiam, Bythiniam, Achaiá, Macedoniam, reliquamque Grçciam pariter & Aſiam, Illyricum vſque Chriſtianæ religionis prorogans pomæria, ac velut deducens colonias, collocatis paſſim firmis quaſi præſidiis, ædificatisque fanis ſacris, ordinatisque epiſcopis. Demum ad Occidentis & Europæ climata importa-

re

re euangelium ſtudens, Hiſpaniam primùm, hinc Galliam, inde Britanniam, pridem à Claudio Imp. triumphatam anno Chriſti xlvj. Orchades, cæteraſque Oceani regiones ſeu inſulas extremas quaſque petens, id quod etiam alij apoſtoli fecerunt, per Germaniam in Italiam contendit, partim relictis hic ibi myſtis, partim huc illucque deſtinatis apoſtolis, euangeliſtis, prophetis, doctoribus, paſtoribus. Sequiente verò Neronis tyrannide eodẽ anno, & die, quo S. Petrus Romæ palo affixus, Paulus capite plexus eſt, auctore Egeſippo, Hiero. Euſeb. Niceph. & aliis quibuſque, tametſi D. Abdias Paulum biennio poſt Petrum martyrium ſubiiſſe ſentiat, anno Neronis ſecundum Euſeb. xij. at ſecundum D. Hieronymum & alios xiiij. & vlt. Chriſti nati, lxviij. paſſi, xxxvj. Conuerſionis, xxxvj. Pontificatus Max. S. Petri, anno xxv.

Lib. 3. de excid. Hiero. cap. 2.
In Catal.
Lib. 2. ec. hiſt. cap. 25.
Lib. 2. cap. 36
Lib. 3. hiſt. apoſt.

Ioanni apoſtolo in ſortem prædicationis obtigit Aſia, cuius omnes fundauit, rexitque eccleſias vſque ad decrepitam ætatem, id eſt Traianum principem.

Quum igitur hactenus eccleſia fuiſſet

inſtar virginis, nulliſque hæreſeon notis maculata, coactus eſt aduerſus Cerinthũ & Ebionem euangelium ſcribere; quum alij tres pridem ſua euangelia ſcripto cõmendauiſſent ediditſſentque.

S. Io. hæreticorum cõſuetudinem tantopere aſpernabatur, vt ne communi quidem cum Cerintho aut Ebione vti balneo voluerit. Cùm eſſet annorum xcvij. iuxta Abdiam, vel cxx. ſecundum Dorotheum, apparuit ei Chriſtus, & horam atque diem mortis denunciauit, & roboratis in fide & charitate eccleſiis, viuus deſcendit in foueam, tãta ſubitò luce & claritate redimitus atque coruſcans, vt nemo fulgorem ferre valeret. Sepulcrũ verò cœpit ilico ſpecie quadam mannæ ſcaturire, & contra dæmonas, morboſq; omnigenos virtutis cuiuſdamque latentis energiæ ceu numinis multa exẽpla edere. Mortuus eſt anno Chriſti nati cij. paſſi, lxviij. Traiano Imp. Euariſto Põt. Max. Vide Hiero. in Catal. Doroth. in Synopſ. Euſeb. lib. iij. cap. j. & ſequent. & in Chro. Abdi. lib. v. hiſt. apoſt. Epipha. hær. xxx. cont. Ebion. Niceph. Cal. lib. iij. cap. xiiij. Ado. Viennenſ. Io. Zona. Quãdo vel vbi

canon

116

canõ apoſt.lxxxiiij. de ſacræ Scripturæ albo editus ſit, mihi incertũ eſt; euangeliũ verò ſemper traditũ fuiſſe, neminẽ fugit.

Iam verò mortuis & ad meliora tranſlatis Apoſtolis, fundatisque paſſim eccleſiis, cœnobiis, monaſteriis, Chriſti apoſtolorumq; diſcipuli apoſtolica munia obierunt; & Timotheus quidem Epheſiorum à S. Paulo conſtitutus epiſcopus, Chriſti euangelium per Illyricum vniuerſamque Helladem promulgauit; Titus Cretenſibus à S. Paulo datus eſt epiſcopus, & inſulis circumiacentibus. Neque id prætereundũ eſt S. Paulũ hiſce epiſcopis præcepiſſe, vt presbyteros & epiſcopos ciuitatib⁹, atq; prouinciis quibuſq; nũcuparẽt. j.Tim.iij.Tit.j.anno, & quod excurrit, xl.

Vide Doroth. in Synopſi. Hiero. in Cata. Euſeb. Niceph. Call. Abdiam, Placent. Democha. Faſcicul. temp. Grégo. Turon. Adon. Vienneuſ. Adã Siericxe. Maſſe. Camera. Sabellic. Meyer. Antonin. Petrum de natal. Richard Vvaſſebourg. Sigebert. Franciſc. Irenic.

Barnabas primus Romæ Chriſtũ prædicauit, poſtea Mediolani epiſcopus fuit.

Ananias Damaſcenorũ apoſtolus fuit & epiſcopus eodem tempore.

Philippus primùm diaconus ab apoſtolis cũ Stephano, deinde epiſcopus Trallenſium in Aſia factus eſt, eodem tẽpore.

Prochorus diaconus quoque primùm, demum Nicomediæ, Bithyniæ datus eſt epiſcopus eodem tempore.

Nicanor & ipſe vnus ex ſeptẽ, Iudææ apoſtolus fuit, eodemque die quo S. Stephanus, vnà cũ ſyndiacono ac protomartyre, aliiſque promiſcui ſexus & conditionis 2000. mortem pro Chriſto ſubiit.

Simon item ex ſeptem vnus Boſtri apud Arabes epiſcopus fuit.

Nicolaus quoque diac. Sapriæ epiſcopus & apoſtolus præfuit, Verùm poſtea in ſpurciſſimam hæreſim lapſus eſt, vt ſcribunt Epipha. To. ij. lib. j. hær. xxv. Philaſt. & Damaſcen. de hære. Theodorit. de fabu. hæret. lib. iij. Auguſt. ad Quod. de hæreſ. v. Tertull. lib. de præſcript. hæret. & lib. j. cont. Marcion. Niceph. Call. lib. iij. cap. xv. Euſeb. lib. iij. cap. xxix. & alij.

Silas Corinthiorum præſul fuit, conſtitutus à S. Paulo.

Siluanus Theſſalonicẽſium primus epiſcopus creatus eſt à S. Paulo.

Creſcens Chalcedone in Galliis à S. Paulo antiſtes creatus fuit.

Epænetus S. Pauli auditor in capite Africæ Carthagini epiſcopus præſedit.

Andronicus S. Pauli quoque in fide alumnus, primus Pannoniæ apoſtolus atque epiſcopus eſt declaratus.

Am-

Amplias Odyſſæ fuit epiſcopus, Pauli item diſcipulus.

Vrbanus, cuius quoque S. Paul. meminit ad Ro. Macedoniæ epiſcopum egit.

Stachiis ab Andrea apoſtolo primus Byzantij, quæ nunc Conſtantinopolis à Conſtantino Mag. auctore vocatur, epiſcopus deſignatur, vti etiam Niceph. Conſtant. in ſua Chrono. commemorat.

Apelles Smyrnenſium epiſcopus extitit.

Ariſtobulus Brettánię eſt inauctoratus.

Narciſſus Patrarũm, cui defuncto ſurrogatus eſt Herodion.

Rufus Thebarum epiſcopatũm geſſit.

Aſyncritus Hyrcaniæ.

Phlegon Marathonæ.

Hermes Dalmatiæ.

Hermas Philipporum. hunc auctorem aſſerunt libri qui Paſtor inſcribitur.

Patrobas Nepotiolani.

Linus, Cletus, & Clemens Romæ, de quibus magna inter Græcos Latinoſque quæſtio eſt.

Caius Epheſinæ eccleſiæ poſt Timotheum adminiſtrationem ſuſcepit.

Philologus Sinopæ ab Andrea apo-

ſtolo

ſtolo epiſcopus decernitur.

Olympas Italiæ euangelium intulit.

Rhodion quoque Italis Chriſtum prædicauit.

Iaſon Tarſi epiſcopus à S.Paulo conſecratus eſt.

Soſipater Iconij.

Lucius Laodiceæ Syriæ.

Tertius ſecundus Iconij.

Eraſtus Paneadis.

Phigellus Epheſiorum xv. à fide deſciuit,ſicut & Hermogenes epiſcopus,quem S.Iacobus conuerterat.

Megarenſium Demas.

Quartus Beryti eccleſiæ miniſter fuit.

Apollo Cæſareæ.

Cephas Caniæ.

Soſthenes Colophoniadis.

Epaphroditus Adrianæ.

Cæſar Dyrrhachij.

Marcus Apolloniadis.

Ioſeph Eleutheropoleos.

Artemas Lyſtrenſium.

Clemens, qui primus ex Gentibus & Græcis in Chriſtum credidiſſe fertur,Sardicæ,quæ nunc eſt Triaditza.

Oneſiphorus Coroniæ.

Tychi-

Tychicus Chalcedoniæ Bithyniæ.
Carpus Berrhœæ Thraciæ.
Polycarpus Smyrnæ.
Euodus Antiochiæ.
Philemon Gazæ.
Zenas Dioſpoleos.
Aquila Heracliæ.
Priſcas Colophonæ.
Iunias Apamiæ Syriæ.
Marcus,qui & Ioannes,Bybli.

Caliſtum S.Andreas Apoſtolus primũ Niceæ epiſcopum dedit.

Apollinaris primus Rauennatium à S. Petro ſacratur epiſcopus.

Quum S.Marcus cũctam Ægyptum, Libyam,Marmaricam, Ammonicá,Pentapolim fidei Chriſtianæ myſteriis inauguraſſet, Alexandrinæ eccleſiæ Auizanũ, al.Annianum, Cyrenenſium verò Luciũ Chriſti & apoſtolorum diſcipulum, epiſcopos nominauit;Melium, Sabinum, & Serdonem presbyteros,diaconos ſeptem, & alios atq; alios cum epiſcopos, tum reliquos euangelij promulgandi miniſtros.

Papias à S. Ioanne Hieropolitanus epiſcopus deſignatur.

Ignatius Antiochenus. Iulianus Cenoma- Iſte Iulianus idem eſt qui Simon leproſus.

nomanus, Vrſinus Bituricenſis.

Et quidem in Gallia, Græcis Galatia à lacteo gentis colore dicta (γάλα enim Græcis, Latinis lac ſignificat.) quæ nunc à Teutonum genere Francia appellatur, prædicatum fuit euangelium Chriſti per varios compluresque apoſtolos; per Eutropium Perſam certè S. Petri diſcipulũ paſſim, Lutetiæ Pariſiorum per S. Dionyſ. Areopa. Athenienſium epiſcopum S. Pauli auditorem, Eleutherium presbyterum & Ruſticum diaconum à S. Cleméte Ro. Pont. Max. illuc deſtinatos, anno & quod excurrit, xc. Traiano principe. quod habent Grego. Turo. lib. j. hiſt. Demochar. Surius in vit. S. Genouefæ, & ceteri rerum Gallicarum ſcriptores. Niceph. Call. refert Dionyſium reſectum ſuum caput, ad duo paſſuũ millia manibus tuliſſe, & occurrenti fortè matronæ cuidam velut depoſitum tradidiſſe & commédauiſſe, lib. ij. cap. xx.

S. Paulus Hiſpaniam Chriſto vindicauit, anno lix. S. Pet. Pont. Max. ſtatim poſt primam ſuam ſatisfactioné, & apud Neronem purgationem; tranſitaque Gallia Trophimum Arelatæ, Creſcentem verò Vien-

Viennæ Galliæ reliquit apoſtolos, auctore Adone Viennenſ. Hiero.in Cat. ij. Ti. iiij. Rom.xv. Sunt qui exiſtiment Hiſpaniam atque Luſitaniam, ſiue Portugalliã, vnicas illas Romanæ eccleſiæ baſes fidei Chriſtianæ initiatas, anno iij.& quod excurrit Claudij Imp.Chriſti, xl. opera ſtudioque cum S. Pauli, tum S. Iacobi fratris S. Ioannis ab Herode Agrippa capite plexi Hieroſolymis ante dies azymorũ, S. Iacobo fratre Dñi Hieroſolymitano epiſcopo, S. Pet. Põt. Max. Vide mihi Vaſeũ, Marinæũ Siculũ, Mariũ Aretiũ, Io. Bair. cap.j. decad. Aſi. Frãciſ. Taraph. Barcino. canonicũ in Chronic. Primũq; S. Iacobi diſcipulũ fuiſſe inquiunt Andaletũ Almariæ epiſcopũ. S. Paulum totum orbẽ volucris inſtar peruolaſſe, teſtatur Niceph. Call. Act. 12.

Lugdunenſes primùm fidei Chriſtianæ antiſtitem & apoſtolum ſortiti ſunt S. Photinum S. Ioannis apoſtoli & Polycarpi diſcipulum, deinde Irenæum, anno, & quod excurrit, xcix. Victore (ni fallor) Pont. Max. Traiano Aug. Decio & Grato Coſſ. auctore Greg. Turon. lib. j. hiſt.

Sub eadem tempora ciuitas Toloſana Saturninum, Turonenſes Gratianũ, Narbonen-

bonenſes Paulum quendam, Aruernenſes Stremonium, Lemouicini & Burdegalenſes Martialem; Meldenſes Sanctinum, Aurelianenſes Altinum, Siluanectenſes Regulum, Biſuntini Anthidium Nicetij collegam, Matiſconenſes Nicetium, Lingonenſes Senatorem, Senonenſes Sauinianum, Potentianum, Altinum, Erdardum ſacerdotes atque myſtas ſacros habuere partim Nerone, partim aliis atque aliis imperantibus; Carnotẽſes militiæ Chriſtianæ aſſcripti ſunt pædagogia Aduentini, Sauiniani, Potentiani & eius claſſis aliorum à S.Petro apoſtolo tempore Claudij illuc directorũ, anno plus minus, xliiij. Biturigum regio, per illorum apoſtolorum diſcipulos Chriſto nuncupata eſt, Clemente Pont. Max. Domitiano Imp. anno, & quod excurrit, lxxxix.

In campis Catalonicis, apud Heduos, Trecenſes, & alibi fidei incunabula ac rudimenta tradita ſunt à S.Amatore Potentiani & Sauiniani Chriſti diſcipulorum auditore, anno xcix. Clemente Põt. Max. Tito & Veſpaſ. Impp. Primus Catalonenſium epiſcopus fuit Mennius.

Maſſilienſes religionis prima elementa ac-

ta ac-

ta acceperũt induſtria Lazari, Maximini, Mariæ Magdalenæ, Marthæ & Marcellę ſuis ſedibus & bonis exutorum, ferocien te perſecutione, quę S. Stephanum abſtulit, Tiber. Imp.

Aquenſibus præfuit epiſcopus Maximinus qui Lazari domum baptizauerat.

Sub eadem tẽpora Andegauẽſes Chriſto videntur vendicati apoſtolis S. Defenſore & Apothemio. fuit certè Tallaſſius ſextus eius ſedis epiſcopus in cõciliis Venetico & Turonico primo, anno circiter ccccxlviij. Leone j. aut Hilario Põt. Max.

Virdunenſes hauſerunt religionem à S. Sanctino S. Dionyſij Areopa. diſcipulo, anno, aut paulo ampliùs, xcix. Domitiano Aug. Euariſto Pont. Max.

Baiocenſes S. Exuperiũ, Ebroicenſes S. Taurinũ epiſcopos à S. Clemẽte accepere.

Biturigum circumquaq; viciniá * Vrſus; Nathanael et alij Chriſti diſcipuli eru dierunt anno, & quod excurrit, lxx. Tit. & Veſp. AA. Eleuthe. Pont. Max. Al. Vrſinus.

Britones, Normandos, Rothomagenſes, Picardos, omnemque maris Oceani tractum inſtruxit, formauitq; fide S. Nicaſius à S. Clemente illuc apoſtolus delegatus,

gatus, anno, & quod excurrit, xl. Imp. Nero. & poſt eum Firminus Ambianenſium epiſcopus anno cc.

Rhemenſes, Sueſſiones, aliique & alij Galliæ populi, partim per Xiſtum, Simicium, Amanſiũ collegas, partim per Maternum, eiusque ſocios, ad fidem acciti ſunt. fuerunt etiam in Galliam deſtinati Zacharias, Martinus quidam, Verus, Eucharius, Valerius, Mennius, Donatianus, Domitianus, & alij non pauci apoſtolorũ diſcipuli. Equidem haud certò ſcio, an vſpiam gentium (Italiam excipio) tot, tantique apoſtoli euangelicam operam nauarint. Galliã S. Hieronymus vſque adeò laudibus celebrat, vt cùm Titanes, Centauros, Cyclopes, Cerberos, Hydras, Chimeras, Minotauros, Cacos, Circes, Sirenes, Strymphalidas, Apros Erymanthios, Leones Nemæos, triformes Geryones, aliaque id genus, toto terrarum orbe, rerum prodigia atq; portenta ſint nata, ſolam Galliam ſemper à monſtris aſſerat fuiſſe immunem: vnum verò Vigilantiũ Barcinonenſis eccleſiæ presbyterum, natione Gallum, peſtilentiſſimam ſcabiem affricuiſſe, perpetuæque (inde vſque ad apo-

Lib. aduerſus Vigilant.

apoſtolos, primamque eccleſiarum apoſtolicarú,quas diximus,fundationẽ) innocẽtię inuſſiſſe maculã.Erat Vigilãtius ſuo generi reſpondẽs,& ex Celtiberis conuenis, & quaſi Brutiis ſicariis, & latronibus oriũdus, ſerpentis inſtar in eccleſias Galliarum ſtridẽs ac ſibilans exufflabat virus contagioſum,teſte D. Hiero.Inuectiua ij. in Vigilant. Neque facilè reperias citra illa D. Hieronymi, ſiue haud multo pòſt Clodouei Criniti Chriſtianiſſ.regis tempora,Gallos vnquam à fide religioneque Chriſtiana hactenus deſciuiſſe, vſque ad Io.Caluinum,qui toti ordini confuſionẽ, pacatiſſimæ patriæ bellum, florentiſſimæ prouinciæ ærumnas & clades ac ſtrages, elegantiſſimè conſtitutæ Reip. tempeſtatem,ornatiſſimo ſemel, ampliſſimo, maximo regno inuexit perniciem, præſentiſſimumque exitium, niſi numen aliquod diuinum prohibeat.

Gallia Belgica olim complectebatur Mempiſcum,Ambactos, Neruios, Hannoniam, Morinos, Lutzemburgum, Lotharingiam, Alſatiam, in qua Nemetes quoque ſiue Spirenſes; Suetiam ſiue Heluetiam; Vectones,Arboracos,Celtiberos,

quos Cn. Pompeius, edomita Hiſpania, & Romam triumphaturus properans, ad radices Pyrenæi depoſuit, atque reliquit; reliquumque Cantonum agrum, vſq; ad Allobroges, cis citraque Rhenum: eaque ditio vniuerſá peragrata eſt, ac fide Chriſtiana illuſtrata à S. Clemente S. Clemen tis Pont. Max. Ro. patruo: quod prodit D. Io. Schomer. presb. Deinde in Neruiis Aloſto conterminis & Morinis, vnde bre uiſſimus in Britanniam, nunc Angliam, eſt traiectus (vti Tacit. & Iul. Cæſ. meminêre) Marco Antonino verò & Luc. Aurel. Commodo AA. Impp. auctore Antonino, Petro de Natalib. Iac. Meyero, fidei Chriſtianæ religio eſt diuulgata, cùm pri mis apud Taruannam, omnemque viciniam, antiſtitibus S. Fuſciano, Victorico, Piatone, aliisq; ſociis, quos poſtea percẽſebimus, anno, & quod excurrit, clxxiiij. Pont. Max. Sotere. Acceperunt verò epiſcopũ S. Eleutherium anno cccclxxx. ac denuò anno, & quod excurrit, v^c^.xxx. Antimundum, Clothario Franc. rege Dagoberti patre, quo tempore item S. Remigius D. Vedaſtum Atrebatibus epiſcopũ dedit, vti ex Meyer. & Democh. probatum

S. Superior Neruiorũ epiſcopus vnà cũ S. Seruatio Tungrorum epiſcopo fuit in Synodo Agrippinenſi I. tempore Iulij I. Pont. Max. Conſtãtio A. anno 340.

122
tum eſt. Demum S. Auguſtinus monachus cum aliis aliquot à S. Grego.j. Papa in Angliam deſtinatus, procul dubio inſtar apoſtolorum, quibus moris erat, per quas tranſibant eccleſias eulogiis ſalutare,& parenesibus roborare,in primis Mēpiſco totique Flandriæ euangelium deprædicauit,priuſquam in Dorouerenſem ripam Oceani ex Iccio portu, ſiue Caletio transfretaret; qui fuit annus, ex quo Angli in Britanniam venerant, plus minus cl. Mauritio Aug. vti reperire eſt apud V. Bedam. Denique Flandria, quæ olim apud C. Tacit. Mēpiſcus dicta fuit, Ambactorum quoque territorium, quos allegat Cæſar in comment. prima quidē Chriſtianæ fidei tyrocinia à Clemente quem diximus,acceperunt: quæ ſiue perſecutionum tyrannide obliterata atq; deleta, ſiue temporum morumque nequitia, velut ſitu obducta, iterū temporibus Diocletiani reparata, iterumque per D. Antimundum firmata, poſtremò per S. *Audomarum anno, & quod excurrit, vj^c. lxxv. Rege Francorum Pippino, S. Amandum, Allouinum, ſiue Bauonem, Florebertum, Vrſmarum, Bonum, S. Aldegundem,

Lib.1.Angl. hiſt.cap.23.

Al.Othmarū.

dem, S. Gertrudem, alioſque Pippini demum poſteros, S. Amandi in fide alumnos, vt habent Meyer. Democh. & Milo monachus clarus anno viij^{c}. lxx. qui ſcribit Gandauum id temporis pagum vicumq; dumtaxat fuiſſe, & arbores iſthic Deorum inſtar coli ſolere. Sunt qui aiant Tornacenſes Melchiade Pōt. Max. Chriſto nomen dediſſe ſub Conſtantij Chlori Conſtantini M. patris, quem Chriſtianū fuiſſe omnes hiſtorici aſſerunt, tempora, & per S. Theodorum, Chryſolium, Eleutheriū; Medardum, aliosq; Piatonis collegas, ſalutis vnda luſtratos anno, & quod excurrit, cccxx. Sortiti ſunt verò epiſcopum anno circiter v^{c}. xxx. quo tempore vna erat ſedes epiſcopalis Viromādenſiū, Nouiomēſium & Neruiorum ſiue Tornacenſium. Cœperunt autē habere proprium anno m.cxlvj. Eugen. Pont. Max. D. Anſelmū. Atrebatēſes & Cameracenſes dicuntur item apoſtolos habuiſſe primùm Diogenem tēporibus Alarîci Gothorum, aut certè Gēſerîci Vandalorum Regum Teuthonum, deinde S. Remigiū, Vedaſtum, Dominicum, Gaugericum, anno plus minus v^{c}. xl. Hormiſda Pont.

Max.

Olim Gant ſecundū Aimoinum.

Alrijck. Ganſrijck.

Max. Anaſt. Imp. quo æuo in Scotia S. Brigida prodigioſa raráque admodũ ſanctitate celebris fuit. Deniq; S. Vedulphus, qui Clotharium Chriſtianiſſimi Clodouei filiũ fidei inaugurauit, paulo pòſt ſedem epiſcopalem Atrebato Cameracũ tranſtulit, aut, ſi mauis, vnam in duas recudit, fuditq́;: id quod apud Chriſt. Maſſ. Democh. & in Prouinciali Atrebat. & Camerac. legere eſt.

Treuiri, Vbij, ſiue Agrippinenſes, qui nunc Colonienſes, Aquiſgranenſes, Tungri, Hasbani, Landi, Luppilij, vnde Pippinum & Carolum Mag. ferunt oriundos, Traiectenſes ad Moſam, totus Eburonũ ager ſiue hodie Leodienſium, Dionantũ quæ & Theodonis villa, Namurcum, locaque vicina, opera S. Materni, Eucharij, Valerij, Mennij, à S. Petro in Gallias deſtinatorum, fidei Chriſtianę auſpicia cœperunt, Nerone Imp. anno, & quod excurrit, xcviij. vti habent Placentius in Cata. epiſcoporum Tungrenſ. Bruſthem. Democh. & annales Leodienſ.

In cauſſa certè D. Cæciliani epiſcopi Carthaginenſis de traditione ſacrorum codicum, aduerſus calumnias crimina-

tionesq́ue Donatiſtarum diiudicanda affuit S. Maternus epiſcopus Agrippinenſis Miltiade Pont. Max. Conſtantino Mag. Aug. Imp. in concilio Lateranenſi, & Cæcilianus à xix. epiſcopis inſons inculpatusq́; cenſus eſt; & Donatiſtæ cauillatores condemnati. Meminit eius ſynodi D. Auguſt. epiſt. clxij. clxvj. & aliàs ſubinde: quãtũ verò laboris hac in re exantlarit aduerſus Donatiſtas, nemo neſcit qui vel à limine Auguſtinum ſalutarit (vt ſic dicam) vel primoribus labris eius volumina guſtarit. In illa verò hiſtoria de lite Donatiſtarum cum Cæciliano, id obiter notandum exiſtimaui, Conſtantinum Mag. taxauiſſe cumprimis Donatiſtarum inſolentiam, quòd negocium eccleſiaſticum retuliſſent ad forum iudicemq́ue profanum, deinde conuictos mendaciorum, & Auguſtum principem appellantes, repulſam denũciauiſſe: quod ſcribit D. Optat. Mileuit. l. j.

Metenſibus fidei religionisq́; antiſtes fuit annos xxv. S. Clemens Roma. anno & quod excurrit, xl. S. Petro Pont. Max. Caio Calig. Imp. Clemẽte verò Romam euocato ſuffecti ſunt in eandem cathedrã

Cele-

Celeſtius,Felix, Patiens,& alij,qui cunctá Lotharingiam plurimis fanis ſacrisq; delubris ornarunt: id quod in ipſo Prouinciali reperire eſt. Suberant verò id temporis Argentinates & Alſatij Metenſium epiſcopo, teſte Gaſp. Bruſch. Moguntinis ad fidē reducendis operam dedit S. Creſcens, al. Creſcentius S. Pauli diſcipulus, anno,& quod excurrit,lx. Nerone Imp. S. Petro Pont. Max. quod prodit Gaſpar Bruſch. Erat porrò ea ætate vnus epiſcopatus Moguntinenſis & Vvormacienſis, eademque diœceſis. Denique S. Bonifacius ex Anglicanis regibus oriundus, primùm monachus, hinc primus archiepiſcopus poſt multos exantlatos labores in prędicando per omnem Germaniam euangelio, à Grego. iij. Pōt. Max. creatus eſt, Pippino & Carolomanno Franc. Reg. anno,& quod excurrit, vij^c. Idem Germanię apoſtolus Herbipolenſem, Eyſtetenſem, & Friſingenſem epiſcopatus, opitulante Carolo Mag. inſtituit anno plus minus, vij^c.xlv. Germaniam omnem cum paganiſmo, tum Arianiſmo, quibus non parú laborabat, expurgauit. Poſtremò quum Moguntinenſem eccleſiam xxxv. annos

To. I. de epiſcopis German.

adminiſtraſſet, Friſonibus euangeliũ deprædicans, martyrium ſubiit anno vij^c. liiij. Sigeberto, Gaſpar. Bruſſ. Democh. teſtibus. Tullenſes habuere apoſtolum, ſuæque in Chriſtum fidei primum antiſtitem S. Manſuetum S. Petri apoſtoli diſcipulum S. Clementis collegam origine Scotum, anno, & quod excurrit, lx. Imp. Nerone: quod legere eſt apud Democh.

Auſtraſiam & Alſatiã vniuerſam, cunctumque Argentinatum, Baſileam, Heluetiam, & Cantonum populum omnem vltra citraq; Rhenum, S. Pet. Pont. Max. Nerone Imp. anno, & quod excurrit, lv. S. Euchar. Matern. Valer. aliique id genus apoſtolici viri Chriſto eiuſque nomini ac fidei aſſeruêre. Verùm relapſi illi partim in idolomaniam, partim in Arianiſmum, per S. Amandum Traiectenſem epiſcopum ad orthodoxiam ſunt reuocati, Clodoueo & Clothario Francis imperantibus, anno, & quod excurrit, ccccc. Vti ex Gaſp. Bruſſ. Surio, Democh. liquet. Prædicauit etiam iſthic Leodegarius Francus teſte Laz.

In Boiis ſiue Boiariis, nunc Bauaris,

Chu-

125

Churienſibus, atque Rhetiis, apoſtolum egiſſe ferunt Lucium quendam, quem nonnulli Simonem illum Cyrenæū fuiſſe contendunt, qui vnà cum Chriſto crucem geſtauit, quem Ratiſponæ, Salisburgi, Auguſtæ Vindelicorum, & Churiæ prædicauiſſe, ſatis in confeſſo eſt, anno, & quod excurrit, cliij. Alij Lucium hunc Britanniæ regem eſſe aſſerunt, patria ob fidem regnoque extorrem, Eleuthe. Pōt. Max. Seuero principe, anno, & quod excurrit, clvj. Eius Lucij poſtea meminerimus. Churienſium primus epiſcopus extitit S. Azimo, qui interfuit Synodo Chalcedonenſi, Leone Pont. Max. Marciano Imp. anno plus minus ccccliij. Vide mihi Gaſp. Bruſch. Democh.

*Britannia, quæ nunc Anglia, conceſſit in fidei religioniſque Chriſtianæ ſententiā Eleutherio Pont. Max. Marco Antonino verò & Aurelio Commodo fratre Impp. AA. Lucio rege, Ariſtobulo, Fugatio, & Damiano apoſtolis, anno ſecundum V. Bedam, clvj. aut quod magis placet Hectori Boëth. clxxxvij. Eam verò fidem indeprauatam tenuiſſe inſulam vſque ad Diocletiani & Maximia. tyranno-

Al. Brettania.

Lib. 1. hiſt. Anglic. cap. 4 Sigebert. Proſp. Democh.

rannorum Impp. tempora teſtatur V. Beda. & quidem Scoti, Picti, Hyberni, cæterique eius climatis inſulares, videntur eodem tempore fidem accepiſſe, ſed epiſcopum non ita, ſi V. Bedæ cre-
Lib.1.cap.13 dendum eſt. Putat enim Scotis primum epiſcopum fuiſſe Palladium diaconum, Pōt. Max. Celeſtino, Theodo. Iunio. Imp. anno ccccxx. Vel iuxta D. Proſp. in Chro. ccccxxxiiij. Baſſo & Antiocho Coſſ. Labefactarant ſiquidem non parum ōnnē Britonum prouinciā Pelagius, Iulianus, Celeſtius, & alij quidam; eamq; ob cauſſam Celeſtinus Papa S. Germanum Antiſiodorēſem & Lupum Trecenſem epiſcopos illuc deſtinat, & Scotiæ antiſtitem præficit quem diximus Palladium anno ccccxxxiiij. Non deſunt tamen qui exiſtiment Scotos epiſcopum habuiſſe D. Palladium, ſiue illum ipſum, ſiue eiuſdē nominis alium, Victore Pont. Max. Antonino Caracalla Imp. & Seuero, rege Donaldo, anno, & quod excurrit, cxcvj. Is Donaldus primus omnium regum Scoticorum cudit nummos, eoſque cruce eſſe inſignes voluit, velutq; religionis teſſerā cen ſeri. Et fortè hęc religionis mutatio meditandæ

126

tandæ contra Romanos rebellionis occaſionem dedit. Nam id temporis Britones à Romanis defeciſſe probatiſſimum eſt, eisque bellum intuliſſe Seuerum, quem Eboraci Britániæ mortuum teſtatur Euſeb. Cæſ. in Chro. aliique hiſtorici. fuiſſe enim ſępenumero ipſos Palatinos ac Auguſtales prouinciarum præfectos fide imbutos Chriſtiana, etiam apoſtolorum té-poribus, literis diuinis, cum veteris, tũ noui teſtamenti compertum eſt; vnde non ſolùm familiæ, verumetiam integræ prouinciæ eandem induerunt & opinionem & religionem. Quum verò reciproca viciſſitudine pro inſularium cum inconſtantia, tum malitia, dudum nũc religio, mox ſuperſtitio rerum potiretur, denique anno v^c.lxxxij. Imperatoris Mauritij anno xiiij. aduentus Anglorũ in Britanniã anno circiter cl. D. Greg. Papa diuino inſtinctu admonitus, miſit in Angliã S. Auguſtinum monachũ, cum aliis aliquot eiuſdem inſtituti viris; vt gentem barbaram partim gentiliſmo priſco, partim Arianiſmo, demum Pelagianiſmo corrùptam, cultiorem meliorisque frugis redderent, omnemque vſque ab radicibus barbariẽ extir-

extirparent. Picti itaque culturæ euangelicæ accommodarunt aurem, & ad manſuetudinem Chriſtiãnam perducti ſunt anno, & quod excurrit, cccccxxx. per D. Columbanũ presbyterum Scotũ, vel, vt aliis placet, Hibernũ, Bridio rege, Iuſtino ij. Imp. Gregor. j. Pont. Max. Tametſi pridẽ indefeſſam operã illis in fide excolendis nauauiſſet S. Miuanus Venedola Britannus anno plus minus cccc. Theodo. ſeniore, aut certè Arcad. & Hono. Impp. AA. Anaſtaſio Pont. Max. Scotos quoq;
Ado Viennenſ. è ſchiſmate reuocauit S. Hecbertus Anglus anno vij^c. xvij. graſſantibus Imperatoribus Conſtantin. paſſim in iconas.

Saxones Orientales ad fidem Cathol. redierunt anno, & quod excurrit, ccccc. lxix. induſtria S. Melliti primi Londinenſis epiſcopi ; deinde S. Iuſti epiſcopi, &
Al. Geberto. S. Vvilfridi epiſcopi Eburicenſis, rege* Siberto & Carpinaldo fratribus Catholicis. Demum Angloſaxonibus Orientalibus ſiue Clunocenſibus in fide Cath. firmandis rerum ſategit S. Felix epiſcopus Hono. j. Pont. Max. anno, & quod excurrit, cccccccxx. Imp. Phoca.

Nordanhumbri, id eſt, Septẽtrionales, ſeu

ſeu Aquilonares Angloſaxones, receperunt orthodoxiá primùm prædicante S. Iuſto epiſcopo, ac eius deinceps diſcipulo S. Paulino Italo, rege Eduino vnà cũ tota domo Baptiſmi Sacramento abluto, Põt. Max. Bonifacio ij. Mauri. Imp. anno, & quod excurrit, cccccl xv. Fuit item apoſtolus occiduis Angloſaxonibus S.* Byrinus epiſcopus à S. Aſterio epiſcopo Genuenſi cõſecratus, Tyingilfo apud eos principe, Hono. j. Pont. Max. anno aut amplius vj^{c}. xxiiij. Regna Beruiciæ & Deiræ in vnum Nordthumbrie coaluerũt anno plus minus v^{c}. vij. Middelangli, id eſt Mediterranei, docti & baptizati ſunt in fide ortho. à S. Finano epiſcopo, principe Penda, qui ſtatim vt hac fidei gratia donatus eſt, eam ſuis Merciis, ex quibus erat oriũdus, communicauit, eisq; ſacerdotes epiſcoposque ordinari curauit anno, & quod excurrit, vj^{c}. lv. Rege Oſvvi, Cõſtantino Heraclij A. filio Imp. aut certè Heracleona & Martina nouerca A. A. Põt. Max. Theodoro. Vti produ͂t V. Beda, Hector Boëth. Democh. Proſp. Palmer. Hiberniæ diu olim vnà cũ reliqua Británia ad fidẽ vocatę j. epiſc. deſtinatus eſt S. Patricius, à Romanis ita dictus

Affuit Iuſtus legatus Galliæ Synodo Aquileienſi Damaſo Põt. Max. anno 420.

* Al. Berinus.

Hic Galba imperiũ imò tyrannidem inuaſit anno 71. teſte Euſeb. in Chro. poſtea capite truncatus in medio Romanę vrbis foro.

dictus ob morum ciuilitatem vrbanitatemque natione Brito, Scotorum à S. Palladio ſecundus epiſcopus. Is vt efferũ incultumq; populum metu perccelleret, mitioremque redderet, præmiſſis ieiuniis & precibus, pœnas eis inferorum oſtendit. Vnde Purgatoriũ Patricij eſt vocitatum vulgo. Incidit iſtuc in annum v^c.lij. Vigilio Pont. Max. Iuſtinia. j. Imp. teſte Vincentio, aut, vt alij volunt, anno ccccxxxij. Celeſtino Pont. Max. Theodo. Iuniore Aug. Orchades xl. Britanniæ inſulæ, præter apoſtolicos illos viros primos, qui totũ orbem habitabilem curſim fide inſtruxerunt, primum ſymmyſten epiſcopum ſunt nacti S. Seruanum Scotum S. Palladij archiepiſcopi auditorẽ, anno, & quod excurrit, v^c.xlv. Pont. Max. Agapeto, Iuſtinia. j. A. Britannia olim in multos regulos erat diſtributa, eoq; difficiliùs aut fidem accepit, aut tenuit, ſeruauitq; acceptam.

Quoties autem Britonum prouinciæ fidem repudiarint, quomodo iterum repudiatam receperint: quàm pij Reges iſthic fuerint, quàm S. Petro & Romanæ eccleſiæ deuoti; quãta ſanctitate præluxerint aliis epiſcopi; quãtis virtutibus excellucerint

128

Anglia

luerint monachi: deniq; quantum iſthic promouerit bonorum Regum pietas, fideique prorogarit pomæria, quantum remouerit impietas, & V. Beda in ſuis annalibus proſequitur, & rerum euentus, temporumque ſeries declarant. Hinc S. Hiero. Britanniam vocat fertilem tyrannorum prouinciam. Epiſt. ad Cteſiphonté cōt. Pelagiū Brit.

Britanniá totius Occidẽtis omniũ inſularum maximam, olim Valentiniano j. Imp. ingreſſi ſunt Angli origine Saxones anno, & quod excurrit, ccclxx. Damaſo Pont. Max. ſuoque de nomine Angliam appellarunt; eamque fide dudum ab apoſtolicis temporibus ſuſcepta, exuerunt, flamma & ferro permiſcẽtes omnia. Dudum antea quoque anno cclxxxvj. Diocleт. & Max. Impp. Francos ac Saxones Britannis fuiſſe infeſtos teſtis eſt V. Beda & Aimoinus alibi: fuiſſeque olim veteri Britanniæ nomen Albion, affirmat, multiſque cum epiſcopis & martyribus & reliquo clero, tum monaſticæ vitę profeſſoribus celebrem: id quod tot epiſcoporum ſiue Scoticorum ſiue Anglicorũ, qui paſſim per vniuerſam Germaniam eccleſiis præfuêre, exemplis manifeſtum eſt. Bri- Lib. 1. cap. 6. & 1. & 14. & lib. 4. cap. 77. 78.

tannia Straboni à Britone rege, Anglia ab Angela Francorũ Saxonũq; regina, Albiõ ab albis rupibus mari vndique ablutis & albicãtibus nuncupata, primum quidem igitur Ariſtobulum, ſiue illum, cuius meminit S. Paul. quod Dorotheo probatur, ſiue alium, vnum certè ex lxxij. diſcipulorum claſſe apoſtolum eſt nacta, anno, & quòd excurrit, xcix. Clemente Põt. Max. Domitiano Imp. A. Deinde Fugarium & Damianum, qui ordinem hierarchicum eccleſię iſthic fundatę ab illo inchoatum conſtituerunt, ſanxeruntque more nimirum apoſtolico.

Rom. 16. In Synopſi.

Primas enim Angliæ archiepiſcopus Cãtuarienſis Legatus natus corepiſcopos ſuffraganeos olim habuit xx. archiepiſcopos vnum & alterum, præter Metropolitas Hiberniæ iam Irlandiæ, & Scotiæ.

Vide V. Bedã lib. 1. Democh.

Primus epiſcopus poſt illa feliciſſima ſanctiſſimaque apoſtolicorum epiſcoporũ tempora, poſt Diocletiani tyrannidem, poſt ſopitos Pelagij, Agricolæ, Seueriani, aliorumq; eius farinæ, reſtinctoſq; ignes, S. Auguſtinus Dorouerenſem adminiſtrauit eccleſiam; deinde Cantium commigrans, veteremque expurgans eccleſiã,

conſe-

conſecrato illic Laurentio, primariam totius regni eſſe iuſſit, Edelberto rege, Tiberio ij. A. Benedicto Pont. Max. anno, & quod excurrit, cccccIxxviij. S. Ruſticus epiſcopus Londinenſis fuit in ij. Concilio Arelatenſi, Syluestro Pōt. Max. anno ccc. xxvj. Voluſiano & Anniano Coſſ. D. Conſtantin. Mag. A. Londonienſium primus archiepiſcopus fuit S. Mellitus, Eboracenſium Metropolitanus fuit Paulinus, ſiue Nordanhumbrorum, cui ſucceſſit S. Aidanus Scotus apoſtolus Lindisfarnenſis, idemque epiſcopus ibidem. Roffenſium primus antiſtes fuit Romanus à S. Iuſto ordinatus, Candidæ caſæ vel Pictorũ Auſtralium & Beruiciorum S. Nima, Doriceſtrenſium S. Acila, Merciorum Diurna Scotus, Hincciorum Tatfridus, Lindiſſenſium apud Mercios ac Mediterraneos cõmunis epiſcopus fuit Sexnulfus, monachi omnes. Erát autem ex conſtitutione Grego. Papæ, ſingulis Metropolitis xij. epiſcopi ſuffraganei.

Primas Scotiæ archiepiſcopus S. Andreę, item diu olim habuit epiſcopos ſuffraganeos xij. quos repudiatos, reſtituit Xiſtus iiij. Pont. Max.

Hibernia dimidio minor eſt Anglia, & ætate poſterior fidem accepit; attamen & plures habet Metropoles, ſedéſve archiepiſcopales, & religionem tenet conſtantiùs: Anglia perpetua mobilitate ſurſum, deorſum, ventis inconſtantior, affectu magis quàm ratione mouetur, ſui oblita, ſuæque religionis parum memor, quam ab Apoſtolis, quos diximus, olim tam obuiis animis pariter atque vlnis accepit.

V. Bed. lib. 1. C. 29.

In Hibernia ſunt interim quatuor Metropolitæ ſeu archiepiſcopi, ſinguli ſortiti xij. pro ſanctione antiqua, epiſcopos ſuffraganeos. Omiſi interim Conſtantium Chlorum, Conſtantinum M. Maximum tyran. Chriſtianos, Britannos natione & profeſſione catholicos, S. Vrſulam cũ xj^m. ſuis, Impp. Gratia. vel Arcad. & Hon. A. A.

Hactenus de gentium illarum, ad quas ipſimet apoſtoli eorúmve diſcipuli penetrarunt, vocatione, iſtęc ita habentor. Iam nunc quomodo & per quos, Imperatoribus ipſiſque principibus A. de fide Chriſtianaque religione inſinuatum ſit, & quãdo reliqui poſtliminio populi in eandem fidem conſpirarint, perſequamur.

Tiberius A. Imp. cuius anno xv. paſſus

eſt

eſt Chriſtus (vti Tertul. & alij ſcribunt) Senatus populusque Romanus de Chriſto, eiusque cum doctrina, tum miraculis certior factus fuit, ſcriptis à Pontio Pilato Iudææ præſide literis eodem imperij Tiberij anno, id eſt, Chriſti xxxiiij. id quod produnt Euſeb. Cæſ. eccle. hiſt. lib. ij. cap. ij. in Chroni. Nicepho. Call. lib. ij. cap. viij. Georg. Cedren. Io. Zonar. Ado Viennenſ. Paul. Oroſ. lib. vij. cap. iiij. Tertul. in Apologet. aduerſus gẽtes cap. v. Refert Niceph. Call. Mariam Magdalenam, item Romam contendiſſe, resque Chriſti ad Tiberium cont. Pilatum retuliſſe. Lib. cont. Iudæos. Niceph. Grego. lib. 8. de Paſc. Correct.

Apud Caium Caligulam A. de Chriſto relatio facta eſt in primis per L. Vitellium Syriæ præfectum, ſubornatum à Lazaro, aliisq; ſiue profanis, ſiue eccleſiaſticis in Chriſtum credẽtibus, qui iniuriam à Pilato Iudææ præſide Chriſto illatam, cum ſcripto, tum ore tenus apud Vitelliũ cum primis, deinde apud Impp. AA. Tiber. & Caium depoſuerant. Vnde & Romam purgãdi ſui ergô Pilatum euocatũ, cauſſa verò cadentem ſibi manus intuliſſe, teſtes ſunt hiſtorici vniuerſi. Deinde Lib. 2. cap. 10 Niceph. Ibid.

Caio quoque ratio de Chriſto, eiusque geſtis facta eſt anno plus minus xlj. per Philonem illum Iudæorum diſertiſſimũ, de quo abiiſſe in prouerbiũ refert D. Hiero. Aut Plato philonizat, aut Philo platonizat. Iterũ anno plus minus lv. per regẽ Agrippam Iudæorumque procuratorem Camanum, ſecundo per Felicem præſidem & Tribunũ Liſiam, Claudius Imp. A. de Chriſto relationem accepit. Per Feſtum, Albinum, Ceſtium Florum eiuſdẽ prouinciæ, ſeu prætores Auguſtales ſeu præſides, per Luc. Ann. Senecam præceptorem ſuum anno, & quod excurrit, lx. Nero Imp. per Flauiũ Ioſephum, Quiri. Aſcon. Pedianum, aliosque eius temporis annalium hiſtoricos cum primis, tum Iudices & exarchos regionum Titus & Veſpaſ. AA. Impp. anno aut circiter lxxx. per Fla. Ioſephum, Egeſippum hiſtor. Herennium Graniam Aſiæ proconſulẽ, Brutium martyrum Chriſtianorum ſcriptorẽ notarium, & alios atque alios, aliarum aliarumq; prouinciarum ſeu præſides, ſeu præfectos, Domitianus Imp. A. anno plus minus xc. Neque operæprecium eſt hic recenſere Seianos, Flacc. Æmilios, Guſſo,

Fado,

Fado, Sergios Paulos, Lisbios, Lentulos, Plinios, Ægeates, Stratocles, Cumanos, & cæteros prouinciarum quarumque vel in Aſia, vel India, vel Africa, vel Europa, toto (inquam) orbe, qui id temporis Romanis parebat, ſeu prætores Auguſtales, ſeu præfectos, quorum intererat quicquid rerum vbiuis locorum, gẽtiúmve ageretur, Imperatori A. Senatui populoq́ue Ro. perſcribere. Neque mihi commemorandos exiſtimo Athenagoras, Iuſtinos, Quadratos, Ariſtides, Agrippas, Melitones, Theophilos, Apollinarios, Tertullianos, Tatianos, Bardeſanes, Irenæos, Dionyſios, Clementes, Miltiades (vt apoſtolos quoque omittam) ac reliquos eius claſſis ſeu antiſtites, ſeu religionis Chriſtianæ principes viros, qui multis voluminibus Apologiisq́ue editis pro Chriſtiana fide, gentilium errores, Græcorumq́ue affectiones refutarunt. Res ſiquidẽ Chriſtianas vniuerſo mundo liquidiſſimè notas fuiſſe, hac tum ætate vel iſthoc argumento licet colligere. Singulis nanque prouinciis præter illos ſiue Conſules, ſiue Proconſules, ſiue Proreges & Exarchos, creabantur quoque quinquennio Cenſores,

qui luſtrum diu olim à Tarquinio Priſco inſtitutum anno vrbis plus minus, cxxxv. Olymp. xlv. ac deinceps obſeruatum, cenſumque ciuium Ro. indicerent atque haberent, vti ex tabulis Romæ Capitolinis, quas nuper vidimus, compertũ eſt. Erant (inquam) prætereà Chartophylacij & tabularij fiſci, quorum Sueto. in ſuo Auguſto & Domitiano, Iulius Capitolin. in Cæſare, Abdias Babylonius lib. vj. Theodorus Balſam. Patriarcha Antiochen. Grego. Turonic. lib. v. vj. viij. hiſt. Franc. & Nicepho. Call. meminerunt, qui cenſa bona pariter & ſingulorum nomina, in codices referebant. Iam verò facultates Chriſtianorum publicari, ipſoſque adeò proſcribi à tyrannis ſolere, nemo eſt qui ignoret, qui vel lippis oculis apologeticos, quos retulimus, inſpexerit. Poſtremò etiam noſtris noſtrorum cura inceſſebat. Iam enim inde ab Apoſtolorũ temporibus Linus, Cletus, Clemens Ro. Anacletus, Euariſtus & alij Pont. Max. ſingulas diœceſes atque epiſcopatus in ſeptem regiones diſtinxerunt ſeu titulos, adhibitis epiſcopis quibuſque ſeptem diaconis, propter ſtylum veritatis obſeruandum. Singulis verò regioni-

In Comment. circa tit. 8. Photij patriarch. Conſtant. lib. 1. hiſt. ec. cap. 11. Eutrop. & Fl. Vopiſc. de Aureliano Imp.

S. Clemens exulans apud Pontiam inſulam fertur extruxiſſe eccleſias 75.

132
gionibus præfecerunt presbyteros primū quidem ſingulos, quos demum gliſcente fidelium multitudine ſacerdotumq́; aucto numero Higino Pōt. Max. vocare cœperūt Cardinales, ſiue Primarios. Cæterū parœchiis ſingulis ſinguli clerici alij admoti ſunt, quos hodieque Paſtores appellamus.

Illis porrò presbyteris, additi ſeptē diaconi: his quoque ſeptem notarij qui, in ſua quiſque regione, primùm baptizandorum, quorumque nomina ſacris codicillis exciperent, deinde res geſtas martyrumq́; agones, ac certamina examuſſim conſcriberent: id quod apud Damaſ. Pōt. Max. Cypria. Onuphr. Pata. alioſq́; ſcriptores claſſicos conſpicuum eſt. Anaſtaſ. Bibliothecar. Democh.

Propagata autem latiùs Chriſtiana religione & tituli auctiores facti ſunt, frequentioreſq́; & Presbyteri & Diaconiæ. & quia eccleſia iuxta Dominicam ſponſionem erat proroganda vſque ad omnes fines mundi, regiones & numero plures & intercapedine vaſtiores ſunt redditæ.

Nam vt aliquid hac de re dicam, quo noſtri intelligant, quàm magna ſit domus Dei, & quā ingens locus poſſeſſionis eius,

quamque ſit fortis columna, eccleſia Dei
1.Tim.3. Act.20. Matth.16. viui, quam Chriſtus acquiſiuit ſanguine
ſuo, contra quam portæ inferi nunquam
ſunt præualituræ, Romanus quidem pontifex
præter communes quinque patriarchales
vrbis eccleſias, vnam indigenam
totius orbis matricem atque parentem,
quatuor peregrinas, quatuor mundi partes,
orientem, occidentem, meridiem, ſeptentrionem
referentes, Conſtantinopolitanam,
Alexandrinam, Antiochenſem,
Hieroſolymitanam, præter communes alios
quoſque ſuffraganeos in partem ſolicitudinis
accitos per omnes eccleſias; habebat
præterea (inquã) Pont. Max. Roma.
octo epiſcopos qui Archiepresbyteri dicebantur
ſtatim poſt apoſtolorũ tẽpora Hygino
Pont. Max. anno cxlij. ceu Cardinales,
Oſtienſem qui Papã conſecrat, Valetiẽſem
ſiue Velletẽſem, Albanẽſem, Tuſculanũ,
Portuẽſem, ſeu S. Ruffinæ & Secũdæ,
Tiburtinũ, Reatinũ, Sabinenſem, tametſi
aliter paulo eas enumeret Onuph.
easq; ſeptẽ dũtaxat, duab⁹ in vnã cõflatis.

Campania, cuius patriarcha eſt Oſtienſis,
ſortiebatur epiſcopos ſuffraganeos x.
Anagnienſem, Saginenſ. Ferẽtinenſ. Alatrinenſ.

133

trinenſ. Verulanenſ. Terracin. Soron. Fun dan. Aquitan. Gaietan.

Regnum Siciliæ præter Papales, habebat tres Metropolitas, quorũ primus Panormitanus tribus præeſt ſuffraganeis, Agrigentino, Mazarenſi, Mileuitano ſiue Malteno: ſecundus duobus corepiſcopis præficitur S. Marci, & Miletenſi, ſiue, vt alij vocant, Syracuſano & Cathanẽſi: tertius Metropolites, item duos habet epiſcopos Suffrag. Syracuſ. & Catha. vel, vti alij vocant, S. Marci & Miletenſ.

In Calabria erant iiij. eccleſiæ Metropoles: prima Reginenſis, habetq́; viij. Suffrag. ſecunda vnum; tertia nullum; quarta quinque, aut ſecundũ nonnullos ſeptẽ.

In Apulia ſunt archiepiſcopi xv. primus Conſanus habet v. Suffrag. ſecũdus Acherontinus v. Tertius Tarentinus ij. Quartus Matinenſis ſeu Caſinẽſis neminem: Quintus Brudenſis vnicum: Sextus Idruntinus, v. Septimus Barẽſis xij. Octauus Tranenſis ij. Nonus Sipontinus j. Decimus Beneuentanus ſiue Terrę laboris xxiiij. Vndecimus Salernitanus v. Duodecimus iiij. Decimuſtertius Surentinus iiij. Decimuſquartus Neapolitanus v. Decimuſ-

cimuſquintus Capuanus viij. In Tuſcia Corſica archiepiſcopus Piſanus habet epiſcopos Suffrag. vj.

In Tuſcia, quæ eſt patrimonium S. Petri ex libera donatione, ſunt epiſcopi xxv. Suffraganei Papæ.

In Aprucia ſunt eccleſiæ Cathedrales eædemque epiſcopales viij.

In Vmbria ſeu ducatu Spoletano ſunt antiſtites x.

In Marchia Anchonitana xiij.

In Romandiola iiij.

In territorio Ianuenſi viij.

In Sardinia iij.

Archiepiſcopus Tauritanus præeſt epiſcopis Suffrag. vij.

Archiepiſcopus Alborenſis iij.

Archiepiſcopus Rauennas habet ſub ſe epiſcopos Suffrag. xv.

Archiepiſcopus Mediolanenſis xviij.

Patriarcha Aquilegienſis v.

Archiepiſcopus Paduanus xiij.

Patriarcha Gradenſis vj.

Archiepiſcopus Iadrienſis v.

In Sclauonia archiepiſcopus Spalatenſis ix.

Archiepiſcopus Raguſnenſis vij.

Archie-

Archiepiſcopus Antibarenſis ix.

In Hungaria Archiepiſcopus Stridonenſis ſeu Strigonienſis vj. Nam Domnũ Stridonenſem affuiſſe in Concilio Nice. j. certum eſt.

Archiepiſcopus Colocenſis vij.

In Polonia Archiepiſcopus Guerzenſis x.

In Hiſpaniis apud Aragones, archiepiſcopus Terraconenſis viij. habet epiſcopos Suffrag. Archiepiſcopus Cæſarauguſtanus v.

Archiepiſcopus Toletanus vij. eſtq́ue Hiſpaniæ primas.

Archiepiſcopus Cõpoſtellanus xj. Archiepiſcopus Hiſpalenſis, ſiue Siuiliæ vj.

In Regno Portugalliæ ſiue Luſitaniæ, quod diuulſum ab Hiſpania propriũ regẽ habere cœpit anno m.cx. Alfonſum Henrici comitis Lotharingiæ filiũ, teſte Blõd. Fla. lib. ij. Geogr. Archiepiſcopus Braccarenſis Metropolitanus olim ix. Archiepiſcopus Vlysbonæ, quæ ab Vlyſſe conditore nomen ſortitur, olim Olyſippũ, de quo Strabo lib. iij. & Plin. lib. iiij. cap. xxj. habet epiſcopos Suffraganeos vj. vt omittã cxxx. Monaſteria opulẽtiſſimè dotata, & pluſ-

pluſquam m.cccc.lx. eccleſias parœchiales quæ iſtic alibi xij. leucarum latitudinis,itemque totidem longitudinis ſpacio eſſe referútur in Luſitania interamni magno antiquæ pietatis religioniſque argumento.

In regno Granatenſi Archiepiſcopus Granatæ habet epiſcopos Suffrag. iij.

Non feram hic petulantiam noſtratiũ hęreticorum,qui vulgo perſuadere conãtur,Hiſpaniam, & præſertim Granatam, eſſe in fide nouiciam, quum Concilium Elibertinũ Granatę ſit hábitum à xix. epiſcopis circa tẽpora Concilij Nice. j. Conſtant. Mag. Imp. A. Sylueſt. Pont. Max. itẽque Concilium Toletanum j. à totidem patribus initum Arcad. & Hono. AA. Stilicone Coſ. Innocent. j. aut Zozimo Põt. Max. anno plus minus ccccxij. vt prætercam reliqua Concilia Toletana, Cæſarauguſtana, & alia quæ retro temporibus coiêre: deinde de Priſcillianiſtis & Gnoſticis, Marco Ægytio auctore ac præſide, ſumptum ſupplicium, Idacio & Itachio epiſcopis Hiſpanis Maximum impendiò vrgentibus, vt habet Seue. Sulpit. & alij.

In

135

In regno Britániæ archiepiſcopus Cantuarienſis olim præfuit epiſcopis xx. Suffraganeis, eratque Legatus natus quem vocant. Archiepiſcopus Eboracenſis tribus.

Reliquá Britanniá, Hiberniam, Scotiá, vtranque Daniam, ſiue Daciam, nunc Valachiam, Noruegiam, Suetiam, Germaniam omnem, vniuerſamque Galliam compendij cauſſa pertranſeo, quorú nominatim epiſcopos Sebaſt. Műſter. Gaſp. Bruſſch. Grego. Turo. Gagui. Regin. Sigebert. Democh. & alij memorant.

Patriarchatui Hieroſolymitano pręter Metropolitanos v. erant iiij. Suffraganei, & quidem Metropolites primus Cæſaræenſis in Palæſtina imperabat epiſcopis Suffrag. xix. Secundus in Nazareth Galileæ gentium ix. Tertius in Arabia deſerta Moabitide xij. Quartus in Syria ſeu Arabia Catholicorum xxxv. Quintus in Lydia, ſiue Cappadocia, xix. omitto interim epiſcopatum Thabor & eos qui ſunt in petra Caracha & monte Sinai.

Patriarcha Antiochenſis vtebatur Archiepiſcopis Suffraganeis xj. epiſcopis penè infinitis.

Patriar-

Patriarchatui Cõſtãtinopolitano ſuberant archiepiſcopi Suffrag. vj. Metropolitæ epiſcopi xv.

Patriarcha Alexandrinus toti Ægypto præfectus erat, archiepiſcopis & epiſcopis compluribus quos enumerare longũ eſt. Nam S. Marcum apud Cyrenem, Ptolemaidem, reliquamque Pentapoleos regionem, tum Lybiam, Marmaricam, Ammonicam, cunctamque Ægyptum eccleſias fundauiſſe, clericorum gradus omnes & epiſcopos conſtituiſſe, ex ſcriptore illius vitæ, & ex hiſtoriis clarum eſt. Hiſce rationibus facili coniecturaque certiſſima conſequimur (vt ad id vnde digreſſi ſumus reuertamur) neque per Reip. profanæ Satrapas, neque per Chriſtianæ religionis antiſtites, omnemque Panopliã, tum ordinem Hierarchicum eccleſiarũ, res Chriſtianorum obſcuras eſſe licuiſſe. Atque vtinam, vt alia tranſeam, illos notariorum ſacros codicillos haberemus, aut certè Chartophylaciorum tabulas; ego certè eos pluris quàm omnium ſemel Crœſorum opes, quàm Auguſtorum felicitates, quàm Sibyllina folia, quã Faſtos triumphosque Coſſ. Capitolij Ro.

æſti-

æſtimarem. Neque tantopere D. Hiero. Euag. Theodorit. Pallad. Doroth. Genad. Sime. Metaph. V. Beda, Vſuuard. aliique ſiue hiſtorici ſiue Martyrologi ſeſe torſiſſent perquirendis hincinde martyrum & confeſſorum rebus geſtis; neque nos hodie magnopere ſudaremus refellẽdis hęreticis. Si namque in omnibus iam dictis eccleſiis apoſtolicis, ordinem illum hierarchicum ab apoſtolis inſtitutũ (id quod adnotant diligenter Dionyſ. Areopa. Clemens Ro. & alij) ob oculos ponamus, peruidere erit, eandem prorſus eſſe huius tẽpeſtatis, illiusque æui apoſtolici, eccleſiæ faciem, niſi quòd virtutibus illam meritiſque ampliſſimis ornatam celebrare, hanc licet fide, ritibus, ceremoniis ſimilẽ, vitiis verò moribusq́; degenerem, ac velut næuis aſperſam ac labefactatam deplorare debeamus.

Notarios verò illos fuiſſe partim monachos, partim lectores aut clericos, Gelaſ. Pont. Max. ſatis declarat. S. Auguſt. inſinuat eos non tantùm oculatos; verumetiam auritos teſtes fuiſſe, & referendariis qui res quaſque explorabant, vti ſolẽre, epiſt. cxxxj. ad Memorium epiſcopum.

In epiſt. ad epiſcopos Lucaniæ cap. 5. & habetur diſt. 77. monachus.

F Aliud

Aliud verò notariorum genus, qui Chriſtianorum cum Paganis, vel Catholicorũ cum hæreticis altercationes diſputationesque excipiebant (quales fuit Marcellinus comes, & alij prouinciarum ſeu Iudices ſeu Præfecti) apud Auguſt. non infrequenter reperias, quoties eum aut cũ Arianis, aut Donatiſtis, vel aliis in diſputationem deſcendere oportuit. Paſcentiũ comitem Arianæ factionis patronum notariorum ſtylum timuiſſe ſcribit epiſt. clxxv. Inde verò ex notariorum commẽtariis ſcribebantur relationes ad Imperatores A. aut Pont. Max. pro lite decidenda. S. Athanaſius primùm fuit notarius D. Alexandri patriarchæ Alexandrini, teſte Niceph. Call. lib. viij. cap. xliiij. Notariis vſum fuiſſe D. Originem Catechiſtã Alexandrinum, Didymum item eiuſdem eccleſiæ Pædotriben, teſtatur S. Hiero. in Chronicis & alibi. Notariorum qui excipiebant diſſidentium partium vltro citroque verba & reſponſa meminit D. Athanaſ. epiſt. ad Solitariam vitam degentes, Poſſidius in vita S. Auguſtini, Victor Vticenſis lib. ij. S. Auguſt. epiſt. lxj. clix. clx. lib, ij. Retract. c. lix. l. j. cont. epiſt. Gaudentij

Lib. 1. cont. Acade. cap. 1 lib. 2. cap. 7. & ſeq. Lib. 1. de ord. cap. 9. epiſt. 152. 163. 147 & in Poſsidonio & lib. retract.

dentij c.j.In Breuiculo c. j. S. Ambroſ. epiſt.xxxij. Hieronymus nonnunquam ſeptem vſus eſt notariis qui ei erant à commentariis ſcribendis; id quod in epiſt. ad Heliodorum ſeu Epitaphio Nepotiani manifeſtum eſt;& epiſt.ad Luciniũ,eiuſdemq; Epitaphio. L. xij. C. extat titulus vij. de primicerio & notariis. Vbi & de Tribunis notariis agitur,quales fuere Dalmatius,Dulcitius, Marcellinus,aliiq; viri Conſulares clariſſ. De his legere eſt in Concil. Cõſtant.ij.Oecume.v. Eorũ functionem nunc adminiſtrant ,quos ſecretarios appellamus.Verùm hæc aliàs opportuniùs; nunc iam quod inſtituimus perſequamur.

Dacia ſiue Dauia ſiue Dania regio Scythiæ Europææ, totaque Tranſyluania, ac Getæ, quos eoſdem populos cum Dacis opinatur Plinius,vt mea quidem fert ſententia,vnà cum Lydis, Phrygibus, Thracibus,Mæſiis, Miſiis, Illyrico, Pannonia, aliisque ſeu gentibus, ſeu locis,fidem ab Apoſtolis, ipſiſſimiſve apoſtolorum diſcipulis acceperunt. Atque id mihi ſic probatur: Fuerunt in Cõcilio Nice.j. epiſcopi duo Daciæ, Marcus Metropolitanus

Vnde Dauus & Geta apud Athenienſes ſeruorum nomina,quod eſt in Comicis legere.

& Protogenes Sardicenſis, itemque Prouinciæ Miſiæ, Lydiæ, Phrygiæ, Dardaniæ, Dalmatiæ, Pannoniæ quam D. Optatus triplicem facit lib.ij. Boſphori, aliiq; epiſcopi Dacis vicini. Deinde bella ſubinde Barbarorum cũ Romanis geſta, cauſſam apud illos promulgandæ religionis noſtrę

Lib.8.cap.33 Lib.1.cap.20 præbuere, teſte Nicepho. Call. & Socrat. & aliis. Nam dum prædas vltro-citroque ſæpe egerunt, inter alios captiuos etiam non rarò ſacerdotes, epiſcopi, aliorumque graduum clerici abducti fuere; qui quum morbos curarent, dæmones pellerent, ſolaque Chriſti inuocatione exigerent, aliaque eiuſmodi perpetrarent, quæ videban tur humana conditione ſuperiora, Barbari numen aliquod id genus prodigiis ineſſe arbitrati, viros illos ſumma veneratione ſunt proſequuti, Deoque conciliato, repudiatis idolis, conſtructis templis, Diuino Chriſtianoque ſeſe cultui dediderunt. Naſamones verò, Dacos, Scythas, & Germanos reliquos ſæpenumerò Romanis rebellaſſe nulli dubium eſt. Equidem Cæſarem Auguſtum, poſt Lentulũ Coſſ. Domitianus Imp. de Dacis & Cattis bis triumphum duxit: Traianus gẽtes

illas

illas penitus in poteſtatem Romanorum, atque in prouinciam redegit: quumque occiſis Romanorum præſidiis, totum robur, omnesq; vires, collecto copioſo milite, in Romanorum fines intendiſſent Galieno Imp. Aurelianus denique Imperator & rebelles illos patria exturbauit, & colonos illic Romanos collocauit, auctore Ruffo, anno plus minus cclxx. Dionyſ. Pont. Max.

Vide Euſeb. in Chro. Volat. lib. 8. Geograph. Niceph. lib. 3 cap. 23. Oroſ. lib. 7. cap. 10.

Erat verò Val. Aurelianus Dacia Ripenſi oriundus, quod adnotat Eutrop. Cęterum fuiſſe ipſos milites non rarò Chriſtianos, cum Thebæorum militum Diocłet. & Maxim. A.A. tum M. Aurelij Antinoni legionum Chriſtianarũ (quæ fulmineæ & igniferæ fuerunt appellatæ) exemplisque Proceſſi, Martiniani, infinitorumque aliorum exploratum habemus. Georg. Cedrenus aſſerit illos M. Aurelij milites legionis Melitenæ fuiſſe.

Meminit Iuſtin. Mart. Apolo. 2. Tertul. apo. cap. 5. & lib. ad Scapul. Euſeb. lib. 5. ec. hiſt. cap. 5. Oroſ. lib. 7. cap. 15. Dion Nicæ. Iul. Capitolin.

Tridentini ſtatim ſub tempora apoſtolorum & fidẽ & fidei antiſtites mihi habuiſſe videntur. Abundantius profecto epiſcopus Tridentinus vnà cum S. Ambroſio Mediolanenſi, & Philaſtrio Brixienſi, Concilio Aquilegienſi interfuiſſe

legitur Pont. Max. Damaſo, Gratia. Valentinia. Theodo. ſeniore Imppp. A.A.A. anno, & quod excurrit, ccclxiiij.

Pictauienſes, al. Pictabionēſes, religionis Chriſtianæ catechiſtam pariterque
Al. Nectarii. præſulem ſunt conſecuti S. Victorinum natione Græcum, circa annum cclxxxij. Impp. Probo & Caro. vti legere eſt apud S. Hiero. in Catal. Petrum de Natal. lib. x. cap. xij. in Catal. Sanct. Democh.

Iberi ſiue Ibēres Armeniæ citerioris populi ad Pontum Euxinum, primũ per captiuam mulierculam quandam Chriſto dicatam, inde per prædicationē S. Patricij fidem ambierunt, & deleta idolomania Chriſto eccleſias nuncuparunt, & vota ardentiſſima Conſtantino Mag. A. Marco Pont. Max. anno, & quod excurrit, cccxxxv. id quod habent Ruffin. lib. j. cap. x. Niceph. Call. lib. viij. cap. xxxiiij Socrat. lib. j. cap. xx. Sozome. lib. ij. cap. vj. & ſeq. Theodorit. lib. j. cap. xxiij. Sigebert. in Chronic. Eſt elegans admodum hiſtoria, quomodo rege & regina ad fidem conuerſis, vniuerſus populus in eandem ſententiam conſpirarit, iuxta illud Claudiani poëtæ:

Regis

Regis ad exemplum totus componitur orbis.

Illudque Plinij Nepotis: Vita principis cenſura eſt, eaque perpetua, ad hanc dirigimur, ad hanc conuertimur.

Eodem prorſus æuo Indi interiores fidem Chriſtianam ſunt amplexati, auctore S. Athanaſio Alexandrino, Apoſtolis Meropio & Metrodoro Philoſophis, Frumentio & Adeſio Epiſcopis, quod ſcribunt Ruff. lib. j. cap. ix. Socrat. lib. j. cap. xix. Theodorit. lib. j. cap. xxij. Niceph. lib. viij. cap. xxxv. & ſequent. Putat Niceph. hanc Indorum natione ex Abraham & Cetura prognatam, regionemque eam eſſe, quam Græci magnam & felicẽ Arabiam dicunt: eius autem fines ad extremum Oceanum pertingere, cuius vrbs Metropolis eſt Sabba. Hinc fama eſt, percrebuitq; opinio, reginam illam Auſtri ad Salomonem veniſſe, vnde neq; à S. Thoma neque Bartholomæo aut alio quopiá Indiam hanc penetratam arbitratur Niceph. Affirmat verò eodem Conſtantino Imp. Armenios iuxtà & Perſas, aliaſque gentes complures euangelium recepiſſe. Edicto nanq; publico iuſſerat Conſtantinus,

Hiſt. Trip. lib. 3. cap. 1. & ſequent.

3. Reg. 10. Matth. 12.

In Chro.& vita Cōſtātini. tinus, teſte Euſeb. & Gentilium templa paſſim euerti, & ſimulacra dirui, nominique Chriſtiano & fidei eccleſias ſacrari.

Saraceni & Iſmaelitę & Gothi, illi quidem regina Mania, hi autē regibus Phritigerno & *Athanarico, Chriſtum ſapere cœperūt Damaſo Pont. Max. Valētiniano j. & Valente fratre A. A. anno, & quod excurrit, ccclxx. Et initio certè Gothi in Orthodoxia inſtituti ſunt ab Vlphila Gothorum epiſcopo: lapſi verò ſunt in Arianiſmum ignorantia potius quàm malitia, auctore Valente Imp. qui vt erat ab Eudoxio Arianorum epiſcopo baptizatus, Arianorum ſemper partes agebat; & Gothis flagitantibus ſacerdotes ac epiſcopos dedit Eudoxiū & Arianos alios. Saraceni autem non admiſerunt niſi Catholicos; neque Moſes eremita eorum primus epiſcopus paſſus eſt, ſe à Lucio Ariano, vel alio quopiam non Catholico conſecrari: vti produnt Socrat. lib. iiij. cap. xxxiiij. & ſequent. Theodorit. lib. iiij. cap. xxij. & ſeq. Sozome. lib. vj. cap. xxxvij. & ſeq. Niceph. Call. lib. xj. cap. xlvj. & ſeq. Iornand. de rebus Geticis, Abbas Vrſpergenſ. Paul. Oroſ. lib. vij. cap. xxxiij. P. Diaco,

*Al. Alarico.

co,

co. lib. j. Caſſiodor. hiſt. Trip. lib. viij. cap. xiij.

Iudæi in Creta à pſeudopropheta, qui ſeſe Moſen mentiebatur, miris artibus deluſi, ſuperſtitioni nūcio remiſſo, Chriſti fidei ſe ſubdidère, * Syricio (ni fallor) Pont. Max. Valentinia. j. & Theodoſ. ſeniore A. A. anno, & quod excurrit, ccc. lxxxviij. Vt eſt apud Socrat. lib. vij. cap. xxxviij. Al. Vrſino.

Eodem tempore Burgundi ſiue Burgundiones, Teutones, Scythæ, alia occaſione, eâdem tamen Dei Opt. Max. prouidentia optimè res mortalium diſpenſantis, & (vt verbis S. Auguſtini vtar) ſæpe, imò ſemper, ex malis hominū ſeu voluntatibus, ſeu actis, boni quippiam elicientis, Chriſtianæ religionis facti ſunt candidati atque tyrones. Quum enim eſſent ferme omnès fabri lignarij, hacque arte victum quærerent, cætera ignaui & ſocordes prorſus, inertiq; ocio dediti, ab Hunnis ſedibus pulſi, tranſito Rheno, in Galliis cis vltraque Rhodanum conſederunt, vnde etiam Galliæ Lugdunenſis dicuntur. Sortiti ſunt verò nomen à Burgis & Vicis quos habitabant. Quum verò Anno 385. ſecundum Ado. Vienenſ.

 deſpe-

deſperarent de coloniis patriis recuperandis, à Gallis Epiſcopos petũt, ſeſeq; Chriſto nomina dare velle profitentur. Frequenti ſiquidem relatu didicerant Romanorum Deum ſeu Chriſtianorum ſuis cultoribus præſidio eſſe, atque ita ſacro fonte luſtrati fidem Chriſtianam hactenus ſunt complexi, tenentque & obſeruant enixiſſimè, preſertim in comitatu ac ditione regis Catholici D. Philippi. Editus tamen eſt nuper doctiſſimus liber in Ducatu Burgundiæ, & à ſenatu Regio, quod Parlamentum vocant, Regi Gall. exhibitus, de vnica fide & religione, aduerſus vagam hæreſeωn licentiam cum totius Galliæ exitio, neſcio quo fato, quáve Numinis ira conceſſam. Habuerunt item apoſtolos præpoſteros, Arianos (inquam) teſtibus Grego. Turo. Aimoin. Adon. Viennenſ. aliiſque nonnullis, Valente Imp. fortè ita obſtetricante, ſuiſq; Arianis patrocinante. Verùm demum Celeſtino Pont. Max. Honor. & Theodo. Iuniore A. A. anno plus minus ccccxx. accuratè ſunt orthodoxiæ vẽdicati S. Fridelini Hiberniæ iuxtà ac Scotiæ regis filij religioſiſſimi mortaliũ, diſcipulorumque

Lib. 2. hiſt. Chroni. de ſext. æta.

(niſi

(niſi me fallit opinio) induſtria. Fuit certè D. Claudius tertius Archiepiſcopus Biſuntinus in Concilio Epannenſi, Gelaſ. j. Pont. Max. anno ccccxc. plus minus, & D. Nicetius ſecũdus archiepiſcopus eiuſdem ſedis in Synodo Valentina Galliæ, Damaſo Põt. Max. anno, & quod eſt amplius, ccclxxij. Primus auté archiepiſcopus Biſuntij fuit Anthidius anno plus minus, cc. Scribunt porrò hiſtorici Burgundos, fretos fide percepta, redintegraſſe in Hunnos bellum, atque ita diuina virtute hoſtibus ſuperiores euaſiſſe, multamque eis cladẽ intuliſſe. Vide mihi Paul. Oroſ. Caſſiod. P. Diacon. lib. j. Hiero. & Proſp. Niceph. Call. Socrat. Volaterran. lib. iij. Geograph. Lazium in præfat. de migrat. Gent.

Lib. 7. cap. 32. hiſt. Trip. lib. 12. cap. 4. de Valentinia. in Chronic. Lib. 14. hiſt. cap. 40. Lib. 7. cap. 30 de Callia Narbonenſ.

Hunni, al. Chuni, qui & Saberi & Auares, al. Abares, è Caſpiis mõtibus Albaniſque ac Caucaſi rupibus, quibus diu olim Alexander Mag. eos, tanquam feras, immanesque beluas, velut cauea concluſerat, tempore Valentiniani. j. A. erumpentes, numeroſiſſimo pugnatorum examine, id quod Hiero. quoq; memorat epiſt. ad Oceanũ, totáq; penè Europá depopu-

labundi

depopulabundi peruagati Attila & Buda fratribus ducibus: deniq; Chriſtianorum manſuetudine deliniti, & conſuetudine humanioris vitæ ac ſanctorum virorú miraculis permoti, in Chriſtianam religioné tranſierunt, cum primis Theotimo Tomitano in Scythia epiſcopo Scytha apoſtolo, deinde D. Io. Chryſoſtomo rerum ſatagente: vti ſcriptis mandauit Niceph. Call. tametſi hos quoque Arianiſmo maculatos inquiat, & Ioannis Chryſoſt. opera ad ſanam doctrinam reuocatos anno, & quod excurrit, cccc. Arcad. & Honor. Impp. A. A. Innocent. Pont. Max. Idemq; Nicephorus proſequitur, quàm acriter, pro officio, S. Ioannes Chryſoſt. inuectus ſit in Ganiam Scytham ducé Arianæ factionis, apud principes Auguſtos pro templis Arianis reſtituendis agentem, eamq; ob cauſſam perduellionem meditantem, qua interiit tandem. Iuſtinianus quoque A. Hunnis, Alanis, Abaſagis, Zecchis, aliiſque circa Tanaim, Mæotidem, & Pontum Euxinum populis epiſcopos dedit, auctore Nicepho. lib. xvij. cap. xiij. Eutro. Dio. Romæ quartùm conuentus habiti inter Iudæos & Chriſtianos ſuper fide & reli-

Lib. 12. cap. 45. & lib. 13. cap. 3. 4. 5. 6. & ſeq.

Lib. 2. de bel. Perſ. §. de Iuſtiniano.

 142

religione, præſentibus AA. Conſtantino Mag. & Helena matre. Denique Iudæi rationibus probationibusque Syluestri, tum miraculis, huc adducti ſunt, vt in ſententiam Syluestri concedentes, pedibusq; eius prouoluti ſeſe Chriſtianorum albo aſſcribi, ſuſcepto Baptiſmi Sacramẽto, ſponte permiſerint, auctore Niceph. Call. lib. vij. cap xxxvj.

Turcæ grauiſſima peſte omniaque depopulante laborantes in Perſide, edocti à Chriſtianis ſtigmaticas cruces liquato atramento frontibus impreſsêre, hacque ratione euadentes luem, vel inuiti coacti ſunt Chriſto ſalutem acceptam ferre anno plus minus v^c. lxxx. Mauricio Imp. Grego. Papa: cuius item & precibus meritisque, tum diligentia, impendioq; Armeni, Gothi, Angli, aliique & alij dudum ſchiſmatici, ad vnionem Catholicæ fidei coierunt; vti reperire eſt apud Niceph. Call. lib. xviij. cap. xx. Matth. Palm. in Chro. V. Bed. lib. j. hiſt. Angl. cap. xxiij. & in vita S. Gregorij.

Similiter* Vandali, Sueui, Alani, Gepidæ, Heruli, Quadi, Frãci, aliiq; Germani, ac Barbari, Gothis, Hunnis, Burgundionibus,

*Al. Vindeli ſiue Vindelici.

nibus, Lógobardis & cæteris populis Scythicis permiſti, alias atque alias in Chriſtianorum ditionem & Romanorum fines facientes impreſſiones, tametſi omnes primũ Chriſtiani nominis oſores infenſiſſimique hoſtes fuerint, mirisq; modis eccleſiam fidemq; Chriſtianam in anguſtum redegerint; poſtremò tamen, partim Valentin. j. & Theodo. ſenio. A A. tẽporibus, ac deinceps, partim Iuſtino, Iuſtiniano & Carolo Magno A. A. A. initio ſanè Arianiſmo, demũ Catholiciſmo ſunt aſſerti; & Vandali quidem apud Mauritanos reliquosque Africanos, Sueui apud Luſitanos, Franci apud Gallos, Gotthi apud Hiſpanos, Burgundi apud Narbonenſes, Longobardi apud Italos magnæ, ne totius dicam, nobilitatis fundamenta iecerunt: denique quemadmodum ibidẽ ſedes, ita & fidei integritatem receperũt, cũ populi Chriſtiani paſſim pietate, tum ſacerdotum & epiſcoporum eruditione pariter & ſignis miraculisque permoti, id quod hiſtoricis quàm probatiſſimum eſt, neque paucis, neque infimis, Victor. Vticenſ. Procop. Cæſar. Iornand. P. Oroſ. P. Diac. Niceph. Call. Blond. Flaui. Raph.
Vola-

Volaterran. Micha. Rit. Atque ita Gentiũ migrationes, quas accuratiſſimè perſcribunt præter alios Vvolfgang. Laz. Blond. Fla. Volaterr. neq; ipſis Barbaris incommodæ, neque eccleſiæ Chriſtianæ fuêre inutiles. Per eas cum boni probati, tũ mali Chriſtiani ſeu caſtigati, ſeu caſtigatione emendati ſunt, vti libris xxij. D. Auguſt. P. Oroſius libris ſeptem, Saluianus Maſſilienſis octo libris demonſtrant luce clarius meridiana. Demum eâdem Dei Opt. Max. prouidentia, & fides Chriſtiana ad barbaras quaſque nationes, vti diximus, prorogata eſt, & ſecundum Prophetarum oracula, qui erant procul & toto orbe à Deo errantes & alieni, facti ſunt propè: quibuſq; olim dicebatur, Non populus meus vos, &, non miſericordiam conſecuti, repêtè facti ſunt filij Dei. Quã diligentem interim illis conuertendis & ad ſanam mentem reuocandis nauarint operam Epiſcopi paſſim, Eugenius & alij in Africa, & vtraque Mauritania ac Numidia; Leander Hiſpalenſis, Iſidorus, Arcadius, Probus, Paſcaſius, & Eutychius in Hiſpania; Lupus Trecenſis, aliiq; in Gallia; Paulinus Nolanus, cæteriq́ue in Italia,

Oſe. 1. 2. Rom. 9. 10. & ſeq. Deut. 32. 1. Pet. 2.

lia, annalibus adnotatum eſt. Quantum laboris impenderit S.Grego. Papa, reducendis ab Arianorum opinionibus Longobardis; quantopere Fulgentius * Carthaginenſis epiſcopus ſtuduerit demulcendis Vandalis; quantum ſudarint Boëthius, Symmachus, Caſſiodorus inſtituẽdis Gothis, & alij aliique aliis & aliis, alibi & alibi, eorum ſcripta abundè teſtãtur. Ante tempora Gregorij Mag. fuit item S. Barbatus epiſcopus Beneuentanus, qui Longobardos pridem baptiſmo, Chriſtique fidei nuncupatos, & partim in hæreſim, partim ad idololatriam prolapſos, pleniùs ſolidiuſque religione Chriſtiana imbuit, Iuſtino ij. Imp. Ioan. Põt. Max. anno plus minus v^c.lxvj.

Al. Ruſpẽſis.

Perſæ ſæpe receperunt fidem, ſæpe ab ea deſciuerũt. Equidem tẽporibus apoſtolorum fidei illos inauguratos fuiſſe dudũ diximus. Iterum Cõſtantino Mag. A. eos vnà cum Iberis, Indis, aliiſq; populis, Auguſti ſtudio fidem percepiſſe, aut certè principis Conſtantini præſidio in ea ſibi ſatis conſtitiſſe, hiſtoriis liquidum eſt. Nã quũ * Sapor eorum rex innumeros Chriſtianos gladio perpetuò cædi iuberet,

Al. Sapores.

adeò vt vno Paraſceues ac Paſſionis Chriſti die ſedecim hominum millia variis tormentis eſſe ſublatá memorentur, Conſtantinus Mag. vt non rarò aliàs, quum literis nihil apud Saporem promoueret, hac vna de cauſſa bellum ei indicit. Vide mihi Sozome. lib. ij. cap. xj. Niceph. Call. lib. viij. cap. xxxvij. Caſſiod. hiſt. Trip. lib. iij. cap. j & ſeq. Theodorit. lib. j. & ij. hiſt. & lib. Philotheos, vbi illius ſanctiſſimi & apoſtolici prorſus viri Iacobi epiſcopi Niſibini in Perſia meminit, id temporis ibidem apoſtoli, Gennad. Sempro. Pallad. Simeon. Metaphraſt. Nice. lib. 8. cap. 14. & lib. 15. cap. 22.

Denuò autem Perſæ ad fidem redierunt Marutha Meſopotamiæ & * Ablate Perſidis epiſcopis, Magis oppidò quã reluctantibus, Theodo. Iuniore & Valẽtin. iij. A. A. Innocent. j. Pont. Max. anno, & quod excurrit, ccccxij. quod habet Proſp. in Chronic. Niceph. Call. lib. xiiij. cap. xviij. Socrat. lib. vj. cap. 8. Sigebertus, Hiſt. Trip. lib. xj. cap. 8. Ioannes epiſcopus Perſidis fuit in Concilio Nice. j. Obiit quoq; Sapor quidam rex Perſarum martyrium, vnà cũ Largo, Smaragdo & aliis, Dioclet. & Max. Impp. A. A. qui eouſque in fidẽ

* Al. Abdis, vel Abda.

 Chriſtia-

Chriſtianam ferociebant, vt vno Soteriorum die omnes vbique eccleſias (id quod egregiè hercle imitati videntur Gueſij noſtri) dirui mandarint, quæ vix nouennio reſtaurari quiuerint: reſtauratas verò fuiſſe & auguſtiores & ſplendidiores, teſtimonium eſt zeli & Perſarum atq; Sophorum in Deum pietatis; vti ſcribit Niceph. Call. lib. xiiij. ec. hiſt. cap. xx. & Euſeb. Cæſ. lib. viij. cap. ij.

Saraceni iterum Alamũdaro principe gregi Chriſtiq; ouili aſſcripti ſunt Anaſtaſio j. Imp. *Ariano, Hormiſda Pont. Max. anno aut circiter ccccxc. Neque hic prætermittendum, quòd cùm Seuerus epiſcopus Antiochenus à fide Apoſtata eis vellet ſuæ ſectæ epiſcopos deſtinare, Deo conſilium euertente, orthodoxi & Chalcedonenſis Synodi aſſertores illis ſint dati: quod refert Theodorus Lector lib. ij. Eodem tempore Immerinos, Perſis tributarios, & hactenus Gẽtiles aut Iudæos, fidem & epiſcopos accepiſſe aſſeuerat, & ſanguine iunctos illi Reginæ Auſtriacæ, de qua ſuperius actum eſt.

*Al. Manicheo

Vindelicos, Pannonios, Noricos, Rugos, Rhetios Viennenſes Auſtriæ, alioſq; circa

Vide deinceps Irenic. Gaſpar Bruſſ.

circa populos, Attilæ Hunnorum & Odoacris Italiæ regis ætate, Seuerino apoſtolum agēte, ad Christum eiusque religionem vocatos comperio, Theodo.ij. & Valentin.iij. A. A. Pont. Max. Celeſtino, anno, & quod excurrit, ccccxx. Erat autē Seuerinus ille origine Afer, primò monachus, deinde Rauennatenſium epiſcopus. Eius vitam deſcripſit D. Eugippus illi contemporaneus. Contract. Seba. Műſter. Albert. Crantz. Demochar. Vvolfgang. Laz.

Ergonia, Vindoniſſa, Conſtantia ſtatim poſt tempora Conſtantini Mag. fidei religioniſque Chriſtianæ miniſtros habuere S. Paternum, Landonē, & eius ſcholæ alios, anno plus minus (quod ſemper addiderim propter ſcriptorum varietatē) cccxx. fuit autem primus Vindoniſſenſium, idemque Conſtantienſium epiſcopus S. Paternus; aut, vt alij volunt, anno cc. Zepherino Pōt. Max. Antonino Caracalla Imp. Seueri Imp. filio. Nōnulli Chutiēſium, Bauarorum, ac Rhetiorum apoſtolum fuiſſe Lucium presbyterum mart. contendunt; alij Simonem Cyrenenſem patrem Alexandri & Rufi crucis cū Chriſto baiulatorem: quidam Lucium quendam alium: nam multi Lucij fuerunt.

quicquid de nomine ſit, apoſtoli ſiue pręconis euangelici iſtuc verum eſt, Auguſtę & alibi apud Vindelicos Chriſti euangelium fuiſſe deprædicatum, primumque Vindelicorum & Auguſtanorum præſulem extitiſſe S. Soſimum, qui & Dionyſius, S. Narciſſi patriarchæ Hieroſolymitani diſcipulum, anno plus minus cc. xc. Pont. Max. Marcellino. ſunt graues auctores.

Bulgari Scythæ, inter Danubium ſiue Iſtrum & Pontum Euxinum, conſidẽtes, Serbi, Boſnenſes, Raſcij Croatæ, Illyrij, Dalmatæ, aliique Sclaui, quanuis anno viij^c.xl. Nicolao Pont. Max. Michaële & Theodora matre AA. Orientis, Lothario Imp. Occidentis, opera S. Ioannicij Mag. Methodij atque Cyrilli epiſcoporum, quod habent Blond. Fla. Deca. ij. lib. ij. Mart. Chromer. Regino, Volaterr. in hiſt. Imp. Conſtant. & lib. viij. Geograph. § de Mæſia. Niceph. Call. lib. xxij. & xxiij. tametſi inquam id temporis ad fidem veniſſe videantur, & quidem animis ita feruentibus, vt Bulgariæ Rex abdicato regno monaſticen ſit profeſſus, Sueropilus Rex Dalmatarum ad baptiſmum conuolarit,

Verſi bi duo libri Calliſti deſiderantur.

uolarit, de ſchiſmate tantùm ad orthodoxiam reuerſi modò ſunt intelligendi; ſicut & Ruteni qui Leone vj. Imp. Adriano ij. Pót. Max. anno viij^c. lxix. Omnes ſiquidem iſti diu olim vnà cum Pannoniis, Dacis ſeu Danis, Mæſiis, Macedonibus, Thracibus aliiſque vicinis gentibus religionem Chriſtianá percepiſſe aut ab ipſiſſimis apoſtolis, eorúmve diſcipulis exiſtimandi ſunt. Et de Dalmatis, Illyriiſque ex diuinis literis cõſtat; de Pannoniis verò ex vetuſtiſſimis quibusq; Synodis Nice. j. & aliis.

Churienſium primus præſul fuiſſe traditur Azimo qui interfuit Synodo iiij œcu. Chalcedonenſi, Leone j. Pont. Max. Marciano A. anno, & quod excurrit, cccc. lij. Nemetum atque Spirenſium dudum ad fidem vocatorum primus antiſtes fuit *Theſſis, Vangionum & Vvormaciẽſium Victor, qui affuêre Concilio Agrippinenſi j. anno cccxxxvij. Iulio Pont. Max. Conſtantino M. A. id quod ex Synodo illa & Chronicis Hiero. & Democh. & Gaſpar. Bruſſch. perſpicuũ eſt, vt reliquos tranſeá. Democh. Al. Teſsis.

Scandia ſiue Scãdinauia tribus ampliſſimis potentiſſimiſq; regnis diſtincta Go-

 thia,

thia, Suecia, ſiue Sueonia, ac Noruegia, apud Hyperboreos extremosque Septentrionales, primum quidem euangelij guſtũ percepit tenuiter, Valeriano ac Publ. Licinio Galieno, & deinceps Valente Imppp. id eſt ab anno cclvj. & ccclxxix. ſicut & Dania citerior & Saxonia, deinde iterum apoſtolos nacta eſt Iuſtino ij. A. Io an. ij. Pont. Max. anno, & quod excurrit, v^c. lx. eodem quo tempore Longobardi, relictis ſedibus propriis, exteras quęſierũt, Italiamque ſunt ingreſſi, ſolicitati à Narſete Eunucho, iniuria à Sophia Iuſtini Imp. vxore affecto: quam hiſtoriam com plures referunt. Eam verò religionẽ iſthic ſeruatam abſque labe, vſque ad M. Lutheri, orbis Chriſtiani contagionis peſtilentiſſimæ ætatem, locuples teſtis eſt Ioannes Mag. Gothorum archiepiſcopus Olai Mag. nepos, in præfat. hiſt. cap. iij. Matth. Palmer. in Chro. Nicepho. Call. lib. viij. cap. xxxiij. Magnam diligẽtemq; operam commodarunt ei regno in fide retinendo S. Sigfridus epiſcopus Eboracẽſis, & Olaus rex Noruegiæ, cuius Crãtzius mentionẽ facit. Alibi quoque Ioan. Mag. Gothicus ſcribit, vti & Crantz. Gothiam

Lib. 4. cap. 31 & lib. 17. cap. 5.

thiam Chriſti militiæ aſſcriptam fuiſſe, cũ rerum potiretur Carolus Mag. A. Profectò Gothos Valente Imp. Arianiſmum hauſiſſe, Socrate, Sozome. & aliis teſtibus antea probatum eſt. Quum enim Gothi Hunniq́ue mutuis diſſidiis & ſimultatibus confligerent, & Gothos Valens ſibi vellet demereri, legiones Thraciæ eis auxiliares miſit: quamobrem obtenta victoria beneficium officio recompenſare (vt apparebat) volentes, ſeſe Imperatori militaturos ſpondent, epiſcopos Chriſtianos petunt, vti diximus; demum ad ingeniũ redeunt, Thraciam inuadũt, Valenti inermi & abſque milite bellũ inferunt, eumq́ue in caſa repertum exurunt: & certè iſtuc nemo inficiabitur, Theophilũ Metropolitanum archiepiſcopum Gothiæ Syluestro Pont. Max. Conſtantino M. Imp. affuiſſe Concilio Niceno j.

Saxonia reliquaq́ue Germania iugum Domini ſuaue ſubierunt Sergio j. Pont. Max. Iuſtiniano j. A. apoſtolis S. Vvillebrordo Britanno, Vvilfrido Lindeſamenſi epiſcopo, Vvulfranno Senonenſi, Vvilchado Angloſaxone, Echberto Eboracẽſi epiſcopo F. Eadberti Nordhumbrorũ

regis, vti apud Reginonem, Marcellinum hiſt. Vvillebrordi diſcipulum, noſtrumq́; Surium legere eſt, anno, & quod excurrit, ccccccxxviij.

Fridolinus Scotiæ atque Hiberniæ regis filius pòſt, votorũ cauſſa, multas peragratas prouincias (vti cum primis religioſiſſimè fieri ſolet) in Galliis primũ apud Pictauos S. Hilario epiſcopo, poſtea ad Belgas diuertens prope Moſellam, vnà cum Leodegario Franco; inde Argentinã, Churiã, Rhetiam, Burgũdiam, Baſileã pertrãſiens ad Sequanos tractũ Rheni ſecutus euangelium paſſim diuulgat, cœnobia extruit, ſacra fana ædificat, anno plus minus ccccxl. Vixiſſe ſcribitur vſque ad S. Remigij Rhemenſium epiſcopi & Clodouæi primi Chriſtianiſſimi Francorum regis tempora. Et certè quemadmodum perſecutiones ſæpe fuerunt cauſſa, cur multi huc illuc in peregrinas regiones fugerint, & ad exteros euangelicam fidem deportarint; ita crebrò (præſertim Scoti, Angli, ſiue Britanni) olim dum aut terram ſanctam, quam dicimus, aut apoſtolorum limina viſitarunt, paſſim euangelio prædicando ſeruiebant. Sic vtroque tem-

tempore & pacis & belli, Deus, quia omnipotens eſt, poteſt; quia bonus eſt, vult; quia prudens eſt, nouit bene vti: quod ſæpenumero repetit D. Auguſtinus.

Friſia, Saxonia citerior, *Vveſtphalia, Sicambria ſeu Nuſia quę nũc Geldria, Cliuia, Iuliacum ſiue Menapium, totus ager Traiectenſis qui Rheno alluitur, Betua ſiue Batũa, olim Batauia quæ nunc Hollandia, Vvalachria Mattiacorum, quos vocat Strabo & Cor. Tacit. quæ iam Zelandia appellatur; omnes, inquã, hæ prouinciæ fide Chriſti illuſtratæ ſunt, commodante ſuam operam S. Vvillebrordo, Lebuino, Vverentfrido, Luitberto, aliisq; eius farinæ viris religioſiſſimis, qui, Saxonibus ſiue Anglis, quos diximus ſuperiùs, Britanniam deuaſtantibus, immanemq; in Chriſtianos tyrannidem exercentibus, verſo ſolo, patriaque exulantes, huc ſeſe receperunt, Sergio Pont. Max. Iuſtiniano j. A. & Pippino Frãco imperantibus, anno plus minus v^c.xl. vti ex Albert. Crantz. Marcellino S. Vvillebrordi contubernali, Vſuuardo in ſuo Martyrologio manifeſtum eſt. Primus Traiecti ad Rhenum antiſtes fuit S. Vvillebrordus, Iuliacenſiũ

*Al. Vveſtwallia, id eſt occidentalis Gallia.

verò multò pòſt anno circiter m.cxl.S. Adelbertus, quod adnotant Seb. Munſter. & Democh. Batayi à Cattis, Ceruſiis & Ligiis Hungariæ, Pannoniæque populis originem ducere, quibuſdam putantur: & ſanè Cattuicus ſiue Cattorum vicus apud Hagam Comitis, in ripa Oceani Britannici in Batauis non paruo eſt argumẽto ad faciendam fidem eius rei quam dicimus, præter alia vetuſtatis monumenta plurima quæ iſthic viſuntur.

Lupold. cap. 2. Friſones nanque & Saxones multò antè quoque apoſtolos accepiſſe S. Hildegarium & ſocios Clodoueo Francorum primo rege Chriſtianiſſ. Anaſtaſio Imp. Symmacho Pont. Max. apud Regino. reperire eſt. Demum iiſdem apoſtolus adeoque & martyr iſthic conſecratus eſt S. Bonifacius Maguntinus epiſcopus.

Nauarram, Pompeopolim nunc Pampilonam, Vaſcones qui ad radices Pyrenæorum montium habitant, gentem efferam, & pluſquã barbaram, olim vnà quidem cum reliqua Gallia Chriſtum vtcumque didiciſſe non ambigo: S. Amandum verò ad manſuetioris vitæ conſuetudinem reduxiſſe; ſicut & Sclauos vl-

tra

tra Danubium; auctor eſt D. Milo monachus S. Amandi, anno, & quod excurrit, vj^c.lx.

Flandriam,* Brabantiam, ſiue, vt olim, (Al. Brachantiam,) Mempiſcum, Ambactos, Bennuos, Aduaticos, Ambuaritos, reliquoſque Belgas, vt erant ditionis Gallicanæ, præter eos quos memorauimus, religioſiſſimos mortales adeptos eſſe apoſtolos ex Francorũ regum ſtemmate, ita accipe.* Hilderico (Al. Childerico) rege cũ ob inertiam, tum luxuriam, aliáque vitia hac dignitate indigna, regno exuto, & monaſterio mancipato, Pippinus, maior domus, omnium calculis, ſuffragiisq; ſurrogatus, & ab Zacharia Pont, Max. confirmatus eſt, cùm ob res domi militiæque fortiter geſtas, tum ob ſtudiũ religionis Chriſtianæ, teſte D. Lupoldo (in aureo illo libello De zelo veterum principum Germ.) Adone Viennenſ. aliiſque plurimis, anno plus minus vij^c.x. Is vxorem Bertam Heraclij Imperatoris Conſtantinopolitani filiam duxit, ex eâq; Carolum Mag. ſuſcitauit, ſiquid Vincentio tribuendum eſt. (In Speculo hiſt.) Soror illi fuit Amelberga nupta Comiti Bracbantenſi* Vvitgero. (Al. Arnulpho.) hinc numeroſa eaque ſanctiſſima

ſoboles

ſoboles nata eſt, Emebertinus Camera-
Al. Arnoldus cenſium,*Arnulphus Metenſium præſu-
les fratres, S. Gudula, Reinildis & Pha-
Al. Amelberg raildis germanæ ſorores.*Amelburgæ ſo-
ror fuit S. Gertrudis quæ apud Niuellen-
ſes ſacrarum Veſtalium Monaſticen in-
ſtituit: Pharaildis Gandauum dedicauit,
ſuisq; virtutibus celebrauit. Aldegũdis &
Vvaldetrudis neptes, quarũ hæc Montes;
S. Gudula agrũ Aloſtenſem conſecrauit.
Nã quũ prope Aloſtum in pomæriis ſub-
urbanis, apud pagũ Mortzellanũ, ſuũ O-
ratoriũ eremitico more & ædiculã habe-
ret, ſtupẽda ibi ſanctimonia claruit, mul-
tisq; ſignis: demũ etiam in vico Ham vita
functa eſt. Illic Carolus Mag. A. Imp. de-
poſito diademate Deũ Opt. Max. ad me-
moriã S. Gudulæ adorauit, ſoluit vota, im
plorauit eius fidẽ opemq;. Poſtremò mo-
naſteriũ illic Virginũ Deo dicatarũ inſti-
tuit atq; dotauit, quod Nordmannis Da-
nisq;, irruptionem in Belgium facienti-
bus, deuaſtatum, à Ludouico pio Caroli
Mag. filio inſtauratum auctumque eſt.

Aloſtanus comitatus, ille, ditiſſimus
agri (habet enim ſub ſe ciuitates treis, pa-
gos vaſtiſſimos, opulentiſſimosque lxxij.
adeo-

adeoque ipſi Cameraco iura dicit, alioqui Imperiali & liberæ ciuitati, imò quā ſibi hoc tantùm titulo aſſeruit Carolus Quint. A. quòd Aloſto principaretur) euangelij præconem, cum primis S. Amandum, deinde eius in fide alumnum S. Vrſmarum habuit, anno, & quod excurrit, vj^c. lxviij. Iuſtinia. Imp. Leone iij. Pont. Max. Habebat ſacrā caſulam & tuguriū ad mœnia S. Vrſmarus, vbi poſtea cœnobium S. Vrſmaro initio, deinde S. Guielmo eſt nuncupatum: id quod à Nordmānis item exuſtum dirutumq; fuit, & intra muros deniq; tranſpoſitū; vti in archiuis eius cœnobij memini me legere puerū.

Gandauenſibus, Brugenſibus, cæteriſque ſeu Flandris, ſeu Brabantis eodem tēpore à S. Amando, Bertulpho,* Allouino, ſiue Bauone, Louato, Bertino, Floreberto, Andrea, Ioanne, Humberto, Mauronto, aliiſque S. Amādi collegis, deprædicatum eſt. Neque mihi hic eſt omittendum, S. Amandum, more apoſtolico, infinitas virgines paſſim ſacro velamine amiciuiſſe, ac eccleſias fundauiſſe; diſcipuloſq; eius deinceps plurimas, ordiniſque S. Benedicti (qui tum in primo flore erat)

* Al. Leuino.

mona-

monaſteria non pauca, vti ex Milone, Surio, & cœnobitarũ archiuis, ſatis ſuperq́; probatum eſt. Collegæ S. Amandi fuêre Arbogaſtes & Pyrminius Angli. Antuerpia atque Mechlinia tunc vici, hoc magis mihi probantur, aut ab epiſcopis, Cameracenſi Emebertino, & Metenſi Arnulpho fratre germano, aut ab ipſo S. Amando fidem religionemq́ue Chriſtianã didiciſſe, quo magis Tamiſia media inter vtrunque pagum fuit, vbi Amelbergam finem vitæ feciſſe, & ſepulturæ locũ delegiſſe manifeſtum eſt. tametſi Mechlinienſes inſertos Chriſto S. Rumoldo epiſcopo auctore Dauidis Scotiæ regis filio circa annum, & quod excurrit, vj^c. Dagoberto ij. Francorum rege, Pippino duce ac maiore domus, ſicut & Lirenſes Gommaro comite S. Rumoldi familiari rerũ ſatagente (quem alij è Britannia, alij ex Pippini genere oriundum faciunt) certo certius ſit. Neque id temporis hîc, id eſt, in Belgio, fidei religionisq́ue ſeriem ceu filum cœpiſſe telámve cultus Chriſtiani (vt ita dicam) adduci poſſum vt credam, quum vel ex Philippici, vel Anaſtaſij ij. vel profectò Leonis iij. Iſauri literis, circulari-

Themſis.

laribusque edictis, iconomachiam paſſim in Belgio exertam fuiſſe ſub eadem tempora, & iſtoc nomine & abbates & epiſcopos aliosque pietatis Catholicæ ſtudioſos mortē obiiſſe, Chriſt. Maſſęus, Meyer. aliique affirment. 151

Auguſtalis ac palatina Bruxella S. Gaugericum tanquam ſuæ fidei pædotriben, & archididaſculum colit, S. Amandi fidum in agro Dominico excolendo Achaten. vnde & vetuſtiſſimum totius vrbis templum eius nomini eſt dicatum. Floruit, ſi hiſtoriæ fides habenda eſt, anno cccccclxix.

Pręcipuum eſt (vt ſic loquar) maximeque demonſtratiuum argumentū, quod me monet, quo autumem per vniuerſum Belgium, potiſſimùm à tempore Clodouei anno cccclxxxv. ac inde hactenus Rép. Chriſtianam accuratiſſimè fuiſſe ordinatam, eccleſiæ Hierarchias elegantiſſimè compoſitas, fidem religionemque adamuſſim obſeruatam, quòd Clodoueus tot tantisque conatibus, ac deinde Carolus Martellus, Pippinus, Carolus Mag. zelo religionis Gothos, aliosq; Barbaros Italia, Saracenos Hiſpania exturbabarint.

barint.id quod produnt Grego.Turo. Ado Vien.Regin.Gagui. Aimoin. Turpin. Lupold.Sigebert. Neque mihi perſuaderi ſinam religioſiſſimos mortales illos tantùm ab rebus ſuis ocij habuiſſe aliena vt curarent, ſua negligerent, niſi iam tunc hic eſſet bene cultus ager, niſi prius proprio priuatoque horto zizania quæq; noxia demeſſuiſſent.

Vide Seb.Mūſter.Gaſp. Bruſch. Anton.Democh.Laurent.Franc. Matth.Palmer.Sigebert.

Vvertzéburgenſium ac Herbipolenſiū primus antiſtes ſacratus eſt S. Burchardus Britannus, S. Bonifacio ſanguine iunctus Moguntinenſi epiſcopo, & in pædagogio Chriſtianæ pietatis alūnus anno, & quod excurrit, vij^c. xl. Leone Iſaurico & Conſtantin.F. A.A. Iconomachis, Pippino & Carolo Mag.Francorum regibus, Zacharia Pont. Max. Hic epiſcopatus præter opimas lautasque donationes Regū Galliæ, etiam Franconiæ ducatu & Voitlandiæ potiori portione, Grego.Papa, ditatus eſt. Docuerat Herbipoli & per cunctam

Al. Chillianus.

antea Franconiam S.* Quillianus Scotus cū ſociis anno, &quod excurrit, vj^c. lxxx. Conone Pont. Max. Heraclio Imp. illuc epiſcopus deſtinatus; vt habent Sigebert. Frāciſc. Irenic.lib.iij.cap.lxxvj.exegeſeos

Ger-

Germaniæ Chriſt. Maſſ. lib. xiiij. Æneas Sylui. Herman. Cõtract. Faſciculus temp. Crantz. Io. Schom. Eiſtettẽſibus ſiue Aychiſtandianis & Aureatenſibus primus præſes ſacerque antiſtes à S. item Bonifacio datus eſt S. Vvilibaldus S.* Richardi regis Britanniæ & S. Bonnę filius, Conſtãtino. v. Pogonato & Irene matre A. A. Orientis, Carolo Mag. Occidentis Imp. A. Adriano j. Põt. Max. cuius decreto ſeptimum Concil. Oecumenicũ Nicę. ij. contra Iconomachos ab epiſcopis ccclxvij. coactum eſt, S. Tharaſio patriarcha Conſtantinopolitano; nomine ſedis apoſtolicæ, vnà cum aliis, præſide; vt habet Photius patriarcha Conſtant. & Niceph. Call. Tom. xx. aut certè Leone iij. Pont. Max. Vvilibaldus epiſcopatum hunc adiit anno plus minus vij^{c}.xcvj. vti ex iis quos citauimus conſpicuum eſt.

* l. Richardi, quod nomen Regibus Hiſpaniæ admodum olim fuit familiare.

Epiſcopatum Elzienſem ſiue Aulicenſem ſiue Hildesheymẽſem fundauit dotauitque Carolus Mag. firmauit & pariter auxit Ludouicus F. cognomẽto Pius: primum eius flamẽ epiſcopale fuit* Guntherius anno circiter viij^{c}. Stephano iiij. Pont. Max.

* Al. Guntharius

Stalinſtendenſem ſeu Halberſtadenſem epiſcopum primus egit S. Hildigrinus fra. S. Luderi anno circiter vij^c. lxxxj. auctore Leone iij. Pont. Max. Carolo M. Imp. A.

Verdenſem epiſcopatum primus omnium adminiſtrauit Svvitbertus monachus Anglus eodẽ ferè tempore, iiſdemque cum eccleſiæ, tum imperij Satrapis, cui epiſcopo aliquot abbates Scoti ſucceſſere anno, & quod excurrit, vij^c. lxxvj.

Eodem æuo Paderbornenſes S. Harimarium ſiue Hadumarium epiſcopum ſunt cõſecuti, anno vij^c. lxviij. aut circiter.

Itẽ fundatore Carolo Mag. A. Mimigardenſium, nunc Monaſterienſium, epiſcoporum ſeries cœpta eſt, conſecratusq; primus epiſcopus S. *Lungderus: id quod apud eoſdem ſcriptores teſtatum eſt.

*Al. Luderus.

Eadem tempeſtate Mindenſes S. Hernibertum:

Oſnaburgenſes S. Vvihonem genere Friſium:

Bremenſes S. Vvillehaldum:

Hamburgẽſes S. Heridagũ, monachos vitę probitate claros, epiſcopos ſunt nacti.

Deinde anno, & quod excurrit, viij^c. xliij.

xliij. Hamburgenſium & Bremenſium diœceſes in extremis Saxonibus confinioq́ue Sclauoniæ apud Nordalbingos in vnum archiepiſcopatum Bremenſem coierunt; primusq́ue archiepiſcopus fuit deſignatus S. Auſgarius; cui vita defuncto, ſurrogatus eſt S. Rembertus. Auſgarius Ericum iij. Daniæ regem conuertit.

Suetia ſiue Sueonia* Berone rege, Carolo M. Imp. & Ludouico AA. S. Auſgarij monachi induſtria ouili Chriſti accreuit anno, & quod excurrit, vij^c.lix. Deinde Ericho Stenchillo principe, poſtremò rege S. Olào qui primus ferè iſthic Rex Chriſtianus ſcribitur, anno, & quod excurrit, ix^c.xxxviij. Ottho. j. A. Martino iij. Pont. Max. quod ſcribit D. Io. Mag. Gotth. lib. xvij. cap. ij. xv. xvj. & ſequent. Democh. Lazius, Lupoldus item. — *Al. Bierno

Nordmanni quùm dudum, nō ſolùm in Galliam Belgicam, verumetiā in vniuerſam reliquam Galliam, imò Italiam fuiſſent graſſati indignis modis; denique Hiero. principe primùm, Ludouico pio A. Eugenio ij. Pont. Max. anno, & quod excurrit, viij^c.xv. depoſita barbarie ad mētem Chriſtianam venerunt, teſte Mich.

 Ritio.

Ritio. Horum, ſæpe in Belgium excurrentium, cauſſa, Carolus Mag. Ludericum Harlebekanum ſecundũ Flandriæ Hannoniæque Foreſtarium comitem perpetuum creauit de Marka, filiisq; officium pariter & ditionem hæreditariam fecit, vt limitanei cuſtodis, vel præfecti inſtar arces paſſim extrueret, ac perpetua præſidia haberet arcendis Nordmãnis, vti Lazius perhibet, Meyerius, Sigebert.
Verùm, auctore Flacco Horat.

Naturam expellas furca; tamen vſque recurrit:

Nordmanni fidei renunciant, denuò prædæ inhiant, ſacrilegia admittunt, ingentem ſtragem Christianorum machinãtur: quid plura? Carolus iij. cognomento Craſſus, Carolomanni (vt vult Blond. Fla.) frater, Rotifredo Nordmannorum Regi demerendo Giſlam filiã Regis Lotharij fratris vxorem dedit, atq; Friſiam vniuerſam dotis loco; ſicque eum ſuæ fidei religionique Christianæ vindicauit, anno viij^c.lxxxij. Deinde Carolus Balbus rex Gallicæ Franciæ filiam ſuam Rolloni duci Nordmannorũ hac lege, vt ſe Chriſtianum fore voueret, ſpopondit, anno, &

Decad. 2. lib. 2.

quod

quod excurrit, viij^c. lxxxiiij. eidémq; Nordmanniam in regno ſuo in feudum tenendam decreuit. Denique Henricus j. A. Nordmannos Danoſque in ordinem abſolutiſſimè redegit, vti apud annales Frac. Vincent. Lupoldum Bebemburgium fuſiſſimè tractatur. De ferocia Nordmanorum habetur vij. q. j. Sciſcitaris, & de conſe. diſt. j. Concedimus. Lib. 25. cap. 53. & ſeq. Lib. de zelo cap. 2.

*Eruli mercede pecuniaque conducti ab Imperatore Iuſtiniano j. A. ſeſe fidei Chriſtianæ ſubmiſerunt anno plus minus ccccccxxx. Pont. Max. Vigil. quod habent Procop. Cæſ. Euagri. Scholaſt. lib. iiij. cap. xx. Erulos, Vvendos, Rugos denuò prolapſos reſtituit religioni Vvaldemarus Mag. in catalogo regum Danemarcorum numero lxxvij. vt eſt apud Vvolfgang. Laz. lib. ix. de Marcomannis. Al. Heruli

Ruſſi ſiue Rugi, Pruſſi ſiue Pruteni, Rutenis vicini, & Moſchi ſiue Moſchouitæ facti ſunt Chriſtiani cum Baſilio, tum Ioanne Zuniſce Impp. anno, & quod excurrit, viij^c. lxv. Ioanne viij. Pont. Max. Quú enim viderent librum Euangeliorũ igni admotum virtute diuina nõ cremari, dediderunt ſeſe Chriſto. Refert Io. Zona.

Tom.iij. Lambertus Scaffnaburgenſis dicit à Benedicto v. Pont. Max. & Otthone j. Imp. D. Adelbertũ illis erudiẽdis deſtinatũ anno plus minus ix^c.lx. Vide Hermoldũ preſbyterũ, qui ſcripſit Chronica Sclauorũ, ante annos aut circiter iiij^c. Danorũ rex Haraldus vnà cũ regina Mogũtię Baptiſmũ Chriſti ſuſcepi, Ludouico pio A. & vxore eos de fonte leuantibus. Miſitq; Imperator S. Auſgariũ Haburgẽſem, Gallũ, Magnũ, Othomarũ, Ioannẽ, Martinũ, partim Conſtantienſes epiſcopos, Victerbũ, ac Thoſſonẽ Auguſtę epiſcopos, Vdalricum, Cunradum, aliósque partim Sueuos, qui Boëmiam, Hungariam, reliquáq; Germaniam ad fidem, vnde deſciuerãt, reducerent, anno, & quod excurrit, viij^c. xvj. Pont. Max. Leone iiij. quod habent Lupold. Chroni. Martin. Vvolfgan. Laz.

In Saxonia certe fuiſſe deprædicatũ Euangelium Decio Imp. A. ex hiſtoria Thryphonis, Reſpicij, Tributij, & Nymphæ martyrum manifeſtum eſt.

Apud Boios, ſiue in Boia, vel Boiaria quæ nũc Bauaria eſt, domitis ſępe rebellibus Saxonibus, cùm rerũ tandẽ potiretur Carolus Mag. ſtudẽs magis fidei religioniq; Chriſtianę, quã imperij terminis ampliãdis, omnibus populis, quos ſibi ſubiugarat, ilico epiſcopos, flamines, ſacroſque myſtas dedit catęchizãdis rudibus, iis qui

pri-

155

pridē inſtituti fuerāt roborandis. Magnā hic operā nauarunt Ludgerus epiſcopus Monaſteriēſis, Vilebaldus Bremenſ: Hildegernus Alberſtadenſis prius Catalanēſis, Lynderus frater Hildegerni Mūdegarnordēſis, & Vvilebrordus cū ſuis, & paulo antè S. Rupertus epiſcopus Vvormaciēſis ad Boios ꝑfectus, iūctis ſibi xij. monachis, quos huc illuc apoſtolos ordinauit, primusq; epiſcopus Iunaniæ, quæ nūc Saltzburga, creatus eſt S. Rupertus Theodeberto rege Francorum, Phoca Imp. A. Sabino Pont. Max. anno, & quod excurrit, vj^c. Vide Democh. Gaſp. Bruſſ. Seb. Mūſt. Laz. Lupold. Mich. Rit. Crantz. Regin.

Idem ſtudium impenderunt conuertendis ad fidem Carinthiis, Carnis, Tauriſcis, Styris, aliisq; Herulorum ac Marcomannorum reliquiis, S. Ruperti Franci quem diximus diſcipuli Giſelaricus, Vvilo ac Sodomus ex Bois oriundi; itē Corbinianus, Emerannus, Bunifridus Angli; Bonifacius qui & Vvvinbaldus, & Vviliboldus Scoti; Doningus, Modelhamus, Modeſtinus, & S. Virgilius epiſcopus Iunanienſis Teutones. quos memorat Lazius in præfat. de migrationibus Gent.

Danis, Vindis, Saxonibus, Sclauiſque iterum iterumque prædicatum fuit, primùm Pippini & Caroli Mag. temporibus per S. Heridagum, vt refert Irenic. ſecundùm Ludouico Pio A. per Auſgariũ; tertiùm per Helmannum Otthone j. Imp. anno plus minus ix^c.xl. quod notat Herman. Contract. poſtremùm Boleſlai Boëmiæ Poloniæq; regis anno circiter m. xij. Otthone iij. Imp. A. Grego. v. Pont. Max. vt teſtis eſt Martin. Chromer. lib. iij.

Lupold. cap. 2.

Poloni ſeu naturæ ad virtutem procliuioris facilitate, ſeu Dei naturæ præſidis præueniente gratia, ſolo relatu eorum qui in Boëmia atq; Morauia & alibi religionis Chriſtianæ ritus viderant, abdicato paganiſmo, ſeſe Chriſto deuouerunt, rege Mieciſlao, Otthone j. Imp. Ioan. xij. Põt. Max. quod teſtatur Chromer.

Danorum Rex Haraldus cum omni populo ſuo & vxore & liberis anno, & quod excurrit, vij^c.lxxxiiij. Carolo Mag. Chriſto fidem & nomen dedit: ſed mox verſa in ſeditionem plebe, non niſi mutua cæde rem compoſuerũt, & nunc quidem bonis, nunc malis cedendum regno fuit. Vſqueadeo *nec bene conueniunt,*

Lupold.

niunt, nec in vna ſede morantur.

Religio & ſuperſtitio, fides Catholica & hæreſis apoſtatica. Quid opus eſt multis? poſt parricidia, poſt ſacrilegos inceſtus, poſt flagitia infinita, tandem Haraldus Danorum rex Otthoni j. fit ſupplex cum vxore & liberis & populo vniuerſo, ſuſceptoque baptiſmo renunciat idolomaniæ; & ita tandem vicit vim veritas. Quàm cruenta ſæpe fuerit in vtranque partem victoria, cùm in Dacia, tum Sueuia, tum Noruegia, his quidem in orthodoxorum partem, illis in hæreticorum factioné inclinatis, apud Crantzium cernere eſt. Eadem de Saxonibus apud Sigebert. & alios, de Anglis apud V. Bedá, de aliis aliiſque apud alios aliosque comperimus.

Vti in opere Apologetico de induſtria demonſtrabimus propitio Numine.

Rugi poſt defectionem diutinam à fide, dénuò inſerti ſunt & in catalogũ Chriſtiani nominis relati, rem promouēte Helena regina, quæ ab Otthone j. A. miſſa legatione cupiuit ſibi, ſuoque populo deſtinari epiſcopos, reliquumq; clerũ illinc non ita pridem profligatum. vſqueadeo *virtutem odimus præſentem, abſentem quærimus inuidi*. Vt frequenter, occulto Dei iudicio, vero quidem & iuſto, quan-

tumuis duro, nobis neſcientibus, nihilq́; tale cogitantibus, & altùm dormiẽtibus, eueniat; quod diuinis oraculis præſagitũ eſt: Ego ad ęmulationem vos & inuidiam concitabo, ipſi me prouocauerunt in eo qui non eſt Deus; & ego eos prouocabo in eo qui non eſt populus, & in gente ſtulta iritabo eos. Felices proinde & terque quaterque beatos ego cenſuerim omnes eos qui fidem moribus ſimilibus profitentur, fideique perpendiculo reſpondentibus,

Deute.32. Rom.9.10.

Bona ſi ſua norint.

Chriſticolæ.

O cæcas hominum mentes & cæleſtium inanes.

Profectò D. Saluianus Maſſilienſis epiſcopus eodem argumento & ſcopo tractans de vero Dei iudicio & prouidentia octo [illegible] A[illegible]us Afer xxij. [illegible] Hiſpanus ſe[illegible]bus probatio[illegible] Galliæ, Belgij, [illegible]que per Barbaros, [illegible]ndalos extremá de[illegible]n niſi Chriſtianorum [illegible] Dei iudicio acceptam referre

ferre

ferre deberi; denique præter alias cauſſas hanc quoque non minimã eſſe aſſeuerat deuaſtatæ Africæ rationẽ, quòd Afri monachos & quoſcunque religioſos attonſóſve aut ex Ægypti cœnobiis, aut ſacris Hieroſolymorum locis, aliiſque eremi ac ſolitudinum monaſteriis in Africam fortè traiicientes, velut noua & nunquã antea viſa portenta ac monſtra exibilarent execrarenturque, & ſannis ac dicteriis multigeniſque proſequerentur iniuriis. Neque aliter ego iuſtum illud Dei iudicium, quo nuper Gallia, Belgiumq́; prædæ datum eſt, exiſtimo, niſi neglectæ contemptæque religionis vicio. De Gueſiorũ verò barbarie alio propediem volumine perſcribam fauentibus Superis. Illud hic dumtaxat de illis dixero, quod de Afris olim aſſeruit Saluianus lib. vij. Non ſic Ætnam flammis exæſtuare, ſicut iſti luxuriant cupiditatibus, prauiſque affectibus & ſtudiis & molitionibus, adeò vt facilius credi poſſit, Gueſium non eſſe Gueſium, quàm non eſſe flagitioſum, quàm non eſſe ſacrilegum, quàm nõ eſſe impiũ. Lib.8.

Quum Boiarij, Vindelici, Norici, Auſtriaci, multis grauiſſimiſque præliis confli-

Vide Laz. de Bois lib. 7. & de Cimmeriis lib. 3. Onuph. Rheginon. Aimoin. Sigebert.

conflixiſſent cum Pippinis & Carolis aliis & aliis, poſtremò ſub tempora Ludouici pij anno, & quod excurrit, v^c. x. diſciplinæ fideique Chriſtianæ aurem commodare exorſi ſunt. Heraclio verò Imp. A. Deuſdedit Pôt. Max.* Rudpertum epiſcopum Borbetomagenſem à Berichario tyranno ſede pulſum acciuêre Apoſtolum: & *Theodone duce hoc nomine tertio, Boiorum Rege, cũ tribus filiis, & numeroſa plebe, ſacris Vndis luſtrato, religioniq; Chriſtianæ vendicato; delubra idolis ſacra euerſa, ſoloque æquata ſunt; variéque paſſim, cùm per Rudpertũ, tum per Giſelaticum Sodomum, aliosque eius diſcipulos, apud Pannones, Auares, Sclauos, & nouæ eccleſiæ conſtructæ, & veteres è ruderibus ruinisque ſuſcitatæ: inter alias Fabianenſis, vbi nunc eſt Vienna Auſtriæ, quondam à S. Seuerino & Mamertino auſpicata; & in agro Carantano, Solienſis Deiparæ Virgini ſacra, quam Donningus fertur erexiſſe. Fuit iſthic apud Boios, inquam, in eccleſia à S. Rudperto fundata, & à Theodone dotata, vnde Theodonis Villæ nomen ſortita eſt, habita Synodus Rhemenſis Vvulfario xxx. Rhemorũ

Al. Rupertũ.

Al. Theudone

archie-

archiepiſcopo præſide ſuperſtite, Carolo Mag. A. anno viij. xiij. Ebbo ſucceſſore Vvulfarij præſente. Errant fortè proindè qui Theodonis Villam putant eſſe noſtrá Diettenhouen ciuitatem, Luxouienſi ſeu Lutzenburgenſi ducatui contiguam. Fuit autem Concilium iſtuc potiſſimùm hac de cauſſa indictum, vt epiſcopi Gallię atque Germaniæ decernerent, quid ſtatuendum eſſet in tyrannos, ſicarios, ſycophantas; qui quoquo modo ſacerdotem reliquumque clerum damno, iniuriáve affeciſſent. Eius Theodonis filius *Vtilo v. Ruderti pædagogia inſtructus, à Theoderico j. Francorũ rege limiti Armorico eſt præfectus, ditionemq; omnem inter Scaldá, Moſam, Rhenumque amnes, ac Oceanũ Germanicũ aduerſus incurſiones Nordmannorum, Danorum, aliorumque Barbarorum defenſandam accepit; primusq; inter Marchiones Antuerpienſes ſiue limitis Britannici, nunc Anglici, præfectos cēſetur. Et indeſanè nō modò Marchionum Antuerpienſium ſeriem texere, verumetiam fidē religionemq; Chriſtiáná altiùs, patētiùs, firmiùs radices egiſſe partim Bois (quos diximus) religioſiſſimis, par-

Al. Vtto vel Ottho.

Anno 540. plus minus quando Mahomet ſuam fabulam inchoauit.

partim Lotharingis adnitentibus Satrapis, licet colligere. Nã Aſopertus tertius Marchio Pluthyldam* Lotharij iij. Regis Francorum filiam, vxorem duxit; inde natus Arnulphus pater Arnulphi Metenſiũ Mediomatricum epiſcopi: Inde Brabantiæ ducatus, Boloniæ, Arduennæ, Hasbaniæ, Lotharingiæque duces, Louanienſiũ, Hannonienſium, comitesque Hollandiæ orti ſunt, vnaque ſanguine iuncti, etiam fidem proceres omnes inde prognati iunxerunt, & hucuſque indeprauatam ſeruarunt, ſeipſis ſemper (ob fidei religionisq; merita) & feliciores, & duce virtute, fortũna comite potentiores, nobiliores, auguſtiores. Non enim tantùm Flandria aliæque Belgicæ xvij. prouinciæ, verumetiam regna plurima, Hieroſolymitanum, Siculum, Neapolitanum, Indicum, Hiſpanicum, ipſumque adeò imperiũ Germanicum ſiue Romanum acceſſere. Sicut enim olim priſci Romanorum Imperatores, Imperij pomæria prorogantes, diuerſis prouinciis diuerſos cõſules ac præſides, aut proconſules, aut proreges conſtituebant: ita Conſtãtinus Mag. Iouinia. Valentiniani, Theodoſij, Carolus Mag. & omnes

*Al. Clotharij

omnes retro fidei terminos extendere ſtudentes,& hoſtium incurſionem prohibere cupientes, milites cuique limiti præficiebant ac Markæ. Et ij quidem primùm milites, deinde cuſtodes, poſtea Præfecti limitum ſiue limitanei, poſtremò Comites Markæ & Markiones dici cœperunt, vel Comites de hac aut illa Marka, ſeu limite; exempli gratia: Hiſpaniæ, Britanniç, Galliæ, Gothiæ, Germaniæ, cæterarumq́; ditionum Chriſto fideiq́ue Chriſtianæ nuncupatarum. Id quod ſæpe repetit Aimoinus lib. iiij. cap. xcvj. xcviij. cv. cvij. cix. cx. cxiiij. cxvj. lib. v. cap. xxxiiij. xxxv. xl. xlj. Vtrũ verò Burij, Eburones, Arij, Gotthini, Quadi, aliiq́ue Germaniæ populi inde Marcomannorũ nomen apud Cornel. Tacit. multiq́ue reges Francorũ Marcomiri ſint ſortiti, ſtudioſi viderint, à Quadis nobis manaſſe, quem vocamus Teutonicè **quact**/id eſt, malitioſum facilè cõiecerim: quod, quando pueros ceu lamiis ac terriculamentis volumus percellere, dicimus, Věturum d. **Quademan.** Neq; ſanè Marcomanni ab amnê ſuperioris Auſtriæ, vbi aliquando ſedes habuêre, denominantur; ſed quòd eſſent veteris Ger-

maniæ

maniæ gentes limitaneæ, vſque ad Oceanum Britannicum, permiſta ſylua Ardenna, pertingentes. vti ex Cor. Tacit. Laz. & aliis liquidum eſt. Markæ autem cuſtodiam ob locorum vaſtitatem, & ab inuicem intercapedinem nimiam, nonnunquã in plures Comitatus, limitisq; eiuſdẽ Præfecturas diuiſam, apud Aimoinũ, quem citauimus, reperire eſt, non ſemel. Ita verò Markionibus hic olim honor delatus eſt, vt etiam eſſet graue pondus honoris. Agebatur ſiquidem cum eis repetundarum, aliiſq; pœnis grauiſſimis mulctabantur, ſiquando ſuam Markam non rectè fuiſſent tutati aduerſus Barbaros.

Eodem modo ſæpe aliâs ob huiuſmodi officia, Principes ſuos Vaſallos beneficiis ſunt proſecuti, & inde tot paſſim Comites creati ſunt. Sic Ludericus ſecundus Flandriæ Foreſtarius à Carolo Mag. eiuſdem Flandrię Comes eſt deſignatus, anno circiter vij^c.lxxx. quum antea ſolùm fuiſſet Dominus Harlebekanus. ſortituſque eſt partem limitis & oræ ſiue Markæ Britannicæ, donatione Caroli Mag. iure hęreditario, vti diximus. In Danorũ Marka rex regno potitur, patria fidei Ro. ſym
bolum

bolum retinet. Verùm hæc aliò pertinēt. Nos ad inſtitutum reuertamur.

Apud Pannones, Rugos, vniuerſoſque Sclauos, & per cūctam Sclauoniam (quæ eſſe decies maior Saxonia dicitur, Boëmos, Polonosq; & omnes qui trans Oderam flumen ſunt populos perſtringens) iterum & iterum per Adelbertum cœnobitasq; alios euágelizatum eſt, Otthone j. & ij. A. A. anno circiter ix^c. lx.

Lupold. Venceſla. Bohem. Dlugoſſ. Backſcaiſcen. Mich. Rit. lib. 1. Bōſin. decad. 2. lib. 1. Seb. Munſt.

Item apud Hungaros Henrico ij. Imp. anno plus minus m.

Apud Apodricas Sclauos, Henrico j. A. anno viij^c. xx. Item eodem Imp. apud Nordmannos & Danos.

In Boëmis multi inaugurati ſunt Chriſto anno ix^c. in rebus agente (vt ſic dicam) Suatuplugo rege Sclauorumque principe, & Boëmiæ Regem Bornionem ita inducente, anno, & quod excurrit, ix^c. Imp. Conrado j. A. Io. x. Pon. Max.

Vngaria ab Hunnis etymon & originē pariter habens, in fidem religionemque conceſſit Otthone j. Imp. anno plus minus ix^c. xxx. Hungarorum rege Gaycza patre, & S. Stephano filio, & Adeodato comite operam nauantibus, Adelberto Pra-

Danis, Vindis, Saxonibus, Sclauiſque iterum iterumque prædicatum fuit, primùm Pippini & Caroli Mag. temporibus per S. Heridagum, vt refert Irenic. ſecundùm Ludouico Pio A. per Auſgariū, tertium per Helmannum Otthone j. Imp. anno plus minus ix^{c}.xl. quod notat Herman. Contract. poſtremum Boleſlai Boëmiæ Poloniæq; regis anno circiter m. xij. Otthone iij. Imp. A. Grego.v. Pont. Max. vt teſtis eſt Martin. Chromer. lib. iij.

Lupold. cap. 2.

Poloni ſeu naturæ ad virtutem procliuioris facilitate, ſeu Dei naturæ præſidis præueniente gratia, ſolo relatu eorum qui in Boëmia atq; Morauia & alibi religionis Chriſtianæ ritus viderant, abdicato paganiſmo, ſeſe Chriſto deuouerunt, rege Miecislao, Otthone j. Imp. Ioan. xij. Pōt. Max. quod teſtatur Chromer.

Lupold.

Danorum Rex Haraldus cum omni populo ſuo & vxore & liberis anno, & quod excurrit, vij^{c}.lxxxiiij. Carolo Mag. Chriſto fidem & nomen dedit: ſed mox verſa in ſeditionem plebe, non niſi mutua cæde rem compoſuerūt, & nunc quidem bonis, nunc malis cedendum regno fuit. Vſqueadeo *nec bene conueniunt,*

riunt, nec in vna ſede morantur

Religio & ſuperſtitio, fides Catholica & hæreſis apoſtatica. Quid opus eſt multis? poſt parricidia, poſt ſacrilegos inceſtus, poſt flagitia infinita, tandem Haraldus Danorum rex Otthoni j. fit ſupplex cum vxore & liberis & populo vniuerſo, ſuſceptoque baptiſmo renunciat idolomaniæ; & ita tandem vicit vim veritas. Quàm cruenta ſæpe fuerit in vtranque partem victoria, cùm in Dacia, tum Sueuia, tum Noruegia, his quidem in orthodoxorum partem, illis in hæreticorum factionẽ inclinatis, apud Crantzium cernere eſt. Eadem de Saxonibus apud Sigebert. & alios, de Anglis apud V. Bedá, de aliis aliiſque apud alios aliosque comperimus. Vti in opere Apologetico de induſtria demonſtrauimus propitio Numine.

Rugi poſt defectionem diutinam à fide, denuò inſerti ſunt & in catalogũ Chriſtiani nominis relati, rem promouẽte Helena regina, quæ ab Otthone j. A. miſſa legatione cupiuit ſibi, ſuoque populo deſtinari epiſcopos, reliquumq; clerũ illinc non ita pridem profligatum. vſqueadeo *virtutem odimus præſentem, abſentem quærimus inuidi*. Vt frequenter, occulto Dei iudicio, vero quidem & iuſto, quan-

tumuis duro, nobis neſcientibus, nihilq́; tale cogitantibus, & altùm dormiẽtibus, eueniat; quòd diuinis oraculis præſagitũ eſt: Ego ad ęmulationem vos & inuidiam concitabo, ipſi me prouocauerunt in eo qui non eſt Deus; & ego eos prouocabo in eo qui non eſt populus, & in gente ſtulta iritabo eos. Felices proinde & terque quaterque beatos ego cenſuerim omnes eos qui fidem moribus ſimilibus profitentur, fideique perpendiculo reſpondentibus,

Deute.32. Rom.9.10.

Bona ſi ſua norint
Chriſticolæ.
O cæcas hominum mentes & cæleſtium inanes.

Profectò D. Saluianus Maſſilienſis epiſcopus eodem argumento & ſcopo tractans de vero Dei iudicio & prouidentia octo libris, quo vel Auguſtinus Afer xxij. de Ciuitate Dei, vel Oroſius Hiſpanus ſeptem, quum multis rationibus probationibusq́; diſſeruiſſet totius Galliæ, Belgij, Italiæ, Hiſpanię, Africæque per Barbaros, Hunnos, Gothos, Vandalos extremá depopulationem, non niſi Chriſtianorum viciis, iuſtoque Dei iudicio acceptam referre

ferre deberi; denique præter alias cauſſas Lib. 8.
hanc quoque non minimá eſſe aſſeuerat deuaſtatæ Africæ rationé, quòd Afri monachos & quoſcunque religioſos attonſóſve aut ex Ægypti cœnobiis, aut ſacris Hieroſolymorum locis, aliiſque eremi ac ſolitudinum monaſteriis in Africam fortè traiicientes, velut noua & nunquá antea viſa portenta ac monſtra exibilarent execrarenturque, & ſannis ac dicteriis multigeniſque proſequerentur iniuriis. Neque aliter ego iuſtum illud Dei iudicium, quo nuper Gallia, Belgiumq; prædæ datum eſt, exiſtimo, niſi neglectæ contemptæque religionis vicio. De Gueſiorú verò barbarie alio propediem volumine perſcribam fauentibus Superis. Illud hic dumtaxat de illis dixero, quod de Afris olim aſſeruit Saluianus lib. vij. Non ſic Ætnam flammis exæſtuare, ſicut iſti luxuriant cupiditatibus, prauiſque affectibus & ſtudiis & molitionibus, adeò vt facilius credi poſſit, Gueſium non eſſe Gueſium, quàm non eſſe flagitioſum, quàm non eſſe ſacrilegum, quàm nó eſſe impiú.

Quum Boiarij, Vindelici, Norici, Auſtriaci, multis grauiſſimiſque præliis confli-

Vide Laz. de Bois lib. 7. & de Cimmeriis lib. 3. Onuph. Rheginon. Aimoin. Sigebert.

conflixiſſent cum Pippinis & Carolis aliis & aliis, poſtremò ſub tempora Ludouici pij anno, & quod excurrit, v^c. x. diſciplinæ fideique Chriſtianæ aurem commodare exorſi ſunt. Heraclio verò Imp. A. Deuſdedit Pōt. Max.* Rudpertum epiſcopum Borbetomagenſem à Berichario tyranno ſede pulſum acciuêre Apoſtolum: & *Theodone duce hoc nomine tertio, Boiorum Rege, cū tribus filiis, & numeroſa plebe, ſacris Vndis luſtrato, religioniq́ue Chriſtianæ vendicato, delubra idolis ſacra euerſa, ſoloq́ue æquata ſunt; varieq́ue paſſim, cùm per Rudpertú, tum per Giſelaticum Sodomum, aliosq́ue eius diſcipulos, apud Pannones, Auares, Sclauos, & nouæ eccleſiæ conſtructæ, & veteres è ruderibus ruiniſq́ue ſuſcitatæ: inter alias Fabianenſis, vbi nunc eſt Vienna Auſtriæ, quondam à S. Seuerino & Mamertino auſpicata; & in agro Carantano, Solienſis Deiparæ Virgini ſacra, quam Donningus fertur erexiſſe. Fuit iſthic apud Boios, inquam, in eccleſia à S. Rudperto fundata, & à Theodone dotata, vnde Theodonis Villæ nomen ſortita eſt, habita Synodus Rhemenſis Vulfario xxx. Rhemorū

Al. Rupertū.

Al. Theudone

archie-

archiepiſcopo præſide ſuperſtite, Carolo Mag. A. anno viij°. xiij. Ebbo ſucceſſore Vvulfarij præſente. Errant fortè proindè qui Theodonis Villam putant eſſe noſtrá Diettenhouen ciuitatem, Luxouienſi ſeu Lutzenburgenſi ducatui contiguam. Fuit autem Concilium iſtuc potiſſimùm hac de cauſſa indictum, vt epiſcopi Galliæ atque Germaniæ decernerent, quid ſtatuendum eſſet in tyrannos, ſicarios, ſycophantas; qui quoquo modo ſacerdotem reliquumque clerum damno, iniuriáve affeciſſent. Eius Theodonis fili° *Vtilo v. Rudperti pædagogia inſtructus, à Theoderico j. Francorũ rege limiti Armorico eſt præfectus, ditionemq; omnem inter Scaldá, Moſam, Rhenumque amnes, ac Oceanũ Germanicũ aduerſus incurſiones Nordmannorum, Danorum, aliorumque Barbarorum defenſandam accepit; primusq; inter Marchiones Antuerpienſes ſiue limitis Britannici, nunc Anglici, præfectos cẽſetur. Et inde ſanè nõ modò Marchionum Antuerpienſium ſeriem texere, verumetiam fidẽ religionemq; Chriſtianá altiùs, patẽtiùs, firmiùs radices egiſſe partim Bois (quos diximus) religioſiſſimis, par-

*Al. Vtto vel Ottho.

Anno 540. plus minus quando Mahomet ſuam fabulam inchoauit.

partim Lotharingis adnitentibus Satrapis, licet colligere. Ná Aſopertus tertius Marchio Pluthyldam* Lotharij iij. Regis Francorum filiam, vxorem duxit; inde natus Arnulphus pater Arnulphi Metenſiú Mediomatricum epiſcopi: Inde Brabantiæ ducatus, Boloniæ, Arduennæ, Hasbaniæ, Lotharingiæque duces, Louanienſiú, Hannonienſium, comitesque Hollandiæ orti ſunt, vnaque ſanguine iuncti, etiam fidem proceres omnes inde prognati iunxerunt, & hucuſque indepravatam ſeruarunt, ſeipſis ſemper (ob fidei religionisq; merita) & feliciores, & duce virtute, fortuna comite potentiores, nobiliores, auguſtiores. Non enim tantùm Flandria aliæque Belgicæ xvij. prouinciæ, verumetiam regna plurima, Hieroſolymitanum, Siculum, Neapolitanum, Indicum, Hiſpanicum, ipſumque adeò imperiú Germanicum ſiue Romanum acceſſere. Sicut enim olim priſci Romanorum Imperatores, Imperij pomæria prorogantes, diuerſis prouinciis diuerſos cóſules ac præſides, aut proconſules, aut proreges conſtituebant: ita Conſtátinus Mag. Iouinia. Valentiniani, Theodoſij, Carolus Mag. & omnes

Al. Clotharij

omnes retro fidei terminos extendere ſtudentes,& hoſtium incurſionem prohibere cupientes, milites cuique limiti præficiebant ac Markæ. Et ij quidem primùm milites, deinde cuſtodes, poſtea Præfecti limitum ſiue limitanei,poſtremò Comites Markæ & Markiones dici cœperunt, vel Comites de hac aut illa Marka,ſeu limite;exempli gratia: Hiſpaniæ,Britanniç, Galliæ, Gothiæ,Germaniæ,cæterarumq́; ditionum Chriſto fideiq́ue Chriſtianæ nuncupatarum. Id quod ſæpe repetit Aimoinus lib.iiij.cap.xcvj.xcviij.cv.cvij.cix. cx.cxiiij.cxvj. lib. v. cap. xxxiiij. xxxv. xl. xlj. Vtrũ verò Burij, Eburones,Arij, Gotthini, Quadi, aliiq́ue Germaniæ populi inde Marcomannorũ nomen apud Cornel. Tacit. multiq́ue reges Francorũ Marcomiri ſint ſortiti,ſtudioſi viderint,à Quadis nobis manaſſe, quem vocamus Teutonicè **quaet**/id eſt,malitioſum facilè cõiecerim: quod, quando pueros ceu lamiis ac terriculamentis volumus percellere, dicimus, Véturum d. **Quademay.** Neq; ſanè Marcomanni ab amne ſuperioris Auſtriæ,vbi aliquando ſedes habuêre,denominantur;ſed quòd eſſent veteris Ger

maniæ

maniæ gentes limitaneæ, vſque ad Oceanum Britannicum, permiſta ſylua Ardenna, pertingentes. vti ex Cor. Tacit. Laz. & aliis liquidum eſt. Markæ autem cuſtodiam ob locorum vaſtitatem, & ab inuicem intercapedinem nimiam, nonnunquá in plures Comitatus, limitisq; eiuſdé Præfecturas diuiſam, apud Aimoinú, quem citauimus, reperire eſt, non ſemel. Ita verò Markionibus hic olim honor delatus eſt, vt etiam eſſet graue pondus honoris. Agebatur ſiquidem cum eis repetundarum, aliisq; pœnis grauiſſimis mulctabantur, ſiquando ſuam Markam non rectè fuiſſent tutati aduerſus Barbaros.

Eodem modo ſæpe aliâs ob huiuſmodi officia, Principes ſuos Vaſallos beneficiis ſunt proſecuti, & inde tot paſſim Comites creati ſunt. Sic Ludericus ſecundus Flandriæ Foreſtarius à Carolo Mag. eiuſdem Flandrię Comes eſt deſignatus, anno circiter vij^{c}.lxxx. quum antea ſolùm fuiſſet Dominus Harlebekanus. ſortituſque eſt partem limitis & oræ ſiue Markæ Britannicæ donatione Caroli Mag. iure hęreditario, vti diximus. In Danorú Marka rex regno potitur, patria fidei Ro. ſymbolum

bolum retinet. Verùm hæc aliò pertinet. Nos ad inſtitutum reuertamur.

Apud Pannones, Rugos, vniuerſoſque Sclauos, & per cũctam Sclauoniam (quæ eſſe decies maior Saxonia dicitur, Boëmos, Polonosq; & omnes qui trans Oderam flumen ſunt populos perſtringens) iterum & iterum per Adelbertum cœnobitasq; alios euãgelizatum eſt, Otthone j. & ij. A. A. anno circiter ix^c. lx.

Lupold. Venceſla. Bohem. Dlugoſſ. Backſcaiſcen. Mich. Rit. lib. 1. Bôſin. decad. 2. lib. 1. Seb. Munſt.

Item apud Hungaros Henrico ij. Imp. anno plus minus m.

Apud Apodricas Sclauos, Henrico j. A. anno viij^c. xx. Item eodem Imp. apud Nordmannos & Danos.

In Boëmis multi inaugurati ſunt Chriſto anno ix^c. in rebus agente (vt ſic dicam) Suatuplugo rege Sclauorumque principe, & Boëmiæ Regem Bornionem ita inducente, anno, & quod excurrit, ix^c. Imp. Conrado j. A. Io. x. Pon. Max.

Vngaria ab Hunnis etymon & originẽ pariter habens, in fidem religionemque conceſſit Otthone j. Imp. anno plus minus ix^c. xxx. Hungarorum rege Gaycza patre, & S. Stephano filio, & Adeodato comite operam nauantibus, Adelberto Pra-

genſium epiſcopo nón indiligenter quoque manum admouente. Denique poſt diutinam & pluſquam Satyricam atque Barbaricam debacchationem in clerum vniuerſumque ordinem eccleſiaſticum, in templa, ſacratasq; icones & imagines, in ſanctorum Diuorum omniū reliquias venerandas, in ſacroſancta ipſiſſimaque adeò Sacramenta, reparator emendatorque Reip. Chriſtianæ apud Hungaros ceu cælo demiſſus datusq; eſt Andreas Rex, anno m.xlij. Henrico iij. Imp. Benedicto ix. Pont. Max. Vide Æneam Siluium.

Pannonios fidem integramque religionem ſeruauiſſe mihi admodū videtur, quòd præter alios, *Iouianum, Valētinianum, & Gratianū Imppp. AAA. ex Pannoniis oriundos ſit ſcitum, quorum ſanctionibus ac legibus in officio contentos crediderim.

*al. Iouinianū.

Aldenburgenſes, ſeu Oldenburgēſes, nec non Lubecenſes fidei rudimenta & velut incunabula acceperunt ab Adelgado Bremenſium archiepiſcopo, Otthone j. Imp. Io. xij. Pont. Max. primusq; illis antiſtes conſecratus eſt S. Marcus, ſiue Marco, anno plus minus ix^c.l.

Melrel-

Melrelburgéſes,& qui Mechelburgéſes,& Magnopolenſes,& Suerníenſes ſortiti ſunt epiſcopos ſecundum quoſdam Lothario j. Imp. anno viij^c. xl. ſecundum alios, Otthone j. A. anno ix^c. xxxviij. & primus illis epiſcopus deſignatus eſt S. Ioannes Scotus martyr: quod cenſent F. Irenicus, Munſter, Democh.

Razeburgenſium primus præſul fuit Ariſto Hieroſolymitanus anno, & quod excurrit, ix^c. lix. Otthone ij. A. Benedicto vj. Pont. Max.

Epiſcopatus Friſingenſis auſpiciis, donationibusq́. Taſſilonis tertij, Boariæ ducis, eſt inchoatus. Iſte Taſſilo multũ charus fuit Adriano j. Pont. Max. adeoq́. familiaris, vt Theodoné filiũ ei obtulerit ſacro fonte luſtrandum. Fundauit apud Carnos, Carinthios, & alibi monaſteria & eccleſias. Corbianũ, vel, vt aliis placet, Corbicianum Gallum Roma venientem per vallem Tridentinam humaniſſimè benigniſſimeque excepit, habuitque, & eccleſiam Friſingenſem ſacrare iuxtà ac adminiſtrare iuſſit, anno, & quod excurrit, vij^c. xl. Pippino Craſſo Caroli M. patre Francorum rege. Quî verò huc dementiæ venerit,

Vide Rhegin. Prumiei ſem, Ottho. Friſin. lib. 5. cap. 15. Iren. lib. 3. cap. 43. Seb. Munſt. lib. 1. Gaſp. Bruſch. Eguihartum VVolgan. Laz. Democh. Aimoi. lib. 4. cap. 79. 80. Lupold. lib. de zelo vet. princ. Germa. cap. 6.

nerit, vt ampliſſima ſorte minimè conten
tus, vxoriis illecebris(ô neceſſarium malum)
circumuentus, perduellioné ſit meditatus; & concinnatis dolis, contermi-
nos Hunnos in Carolum Mag. cui erat Vaſallus iuratus, concitarit, eâq; de cauſ-
ſa damnatus capitis, Imperatoris clementia in monaſterium vnà cum filio ſit detruſus, & monaſtico more attonſus, nolo hîc commemorare. Satis eſt iſthoc exemplo diſcere, lubricam eſſe fortunæ proſperitatem, nullumque non, fortunæ ſecundantis omnia, ſtatum, humanis caſibus eſſe obnoxium.

Ratiſponæ quidē, ſicut & Churæ Rhetiæ, & Auguſtæ Vindelicæ in Sueuis (vti diximus) Lucius Cyrenenſis anno plus minus cx. Euangelicam ſementem fecit; deinde plantatum iſthic agrum rigauit imbre ſacro S. Narciſſus epiſcopus, qui D. Hilariam nobilem matronam, eiusq; filiam nomine Afrá Chriſto aſſeruit, Cypri retro temporibus reginas; itémque Soſimum Hilariæ fratrem, quem ibidé baptiſmo initiauit, indito ei nomine Dionyſij, eumque epiſcopum Auguſtę dedit. Ambroſium quoque aliquot iſthuc apo-
ſtolos

162
ſtolos deſtinaſſe inquiunt, S. Albanum & Theoneſtum Philippenſium epiſcopum, ad extirpandam ſectam Arianam illic graſſantem, anno plus minus ccclxxxviij. Valentinia. ij. & Theodo. j. Impp. Numeratur etiam Gradus presbyter directus ab Euſtachio Auguſtæ epiſcopo, vt vices ageret in Concilio Chalcedonenſi epiſcopi abſentis, anno circiter ccccxl. Leone Pont. Max. Marciano Aug. Fuerunt item iſthic apoſtoli, anno, & quod excurrit, v^c. lxiiij. Iuſtino ij. A. Ioan. iij. Pont. Max. Fortunatus, Philippus, Cyriacus, Magnus S. Galli diſcipulus. Neque deſtitit vnquam Auguſtę epiſcoporum, a Soſimo illo Diocleт. & Max. Impp. vſque ad modernum S.R.E. Cardinalem Illuſtriſſimum D. Otthonem, virum cum pietate, tum eruditione ornatiſſimum ſpectatiſſimumque, ſucceſſio; neque vnquá aut refrixit fides, aut religio remiſſa eſt; ante natam illam communem Germaniæ almæ pernicioſam luem Lutherum.

Ratiſponæ epiſcopus dicatus eſt vnus poſt alium Gebbardus, Eberhardus, Vulfgangus, Imp. A. Carolo Mag. ſi Hermanno credimus; ſin Otthoni Friſingenſi, mul-

ſi, multo ante Carolum Mag. Quumque iſthic velut interregnum fuiſſet aliquantiſper, & epiſcoporum deſiiſſet ſucceſſio, Ludouicus pius Caroli F. oraculo iuxtà & miraculo admonitus Guntharium monachum epiſcopum dedit, vt habent Annales Franc. Ottho Friſingenſ. Democh. Gaſpar, Irenic.

Magdeburgenſes dudum ad fidē conuerſi, demum anno, & quod excurrit, ix^c. lxxj. Albertum epiſcopum ſunt cōſequuti, iiſdem auctoribus.

Pomerani ac Stetinenſes quum è Vandalis ſint egreſſi, nō dubium eſt quin vnà cum illis fidei ſint conſecrati olim. Crátzius tamen eos ad fidem adductos refert anno circiter m.cvj. Henrico iiij. Imp. Paſchali Pont. Max. Boleſlao iij. Poloniæ Bohemiæque rege eis imperante, & ad fidē ſemel iterumque receptam etiam pœnis ſancitis grauiſſimiſque legibus compellente, quod notát Dlugoſſ. Vincent. Martin. Chromer. lib. iij. Hic Hēricus primus Danos bello & armis petiit, quòd à fide defeciſſent, & ad recipiendam quam repudiarant religionem coēgit. Identidem fecerunt Otthones, omneſque hactenus

Lib. 3. cap. 28 Vandaliæ.

Lib.

Impe-

Imperatores Catholici exemplis Coſtan- *Iſthac ratione Reges & Imperatores ſunt nutricij, & Reginæ ac Imperatrices eccleſiæ Chriſtianæ olim promiſſæ Iſaiæ 49. nutrices.*
tini, cæterorumque Conſtantinopoleos
Imperatorum, tum Caroli Mag. & reli-
quorum, quos recenſere non eſt neceſſe,
neque huius propoſiti. Similiter Canutus
iiij. ſæpe è ſua Dania bello adortus eſt
Eſtones, Curates, Sambones, alioſque po-
pulos, & vi belli ſeruire religioni cōpulit.
Vvaldemarus Daniæ Rex lxxvij. cogno-
mento Mag. Vvendos, Herulos, Rugos &
alios, non rarò vexauit, belliſque infeſta-
uit, ob fidei defectionē, anno m. clxj. Ne-
que vlla vnquam ſibi bene conſtitit Reſ-
pub. quæ non leges religioneſque quidē
præſcriberet omnibus, quæque non, vo-
lentibus quidem præmia, id eſt bonis; no-
lentibus verò, malis, ſupplicia decerneret.
Lege mihi D. Auguſt. circa illud Pſalmi *Epiſt. 48. ad Vincentiū & 50. ad Bonifacium.*
ij. Et nunc reges intelligite, erudimini qui
iudicatis terrā, &c. Sicut enim inde ab a-
poſtolorum temporibus fuerunt genera
quædam vitæ, quæ ordines hodieque ap-
pellamus, quæ ſeruiebant fidei Chriſtia-
næ amplificandæ, quale fuit inſtitutū cœ-
nobiticum & communiter viuentium,
de quo S. Lucas in Actis Apoſtolicis, &
Aſcetarum & Therapeutarum, auctore *Act. 2. 3. 4.*

D. Marco, de quibus Philo & hiſtorici vniuerſi; deinde monachorum, eremitarum, anachoretarum, cœnobitarum, feruente perſecutione, in ſolas terras ſe recipientium; demum ſicut fuerunt ordines S. Baſilij, Hieronymi, Auguſtini, Benedicti, Bernardi, Franciſci, Dominici, Guielmi, & aliorum; iiq; (inquam) militabant religioni Chriſtianæ ampliandæ: ita ſemper ab initio, quo reges Chriſto ſunt initiati, fuerunt, qui nomen dederunt fidei defenſandæ ac propugnandæ. & quem-
1. Reg. 25. 1. Mach. 1. & ſeq. admodum Dauid, Machabæi, aliique infiniti in veteri lege prælìabantur prælia Domini, ita citra Conſtãtinum Mag. qui præter duos Philippos A. A. patrem & filium, Imperium Chriſto nũcupauit, ſemper fuêre ordines quidam non tantùm dilatandæ, verumetiam armis tutandæ religioni, militantium: ij verò cuncti inſtar Conſtantini Mag. Iouiani, Valen-
Symbolum profeſsionis. tinianorum, Theodoſiorum, cæterorumque principum Catho. crucem ceu geſtabant: ſed diſcolorem, alij viridem, alij rubeam, alij albam, alij aliam.

Eius propoſiti ſeu inſtituti ſunt milites S. Io. Baptiſtæ à Io. Hircano Machabęo trahen-

hentes originē, aut certè Io. Eleëmoſynario patriarcha Alexādrino, Phoca Imp. A. Item, id quod apud Volaterranum copioſè eſt reperire lib. xxj. Anthrop.

Milites Templarij apud Rhodum & Maltham inſulas tum in Gallia, & Germania.

Theutonicorum S. Marię Milit. ibidē: horum ſubinde meminit S. Bernard.

Alcantaræ in regno Caſtellano & Luſitano. Milit.

Calatrauæ apud Toletum. Milit.

S. Iacobi in Hiſpania. Mil.

Ieſu Chriſti in Portugallia. Mil.

S. Sepulcri in regno Valentiæ & Aragoniæ. Mil.

Syluenſes in Luſitania. Neq; aliò ſpectāt equeſtres ordines aurei velleris apud Burgundos, & in domo Auſtriaca; S. Michaëlis in Galliis; caligulæ apud Anglos, niſi ad fidem protegendam. Mil.

Quoties verò crucis & ſacri belli militia fuerit olim prædicata, quàm ardentibus votis hāc in Turcas, Saracenos, Mauros, hæreticos, ſæpenumerò Reges, Imperatores, Principes, Duces, Comites, Barones, aliiq́ue ex tota Europea Chriſtianita-

te adierint, non eſt huius loci diſſerere. Multa in eam rem ſcribunt Egnat. Fulgoſ. Guiel. Tyrius, Io. Herold. Benedict. de Acolt. Aretin. Sabel. & alij. Religiones autem creberrimè ferro vendicatas aſſertasque fuiſſe, non tantùm Chriſtianorũ, verumetiam exoticorum Ethnicorumq; exemplorum chiliadas, memini me legere, apud Tit. Liu. Plutarch. Val. Max. reliquosque ſcriptores: ſed hæc aliâs.

lib. 1. cap. 1. lib. 1. cap. 1. & lib. 5. cap. 6.

Liuonia cura S. Medardi epiſcopi, & poſt eum D. Alberti ſedulitate morũ indolisq; barbariẽ dedidicit, & pedetentim ad fidei Chriſtianæ regulam adducta eſt anno plus minus m.ccv. Friderico Barbaroſſa Imp. Hono. iij. Pont. Max. Eſt in hãc rem ibidem id temporis inſtitutus ordo ſacræ militiæ aduerſus impreſſiones Tartarorum, aliorumque Barbarorum; quod habet Mart. Chromer.

Lib. 7.

Lituania, vt aliæ complures immanes ſeruilisque ingenij nationes, cum legum, tum militum Teutonicorum & Cruciferorum, quorum tunc erat magna frequẽtia, metu, fidem religionemque Chriſtianam recepit, & eâdem opera Vitum anti-

ſtitem,

ſtitem,Friderico eodē A.anno m. ccxxx. Lib.1. 165
Cruciferis id priuilegij, extinctis pridem deletisque Templariis, erat ab Imperatoribus A. conceſſum,à Pōtificibus Max. firmatum, vt quaſcunque poſſent, inuaderent infidelium,aut à fide defectorum prouincias, easque cum occuparent,tum etiam ſuo iuri vindicarent.

Nulla erat id temporis per totam hāc Europam occiduá,prouincia, in qua non & cœnobia plurima quorumuis ordinū, eaque frequentiſſima eſſent, & numero perſonarum ac pietatis doctrinæque nomine ampliſſima.

Tartari ad Chriſti fidem permoti ſunt atq. promoti rege ipſorū Caſſahá miraculo quodá ad Chriſtū conuerſo, anno plus minus m.cc.lxx.Rodulpho Imp.Grego.x. Pont. Max.Vti habēt Sabell.& Guiel. de Nangiaco.Deinde Tartariæ proceres cū & Lateranēſi ſub Innocent.iij.Pont.Max. & Lugdunenſi Concilio affuiſſent, vnà Michaële Paleologo ſuſcepto fidei Sacramento, religionem Chriſtianam ſuis terris populiſq. reportarunt, anno plus minus m.ccc.Clemēte iiij.Pont.Max.S. Ludouico & Carolo Francorum regibus, teſte

teſte Blond. Fla. decad. ij. lib. viij. Quo etiam tempore Turcarum Imperator Azãtines palàm Chriſti fidem Romanamq́ue religionem eſt profeſſus Arſenio patriarcha Conſtãtinopolitano; quod refert Niceph. Gregoras hiſtoricus lib. iiij.

Samogetia Chriſtiano nomine cenſeri cœpit Sigiſmundo A. Ioan. xxiiij. Pont. Max. anno m. ccccxij. quod liquet ex Mart. Chrom. lib. xviij.

Lituani relapſi à fide, reparati ſunt paulo ante Samogetas anno plus minus m. cccxlvj. Vrbano vj. Pont. Max. Carolo iiij. Imp. A. Ioannis Boëmiæ F. quẽ Onuph. Panni. Veronenſ. ſcribit auctorem Bullæ quæ cognominatur Aurea. Vide Seb. Munſter. in Coſmo.

Cumani, Boznenſes, Lipnenſes, Patrini, aliiq́ue Sclauoniæ populi complexati ſunt fidem Chriſti, Tartarorum ſuperſtitione abrogata, enixiſſimè ſummiſq; conatibus ſuam nauante operam Ludouico Hungarorum rege, anno, & quod excurrit, m. cccl. Clemente vj. Pont. Max. apud Auinionem Galliæ degente, auctore Mich. Rit. lib. ij. & Bonfin. dec. ij. lib. x.

Omnium nouiſſimè acceſſit noſtræ fidei

dei,aut potius ad eam rediit nouus orbis, quem vocant, omneſque illæ lautiſſimæ & auri & quarumque aliarum rerum ditiſſimæ Indiæ, partim D. Philippo Hiſpaniarum regi cognomento Catholico, Flādriæ dudum quidem deſideratis amoribus, at Hiſpaniæ deliciis inexhauſtis, partim D. Sebaſtiano Luſitaniæ Regi rei Catholicæ ſtudioſiſſimo parentes, abhinc annos plus minus cc. cū primis fratrum Minorū, tum multo pòſt tempore eorū, qui Societatis Ieſu appellātur, operâ Chriſto Domino conquiſitæ. Remanſerant tamen iſthic alibi quidem vetuſtæ & priſcæ religionis à S. Thoma prædicatæ reliquiæ ceu futuræ frugis quędam ſemina: Baptiſmus paruulorum, ieiunium, precum in delubris frequentia, S. Crucis aduerſus dæmonum incurſus teſſera, vti ex Petro Bellonio, Arabe Saraceno Grāmat. Petro Mart. Ludouico Vartonian. Maximiliano Tranſſyluano, Io. Barrio, Cadomuſto, aliiſque ſcriptoribus manifeſtum eſt. Incidi ego nuper in Hiſpaniis Valliſoleti (vbi tūc noſtra Comitia generalia præſide illuſtriſſimo reuerendiſſimoque Dn̄o D. Alexādro Cribello Viceprotectore or-

re ordinis digniſſ. anno 1564. agebantur) incidi (inquã) in Reuerendũ quendã canicie ac moribus patrẽ (nomẽ mihi excidit) miniſtrũ (vt vocamus) ordinis S. Frãciſci Prouinciæ Peroutanæ Is referebat plurima iſthic eſſe priſcę & ab apoſtolis inſtitutæ religionis veſtigia, & hinc eſſe gentem ſatis morigerã, tractabilemq́. ac facilem ad fidei religionisq́. Chriſtianę reparationem. Ditionẽ verò eſſe omnium & opulentiſſimam rerumq́. omnium locupletiſſimam, & amœniſſimam pariter ac temperatiſſimam: deinde non inſulam; ſed terram firmam, continentemque affirmabat, ſextuplo vaſtiſſimis illis Hiſpaniis patentiorẽ, vtrunq. polum arcticum & antarcticũ hinc inde ſpectantem, neq. maiorem regionem vno nomine comprehendi. Incolas illos inquiebat, ipſos eſſe Antipodas; apud quos tunc ſe degere aiebat, ſupra Peru, & quidem Oceanum inter Hiſpaniam & illos populos interfluere, quem haud temerè vixque octo menſibus legere conficereve valuerat. Tot verò tantasq́. mihi allegabat ſuorũ Antipodum partim Geometricas, partim Aſtrologicas mathematicas probationes, vt cũ

ex

ex Platone, Macrobio, M. Cice. Mela, D. Lactãtio, S. Hieron. S. Auguſtino, Iſidoro ſecus doctus eſſem, quũ mihi demũ Taprobanã iſtic inſulam nominaret, facilè conceſſerim in ſententiam: tum etiã quòd ad Auſtralẽ plagam eſſe memoraret, quã ob interfuſum maximũ immenſiſſimumq́. mare meminerã olim, M. Tullio auctore, mortalibus prorſus incognitã; Sumatram autem, olim Taprobanam, diu antea ab apoſtolis penetratam. Tametſi legere ſit quoſdam Auguſti iram fugientes per imã Æthiopiam & mare Atlanticum ad Gades Herculis énauigaſſe, & Carthaginenſes quoſdam ab Herculeo freto in mare rubrum Arabicum. Alexandrum Mag. quoque Perſicum ſinum, mare Indicum, Taprobanam, aliaſq́ue Indicas inſulas ac terras armis exploraſſe, & partim arte, partim vi viam ſibi aperuiſſe, ex hiſtoriis notum eſt. Narrabat item ille R. P. apud iſtos Antipodes ſiue ἀντοίκους, exq́ue diametro contra nos poſitos, celeberrimum, frequentiſſimumq́ue orationum ſtudiũ; ipſos verò adorare vnum Deum trifrontem, cuius ſi quæras rationem ignorant, niſi quòd ita à maioribus acceperint, &

in Timęo lib. 1 Cic. lib. 4. Acad. lib. 6. de Rep. lib. de ci. c. 9. lib. 3. de falſ. 1a. cap. cap. 24. ſuper Ezech. 1. lib. 9 Etymo. cap. 2. Aug. de decẽ categorijs. cap. 10.

Atlanticã regionem veteres inſulam faciunt.

Voo monarcha,penes quem ſumma religionis & Reipub.ſemper fuit. De Antipodibus ſiquis plura deſideret, reperiet apud Ioachimum Vadianum in Melam: nos ab Antipodibus inferis,ad ſuperos, & inſtitutum vela orationis vertimus.

Cæterùm, vt iam tãdem ex multis antecedentibus (quæ vocat M. Tull.) concludamus , & quippiam inferamus quod firmum ſit & ſolidum , nulla parte hians, ſibiq́ue inconſtans,quærendum ab aduerſariis eſt,errauerintne omnes iſtæ apoſtolicæ eccleſiæ,an non. Si aberraſſe dixerint, inferendum certo certius, Chriſtum non ſatis ſtetiſſe verbis ſuis & ſponſionibus S. Petro, ſenatui apoſtolico,toti eccleſiæ factis de pædotribe veritatis cum mittendo,tum ſempiternùm partibus ſacroſanctæ eccleſiæ ac velut lateri inſtar vel ducis vel viæ comitis adhæſuro. Quod ſi errauiſſe negent, ſeſe toto cælo totaque via aberrare, & quidem ſcientes prudẽtesq́;, veriſſimo dilemmate, tanquam cornuta acie,vnde elabi nulla ratione queant,implicari,conſtringi , concludi confiteantur oportet. Hic igitur murus aëneus eſto,nil conſcire ſibi eccleſiam,quæ perpetuo cogno-

gno-

gnomento ac proprio Catholica nuncupatur, nulla palleſcere perfidiæ, hæreſeωs, erroris culpa, hinc vſque ad apoſtolos ipſumque adeo Chriſtū. Quocirca hæc omnium populorum, omnium locorum, omniumque temporum, cum tanta ingeniorum & morum, quanta linguarum, diſſimilitudine in tantam eiuſdē plane fidei religionisque concordiam conſpiratio, argumento eſt probatiſſimo, omnes illos populos, ſuis quoſque & locis & temporibus, in eâdem tamen ſchola, ab eodéque didaſcalo ac pędagogo, hæc tam prorſus eadem doctos eſſe debere. Vnde enim tanta noſtrorum dogmatum, rituumq. antiquitas, niſi à Numine quodam præſide? Vnde tātæ antiquitati, tanta cum omni poſteritate conſenſio? Vnde tantę conſenſioni, tam vetuſtæ, tam bene æquabiliterque, non cum vna tantùm gente, ſed cum omnibus, non ſemel, ſed ſemper, non hic tantùm, ſed vbique, quâ orbis patet, conuenit? An hæc ſine numine Diûum; an caſu, an artę euenire arbitrabimur? Certè quo antiquius quid; hoc, ſi Tullio credimus, diuinius; quo communius pluribus, eo

li. 2. de legib. lib. 1. de natura Deorum.

melius; quo ſibi ſemper & in omnibus ſeu locis, ſeu populis, ſeu ætatibus ſimilius; hoc perennius, Deoque ſempiterno ſibi ſemper in omnibus ſimili propinquius. Ita nimirum mirionibus illis in actis
Act. 2. apoſtolicis ſatisfecit S. Petrus; & contra eos, pro ſe ſuiſq. intulit: Hoc opus ob quod obſtupeſcitis, non humanũ (inquit) eſt, ſed diuinum, nõ dolo malo, ſed diuinis promiſſis conceptum & fultũ, non hominum malitia, ſed Dei bonitate plenũ. Mirabantur illi eoſdẽ homines eiuſdem nationis, eiſdem linguis, eadem, ſed diuerſo modo & idiomate differente, loqui non differentia. An non (ſi boni æſtimatores eſſe velimus) multo amplius mirandum iſtuc videri debet, tot ingenia, tantam hominum varietatem, tam diuerſas linguas, tam diuerſa idiomata, tanta præſertim & locorum & temporum intercapedine dirempta, tam paria, tã æquabilia, tam eadẽ prorſus ſonare? Hãc credimus Sanctorum communionem, in qua cẽſos dicimus beatos; non cenſos, damnatos perpetuum. Hæc eſt Eccleſia, contra quã portæ inferorum, quibus ſunt mille nocendi artes, incaſſum nituntur! Hæc eſt

169

columna & firmamētum veritatis, à quo ſe auelli Chriſtianus quiſque ægriùs moleſtiuſque ſinere debet, quā vitam ipſam eripi;à quo vel latum culmum (quod inquiunt) recedere, perire eſt. In arca ſalus, extra arcam exitiū eſt. In Eccleſia cathol. cum metu & tremore adhibitis ſacramētis, ſalutem quiſq. ſuā operari poteſt; extra eccleſiam ſacramēta eſſe poſſunt, prodeſſe non ita. Quum igitur iam ab aduentu Saluatoris vſque ad noſtram ætatem, id eſt, ab apoſtolis vſque ad noſtri temporis fæcem, quomodo & per quos Chriſti Eccleſia nata ſit & adulta, perſecutionibus creuerit, martyrijs coronata ſit, confeſſionibus ornata, & illis quidem tanquam roſarum, his velut liliorum ſertis redimita, habeamus, & poſtquam ad Chriſtianos principes venit, potentia equidem & diuitijs maior auguſtiorque, ſed virtutibus meritiſque facta ſit minor, & ſuapte fortuna feliciore, cœperit eſſe infelicior, minuſque beata; Quum (inquā) Eccleſiam catholicam à Chriſto ſuſcitatam, ab apoſtolis per orbem vniuerſum propagatam, ad nos vſque porrectā, deriuatamq. oſtenderimus, fidei regulis notiſque ceu teſſe-

Hiero. in vita S. Malchi.

ris quidem parem,ſed non item fidei operis & actis: quis ferat hæc putidiſſima vitijs ſæcula (vt S. Paciani in Pyrenæi iugis Barcilonæ epiſcopi verbis vtar) ſacros canos apoſtolici verticis euellere niti? Ex illo tempore quo Chriſtus, quo apoſtoli vixerunt,ſucceſſio vel ſeries epiſcoporum non eſt interrupta,neq. ab aliquo alio,niſi ab Eccleſia per epiſcoporum vbique ſucceſſiones tenemus has vel illas ſcripturas eſſe canonicas aut apoſtolicas: vnde igitur niſi ab eadem Eccleſia, literarum ſacrarum ſenſa petenda ſunt? Illa enim quæ non ſcripta, ſed tradita cuſtodimus,quæ quidem toto orbe ſeruantur,datur intelligi,vel ab ipſis apoſtolis, vel plenarijs concilijs (quorum eſt in Eccleſia ſaluberrima auctoritas) commendata ac ſtatuta retineri. Nam traditionem apoſtolicam refutare,magnam euangelij ipſius (teſtibus D. Ireņęo Lugdunenſium, & D. Baſilio Cappadocum, epiſcopis) adeoque ipſius Chriſti qui traditionum euangelicarum eſt auctor, eſt abrogare & conuellere auctoritatem. Quantum verò, non dicam temeritatis ſacrilegę,non dicam extremę dementiæ,ſed fanatici furoris inſit illi veteri

Aug.lib.28. cont. Fauſt. Manich. cap. 2. & ſequent. lib.31.cap.21 lib.33.cap.3. & ſeq. epiſt. 118.ad Ianua. Tertul.lib.de præſcrip. hæret. Irenæ. lib. 3. cap.1. 234.Vincent. Lirinēſ.Baſil. lib. de ſpiritu ſancto cap.27 Alexander Pont.Alexād. epiſt.ad Conſtant.Mag. Io.Damaſcen. lib. 1. de cultu imaginum.

teri hæreticorum cauillationi, *Apoſtoli, reliquíque non intellexerunt diuina oracula; Nobis Deus per Spiritum ſuum reuelauit nuper*, nemo ignorat. Quid enim? ſiquid cõtrouerſiæ naſcatur, ſiquid in quæſtionem nouam recens veniat, nónne ad antiquiſſimas quaſque eccleſias recurrendum eſt, in quibus ſunt verſati apoſtoli, quas ſanguine dedicarunt, & ab eis accipiendum quod certũ, quod verum, quod liquidum ſit? Quid vero? ſi neque apoſtoli nobis ſcripturas reliquiſſent, nónne oporteret traditionis ordinem ſequi, & ex illis quærere quibus eccleſias commiſerunt? S. Auguſtinus profectò iſtuc detulit Eccleſiæ, vt nec euangelio fuiſſet crediturus, niſi eum Eccleſiæ commouiſſet auctoritas. Scripturas enim in libris, tãquam in arboribus folia, in Eccleſia ſenſum & intellectum eſſe ſciebat, eaſq. nõ in legendo, ſed in intelligẽdo conſiſtere. Multo ſanè elleboro opus eſt, multæq. nõ ſuffecerint Anticyrę eius inſano curãdo capiti, qui poſt apoſtolos, poſt tot martyrũ confeſſorũq. myriadas, poſt tot eccleſiarum omnium paſtores, doctores, epiſcopos, ſibi ſemper adhuc quippiam cenſet perquirendum,

Contra epiſt. Fundamenti cap. 5.

Hiero. cont. Luciferianos.

& indicandum. Te pacatum itaque reddat (inquit D. Baſil. quē D. Theodoritus lumen orbis terrarū vocat) traditio. Dominus ita docuit, ſic Apoſtoli prædicauerūt, ita Patres obſeruarunt, confirmarūt martyres: ſufficiat dicere, Ita edoctus ſum. Si quando alia quàm didicimus, à nouatoribus ſuggerantur; hac machæra, ceu Herculis claua, retundenda ſunt, & iſtoc antidoto aduerſus vitilitigatores vtendū, auctore S. Athanaſ. Patres & maiores noſtros non iſta ſenſiſſe, non ita docuiſſe, nō ſic ſeruauiſſe. vtroque ergo tempore ſiue aiant, ſiue negent quippiam hæretici ſecus atque traditum, & hactenus in eccleſiis apoſtolicis traditum, aut per epiſcoporum, doctorum, paſtorum ſucceſſionem perpetuam diffinitū habitúmve eſt, hoc ſingulari vmbone excipiendum, repercutiendumque eſt, ne ſyllabam quidem vnam; præter ea quæ accepimus (vt inquit Baſil.) commutandā, aut in dubium vertēdam. Id nobis perſuaſum eſſe debet, nihil magis nefarium eſſe, quàm tranſgredi terminos à patribus poſitos. Si enim Terminus ille nulli Deorum ſibi cedendum putauit, de quo Ouid. 2. Faſt. quis ita

Epiſt. ad Epictet. epiſcopum Corint.

Apud Theodorit. Eccle. hiſt. lib. 4. cap. 19.

ſacra profanis miſcere audeat, vt rituum, religionumq́. modos ac fines, vltra quos citraque nequit conſiſtere rectum, immutet, trásferat, inuertat? Hanc noſtram eſſe mentem altè animis repoſitam, hanc ſolidam ſtare nobis, firmamque ſententiá dicendũ, quicquid illi, ſiue minas, ſiue blandicias crepent. Neque illorum odium magnopere metuendum, neque ſtudium affectandum, aut captanda beneuolentia, aut eorum timenda maleuolentia, à quibus vituperari maximæ laudi, amari, vitio à probis quibuſque vertitur. Puerorum eſt iſtis moueri: eum verò qui bene ac probè diuinis literis enutritus ſit, nullum genus mortis potius detrectare oportet, quàm religionibus ſacroſanctis nuncium remittere. Nihil ego prorſus nouatorum iſtorũ cauillis oportunius reſpondendum duxerim, niſi iſtuc Pauli apoſtoli dumtaxat, An à vobis verbũ Dei proceſſit, aut in vos ſolos peruenit? verùm (quod de Petiliano Donatiſta dicebat Auguſt.) litigare & belligerari volunt iſti, non diſputare. lib. 2. cont. lit. Petil. cap. lxi. D. Athanaſius inſtituturus in catholica fide D. * Iouinianũ Imp. A. vti is ab illo efflagitaue-

Epipha. to. 3. lib. 1. hæreſ. 75.

Baſil. ibid.

1. Cor. 14.

al. Iouianum.

Niceph. Call. eccle. hiſt. lib. 20. cap. 47. Theodorit. lib. 4. cap. 3.

gitauerat, ſuæ Orthodoxiæ certiſſimum fortiſſimumque argumentum ita ſtatuit: Omnes eccleſię quæ ſunt in Hiſpania, Britannia, Gallia, Germania, Campania, Italia, Dalmatia, Myſia, Macedonia, Græcia, Africa, Sardinia, Cypro, Creta, Pamphilia, Lycia, Iſauria, Ægypto, Libya, Ponto, Cappadocia, denique toto Oriente (exceptis illis paucis ab Arrianis occupatis) nobiſcum & cum concilio Niceno ſentiunt & ſapiunt: non poſſunt verò tam pauci ijque ſuopte iudicio, & conſcientia damnati, præiudicare orbi vniuerſo: ea igitur fides tenenda eſt, quam tot populi, tot eccleſiæ, tanta conſenſione, tot annorum centenarios probatam habuere.

Iiſdem rationum probationumq. momentis nititur aduerſus ſciolos illos Gnoſticos Valentinianos D. Irenæus Lugdunenſis: Eccleſia per vniuerſum orbē vſq. ad fines terræ ſeminata, & ab apoſtolis & eorū diſcipulis accepit eãdem in Chriſtū fidem: hanc fidē, hãc prędicationem (ait) diligenter cuſtodit, quaſi vnam domū inhabitãs; & ſimiliter iis credit, quaſi vnam animam habens, & vnum cor; & conſonanter hæc prædicat, & docet, & tradit

lib. 1. cap. 2. 3

quaſi

quaſi vnum poſſidens os. nam etſi in mundo ſint loquelæ diſſimiles, attamen virtus traditionis vna & eadem eſt. Neque hæ quæ in Germania ſunt fundatæ eccleſiæ aliter credunt, aut aliter tradunt; neque hæ quæ in Hiberis ſunt, neque hæ quæ in Celtis; neque hæ quæ in Oriẽte, neq. hæ quæ in Ægypto, neque hæ quæ in Libya, neque hæ quæ in medio mundi ſunt conſtitutæ: ſed ſicut ſol creaturæ Dei in vniuerſo mundo vnus idémque eſt, ſic & lumen & veritatis prædicatio, vbique, eodémque modo lucet, & illuminat omnes homines, qui volunt ad agnitionem veritatis venire. Et neque qui valde præualet in ſermone, ex ijs qui eccleſiis præſunt, alia quàm hæc ipſa dicet. nemo enim eſt ſupra magiſtrum, neque infirmus in dicẽdo deminorabit traditionẽ. Cùm namque ſit vna eadémque fides, neque is qui multum de ea poteſt dicere, amplius dicet vnquã quàm res ſit; neq. qui parũ dicendo valet, dicet minus quàm oportet, aut infrà quàm res eſt. Neque nos mouere debent tot tantæque procellæ ſeu hæreſeω̃n; ſeu perſecutionum, ſeu morum temporúmve malitia tanquam tempeſta-

tes quædam ingruentes,& nauiculæ S.Petri ſumma vi imminentes, ac extrema quæque comminantes, quum & longè grauiores ei ærumnas ſæpe multis antè temporibus, & eam ſemper ſeipſa clariorem euaſiſſe, ſexcentis exemplis liqueat, perpetuoſque ex bellis hucuſque triumphos duxiſſe. Siue enim penitius præteritorum temporum nequitiá inſpiciamus, non extinctá turbine, non ventorũ vi aliò raptam, non fluctibus rabidis perturbatá, non fractam, ſed vexatione purgatam, liuoribus ſanatam, necibus viuidam virétioremq. Eccleſiam peruidebimus. Siue illorum temporum populos tanquam coram præſentes tecumque colloquentes conuenias, eandem protinus nobiſcum fidem cõfiteri, religionemq. tenere audias. En tenemus omnium cæli climatum, omniumq. terrę angulorum populos, nobiſcum in vnam fidei religioniſque ſententiam cõſpirantes. Quid ſi iam omnia mihi Cõcilia paſſim toto orbe inita, quotannisq. coire ſolita ex præceptione ſanctioneq. apoſtolica, recenſenda ſint: quid ſi omnium vbique conciliorum, omnium ęccleſiarum, omnium gentium, omnium æta-

Can.apoſt.38 al.36.Cõcil. Nice.1. can.3 Cõcil. Antio. cap.20.

143

ætatum patres mihi ſint percenſendi; quas putamus copias, quas phalãgas, quot teſtium myriadas in aciem campumq́ue in rem quam diximus, ſum producturus?. Si mihi miles vniuerſus conſcribẽdus eſt, qui diu olim ſub tot tantisq́ue Imperatoribus, cùm Romani, tum Conſtantinopolitani Imperij, Regibus Hiſp. Gall. Britan. Luſitaniæ, Daniæ, Sueuiæ, Norueg. Ital. Polon. Vngar. Bohem. aliisq́ue infinitis, cùm defenſandæ, tum propagandæ religioni Chriſtianæ ſeruiuit ab origine prima; quis (oro) locus ſatis patens ſatisq́ue vaſtus eſſe poſſit, qui exercitus eius frequentiã capere valeat? Si omnium Cõciliorum ſanctiones, ſi omnium Imperatorum, Regum, exarchorum, principum leges hîc enumerem; certè & illos mortales religioſiſſimos fuiſſe, in cõfeſſo erit omnibus: deniq. eos quidem obſeruatæ religionis præmia manere; nos verò, ſiue neglectæ, ſiue contemptæ, daturos aliquando pœnas. Equidem ſupplicij tarditatem & dilationem, non pauci aut ignoſcentiam, aut diuinæ prouidentiæ oſcitãtiam exiſtimãt. Verùm ſi rem, vti eſt, diuinam, inquam, offenſam ex æquo & bono metiamur,

tes,hucque deſtinatos; deinde S. Quintinum, Piatonem, Rufinum, Valerium alterum,Eugenium,Criſpinum, Criſpinianum,Lucianum,Marcellum, Regulum, Fuſcianum , Victoricum , Eleutherium indigenam Neruium,Chryſolium Armenium, cæteros ſeu Romanos ſeu Gallos S. Clementis Ro. diſcipulos: hos ego progenitores habui; hi ſunt harum vbiq. ecclesiarum antiſtites; hæc eſt diuina Soboles cælo demiſſa ſereno; hi patriam hanc ſuo cruore fœcundam, meritis validam, virtutibus florentem,ſignis editis rebusq. præclaris celebrem, omni poſtremò hac eccleſiarum ſucceſſione,paſtorum doctorumque apoſtolicorum longa ſerie,

Placent. in cat. epiſcoporum Tungrẽſ. Bruſtem. Democh. Pet. de Natal. lib. 5. cap. 116 lib. 9. ca. 106. lib. 1. cap. 57. lib. 2. ca. 55. Antonin. part. 1. hiſt. tit. 6. cap. 26. Mayr.

Fecerunt pulchra ceu poſteritate parentem.

Eius pulcherrimæ prolis, ſecundum promiſſa & Prophetica oracula, Imperatores & reges nutritij, Imperatrices, & reginæ factæ ſunt, diuino nutu, obſtetrices. Et quidem hactenus ita inter Augustorum amplexus, & pientiſſima vota, omnis progenies hæc adoleuit, ſumpſit vires, eſtque ætatum momentis aucta,vt futuri poſteri æſtimari non potuerint,

Eſa. 49.

rint,nèque opibus, neque copijs inferiores: Verùm eheu, ô malum, proh dolor, miſerrimum infelicitatis genus eſt, fuiſſe aliquando felicem: neque cuiquam tantopere dolet fortunæ felicitas nunquam habita, atque tam turpiter amiſſa: nihil verius illo elegantiſſimo dicto Poëtico,

Non minor eſt virtus, quàm quærere, parta tueri.

Et certè

Floruimus quondam, ſed flos fuit ille caducus:
Et fuimus Troës: verùm,
En campos, vbi Troia fuit.

Ita ſiquidē comparatū eſt, vt Reſpub. diu eſſe incolumis nequeat, quæ non iiſdē artibus atque virtutibus perpetuò ſeruetur, ac veluti lacte eodem foueatur, quibus fuerat olim parta & educata. Eſt enim Reip. vt ſic dicam, educatio, altera natura. Sicut igitur, mutata nutrice, mutatur habitus ſtatusque naturæ, & proles vario lacte nutrita ferè fit ſcabioſa, morbisque infecta: ita Reſpub. primùm delicatiſſimè educata à matre, deinde à nouerca degenere vbere lactata, non poteſt non eſſe humoribus affecta corruptiſſimis.

Quem-

Quemadmodum verò bene cõſtituendæ ordinãdæq́. Reip. prima elemẽta ſunt religionum ſacrarũ momẽta ac rationes;ita declinatis Reip. ne dicam inclinatæ incunabula ſunt(ſi Iſocrati,Platoni,Tito Liui. Plutarcho, Ariſto. M. Tull. Valer. Max. cæterisque id genus, credimus) religionum ſocordia,indiligentia,neglectus. Verùm hæc alias.

Cæterùm obijciet, imò obganniet fortè quiſpiam, & quæret,vnde ſciamus apoſtolicas eſſe illas omnes quas retulimus eccleſias. Cui in primis reſpõdemus,Homine indocto nihil impudentius: quicquid enim dicas,nihil dixeris,niſi id dixeris quod ei viſum eſt & probatũ. deinde homine malitioſo, nihil magis improbũ: is enim ita ſolet perplexari, Nõ pactũ, pactum;pactum,nõ pactũ eſt,quod illi libet: & is nõ tã ſenſus aut intellectus, quã animi voluntatisq́. vitio laborat, & prorſus mala mẽs,malus animus. Sic olim Manichęi &alij hęretici nõnulli quaſdã ſcripturas admittebãt, quaſdã reijciebãt, vt omnis de medio Scripturarũ auctoritas ſemel deleretur(inquit D. Auguſtinus) & ſuus cuique animus, ſuum cuiq. inſomnium

lib.32.cont. Fauſt. Manich. Cap.19. & ſeq. D. Hiero. Epiſt. ad Paulinum.

auctor-

auctor ſit & auctoris inſtar, quid in quaq. ſcriptura probet, quid improbet, id eſt, nō auctoritati ſubijciatur ſcripturarum, vt quippiá credat, ſed ſibi ipſe ſubijciat ſcripturas, easque ſuo ſenſui ſeruire cogat, etiam repugnantes: vt ideo quid recte riteque ſcriptum videatur, quia illi placet, non quod eo nomine ei placere debeat, quod ſcriptum ſit. Iam verò, vt ad rem veniamus: cur non euangelicæ, apoſtolicæ, eccleſiaſticæ traditioni concedamus, tanta vetuſtate fundatæ, tanto vſu roboratæ, omnium apoſtolorū, martyrum, reliquorumq. virorum clariſſimorum ſanguine, ſanctitate, meritis commendatæ, hucuſque ad vnguem obſeruatæ, quum non aliter, quàm traditione atque relatione alia complura ſciamus, quæ tamen certo certius ita eſſe tenemus? nam, vt magnis cōferre mihi liceat parua, vnde (amabo) Socratem cuncti, quotquot ſunt eius philoſophiæ candidati, credunt Sophroniſci & Panariſtæ filiū? vnde Anaxagorā, Damonem & Archelaum eius fuiſſe inferunt præceptores? Vnde vxores Xantippen & Myrtonem aſſerent? Vnde certatim non paucæ ciuitates Græciæ ſibi Ho-

al. Phænaretæ.

Homerum vendicant? Vnde Colophonij ſuum ciuem; vnde Chij, Salaminij, Smyrnæi,& alij alijque ſuum aſſeuerant, eſſeque contendunt contribulem, niſi ex diuerſa maiorum quaſi per manus traditione? Vnde hoſce quidem Platonis, cognomento diuini, illos autem Ariſtotelis libros mihi perſuaſerim? Vnde hi Theophraſti, alij Demoſthenis, alij M. Ciceronis, alij Varronis, alij P. Vergilij; alij Ouidij, Perſij, Martialis, Iuuenalis, Horatij, Macrobij,Galeni, Hippocratis, aut alij, aliorum, atque aliorum, vſque adeò eſſe creduntur; vt ſiquis neget, non ſolùm refellatur, non ſolùm ſibiletur, verumetiam tanquam demens iudicetur, qui notiſſimæ famæ, certiſſimæ temporum ſeriei, conſtantiſſimo rumori per ætatum ſucceſſionem quaſi per manuum traditionẽ inſolenter pręſumat reclamare? Ego igitur quæ iam in lucem edo, vel ex totius Eccleſiæ Catho. auctoritate à maioribus tradita, vel ex Scripturæ diuinæ literis, vel Phyſica ratione collegi omnia. Contra verò rationem nemo ſobrius, contra diuina oracula nemo Chriſtianus, contra

Cic. pro Archia. Aul. Gel. lib. 3. cap. 11. Attic. noct. Herodot. Plutarch.

Aug. lib. 33. cont. Fauſt. Mani. cap. 6.

Aug. lib. 4. de Trinit. Cap. 6

Eccleſiarum Apoſt olicarum cunctarum conſenſionem, antiquitatem, vniuerſitatem nemo pacificus ſenſerit. Quocirca (vt coronidem addam) qui iſthæc negat; is non quæuis, ſed totius ſcholæ Chriſtianæ baſes, & fundamenta vſque ab radicibus extirpat, euertitque, & negat prorſus, quæ vocant Philoſophi diſciplinæ principia, quæ ſunt cum primis certa ac vera. Cumque eiuſmodi vitilitigatore non rationibus, ſed fuſtibus Ariſtoteles
Matth. 18. cenſet agendum: apud Chriſtianos certè, auctore Chriſto, qui haſce apoſtolicas non audit eccleſias, inter Ethnicos & Publicanos cenſendus. Non enim ille, quiſquis eſt, ſatis intelligit illud altitonantis
Luc. 10. fulmen horrendum: Qui vos audit, me audit; qui vos ſpernit, me ſpernit. Neque ille amens, tantum apoſtolum vnum vel alterum, non is aliquot Cyprianos, Ambroſios, & id genus alios Chriſtianæ fidei ſeu Atlantes, ſeu Achilles inuictos aſpernatur; verumetiam apoſtolicas Eccleſias vniuerſas, quas literæ quo-
Aug. lib. 2. cōt. Creſcon. gram. ca. 137 que diuinæ celebrant, Romanorum, Corinthiorum, Galatarum, Epheſiorum, Theſſalonicenſium, Coloſſenſium, Philip-

lippenſium, Laodicenſium; ad quas ſcripſiſſe S. Paulum nemo inficiabitur. Is Hieroſolymitanam contemnit eccleſiá, quam ipſuſmet Saluator ſundauit, cui primus poſt Chriſtum S. Iacobus frater Domini præſedit. Idem renunciat Antiochenſi, vbi diſcipuli primùm dicti ſunt Chriſtiani. Item Smyrnenſi, Theatyrenſi, Sardenſi, Pergamenſi, Philadelphenſi, Laodicenſi, quibus iuſſu; eſt ſcribere Apocalypſim S. Apoſtolus Ioannes. Item tot alijs eccleſiis Ponti, Galatiæ, Cappadociæ, Bithyniæ, Aſiæ, quas inſtituit S. Petrus: denique quicquid alias ſe S. Paulus ab Hieruſalem vſque ad Illyricum euangelio repleuiſſe affirmat. Vt de aliis Aſiæ, Africæ, Europæ, Indiarumque partibus taceam, in quas ex hiſce apoſtolicis laboribus, & plantationibus propagata creuit, hodieque creſcit, Eccleſia. Quid itaque exiſtimanda eſt agere, hic iam nunc, Eccleſia Belgicana, niſi Diuum hominumq. opem & fidem implorare, & auribus cum S. Romanæ Eccl. Sanctiſ. D. N. Pontificis max. Gregorij XIII. Regisque Catho. tum duumuiratui, tum & exarchatui Illuſtriſſ. Ducum de

Act. 11.

Rom. 15.

Temiſtetani tamen Indi antipodes nō tam fidem accipiunt, quàm olim acceptā recipiūt: eoſq. primos & typographiæ, & machinarū, earum, quas bombardas vocant, eſſe inuētores non eſt dubiū: tametſi S. Bonifacius Epiſcopus Moguntinus accuſar t olim D. Virgilium Epiſcopū Saliſburgenſem apud Zachariam Pont. Max. quod pro concione aſſeruiſſet eſſe antipodes, vt habet Auēt in. lib. 3. annal. Boiorum,

Alua, & Medina Cæli, inſuſurrare eandem perpetuò cantilenam, nihilq́. præterea, niſi hanc duntaxat auream perorationem:

Et fidei & vitæ me redde priori.

COLOPHON ATQVE APPENDIX AD ILLVST.

DOMINVM D. FVLGENTIVM de Bragantia, almæ Luſitaniæ ſuauia, D. Diuorum Sereniſſ. Regum D. Philippi R. eius nominis ij. Hiſpaniarum cognatum intimum; D. Sebaſtiani primi, R. Portugalliæ, auunculum dilectiſſimum.

EN Theatrum, Illuſtriſſime Heros, ab Oriente in Occidentem, à Meridie in Septétrionem patens, vt ſpopondi. En amphitheatricá ſcenam diuerſiſſimarum gentium, tam ætatum, quàm climatum quorumq. in eiuſdem fidei Chriſtianæ orbé vnum coëunté. En periodú compendioſam omnium temporú à Chriſto paſſo hucuſque, omniú locorú, omniú populorum in eiuſdem ipſiſſimæ religionis ſententiam redeunté, conſpirantem, coniurantem amicè. Trium harum maximarum rerum vniuerſitaté Chriſti regno iure cum primis hæreditario, deinde tanquam reciproci amoris, officij, merito-

rumque dignam vicem, operumque eius mutuam dignamque compenſationem, Deus Pater Opt. Max. reddidit, gratitudinis ergò. Et quidem hanc notam à Numine inditam, nulla vetuſtas eradere, nulla locorum intercapedo obliterare, nulla populorum varietas obſcurare valet, niſi vna duntaxat temporum, locorum, populorum malitia; quæ denique conflata in Antichriſti tyrannidem, euadet in totius mundi poſtremò exitium. Hinc ſola Romana Eccleſia ſuo legitimo iure hactenus Catholica nuncupatur, ſanctis Paciano Hiſpano, Epiphanio Cyprio, Vincentio Lyrinenſi Gallo, Optato & Auguſtino Afris, ſacris (inquam) ancoris, (vnde ſe ſinere auelli, ſacrum religioſumq. piaculum eſt) auctoribus. Nam cùm tot fuerint ab initio naſcentis Eccleſiæ hæreſes, nomen iſtuc ita hæc ſibi propriè vendicauit, vt quantumuis hæretici quique dici potius, quàm eſſe ſemper voluerint Catholici; attamen ſi quando de Catholica quæſtio eſt, nemo vnquam huc impudentiæ imprɾbitatisque venit, vt ſuam auſus fuerit aſſerere. Quo certè argumẽto non ſolùm D. Auguſtinum (quod habet contra

Veteres & apoſtolicas eccleſias vocari ſolere Catholicas ex hæreſi Miletiana liquet apud Epipha. to. 2. l. 2. hær. 66.

Cap. 4.

tra

tra epiſtolam Manichæi, quam vocant Fundaméti) verùmetiá orthodoxos vniuerſos ipſe Catholicæ titulus in Eccleſiæ Rom. gremio ſinuq. meritò retinere debet. Quô ſiquidem de Satrapeıa ſeu Dynaſteıa Pontificia ac ſolida firmitate Sedis Apoſtolicę Romanæ (inquam) quippiam dicam; profectò, ſignú bellicum, quo ſocij ab hoſtibus olim diſcernebantur, in exercitu equidem Marij fuit Deus Lar; in caſtris Syllæ, Apollo Delphicus; inter Cæſarianos, Venus genitrix; in illa naui Alexandrina, qua S. Paulus Syracuſas, Puteolos, deniqueRomam deuectus eſt, Dij Caſtor, & Pollux; apud Romanos priſcos, hodieque apud Imperatores Germanos, aquila Iouis (vt fabulabantur Poëtæ) ales armigera labarum vexillumque inſignit militare, auro argentoque intertexta, & gemmis alijſque precioſis lapidibus, radiorum inſtar intermicantibus, eamque à militari turba erat moris adorare. Aquilam in ſacro bello aduerſus Maxentium, Licinium, Maximinum, aliosque Chriſtianæ fidei hoſtes, Diuus Conſtantinus M. A. ſacroſanctæ Crucis effigie atque icone commutauit; neque id ſine numi-

Ipſiſſima teſſera ſeu nota Eccleſiæ Chriſtianæ.

ne Diuûm, ſed oraculo diuino monitus fecit, ne quis imagines hominum commenta cauilletur: id quod ſexcentis penè hiſtorijs teſtatum, poſterorumque memoriç mandatum eſt. Hanc conſuetudinem egregiè ſunt imitati ſacrã militiã adituri ambo Theodoſij Impp. AA. Valentiniani AAA. Heraclius A. Clodouæus R. Chriſtianiſſ. Pippini RR. Carolus Mag. Imp. A. cæterique hactenus ſeu Reges, ſeu Imperatores, ſigna cum Saracenis, Mauris, Turcis, Hæreticis, collaturi. Certiſſima ſignificatiò aduentus Meſſiæ ſecundum vaticinium S. Prophetæ Hieremię (vti habet D. ille mag. Dorotheus Tyri epiſcopus in ſua Synopſi) erat, quòd omnium nationum, linguarumque populi adorarent lignum. fuerunt quoq. pacis ac belli olim apud veteres ſeu feciales, ſeu caduceatores, ſymbola atque teſſerę quędam: inque Romanorum caſtris Conſul ſiue Imperator exercitus ſub noctis crepuſculum, antequam ſeſe tenebræ intenderent, tabellam militiæ Tribunis dabat: ij verò eam ad Centuriones, hi porrò ad Decuriones, & iſti demum ad vnumquemque ſuæ decuriæ militem gregarium perferebãt.

S. Dorotheus claruit Diocletiano, & Max. Impp. AA. vſque ad Iulianũ Imp. apoſtatam, cuius tyrannide per martyriũ eſt ſublatus centenario maior.

Ita

180

Ita illi ſuæ ſecuritati, hoſtium dolis malis prohibendis, conſulebant. Tabula ſiue teſſera militiæ Chriſtianæ, ſicut lampas curſu olim inter currendũ in ſtadio Olympico, tradita à Deo Patre Chriſto Domino cãpiductori; ac deinde per alios aliosq̃. Tribunos, Centuriones, Decuriones per tot temporum curricula, per tot Eccleſias, per tam varios populos, per tot idiomata, per quatuor vniuerſi orbis parteis ad nos vſque perlata: ea eſt (inquit inuictiſſimus ille Chriſtianorum militum totius Orientis Tribunus S. Athanaſius) Reſpõſ. 26. & 71. ad quæſt. Antiochi principis. quòd Chriſti Eccleſia ſit Catholica, & vniuerſitate, quam ſuperius dixi, conſtans, pertingens, prorogataque ab initio temporis, à finibus omnibuſque mundi limitibus, ab origine prima mortalium, vſque ad temporum, & orbis & gentium fines vltimos; Antichriſti verò & Diaboli Synagoga atq. colonia, & hæreticorum quorumque in vna tantùm vel altera ſit ciuitate, ſiue regione, ſiue natione, idque vel bullæ in morem vel fumi, puncto, vt ſic dicam, tẽporis. Sic diu olim nonnullã Orientis partẽ peruaſerunt Arriani, vnam vel alteram Eccleſiam occuparunt ad me-

ridiem in Africa Nouatiani; vnumque eumque minutum Africæ angulum in Numidia tenuerũt Donatiſtæ; vt ſubinde repetit D. Auguſtinus: Occidentis nonnullas Eccleſias in Hiſpaniis aliquot annorum centenarijs habuerunt Saraceni ac Mauri; Gnoſticis, Manichæis, Arrianis, Priſcillianiſtisque permiſti: Aquilonaris plagę, vnde, teſte oraculo, pandetur omne malum, partim Caluiniſmus, partim Luteraniſmus, partim Anabaptiſmus ſibi portionem vindicat. Sanè quum tot tamque δις δια πασων diſcrepãtes hæreſes paſſim fuerint, mutuoque repugnãtes diuerſis cum locis, tum temporibus apud alios aliosque populos, nunc ſic mox aliter laruatæ, iam hanc velut perſonam, aliâs alibi aliam induentes, & fucum prætextumq. facientes, quo ſpecimine recti faciliori negocio decipere valerent; non tam tempus edax rerum, non inuidioſa vetuſtas eis extinguendis plus valuit, atque ratio, qua hæreſes ſunt & partes, non totum, non integrum, non catholicum, ſiue vniuerſale. Quod autem æquè mirandum eſt, tametſi quidem ſectas hæreſiarchæ ſuas quique, velut cuneos, ſiue cohortes, & co-

Hier. 1.

Sed bellum hęreticorũ pax eſt eccleſiæ, eorumq. diſcordia Eccleſiæ confirmat concordiam; teſte S. Hilario l. 7. de Trinit. & alibi

181

copias,vti habitū eſt,ſint ſortiti in Oriente, Meridie, Occidente, Aquilone; nunquā tamen defuit vſquā Eccleſiæ Catho. Conſ. Tribunus, vel Imperator, qui non idem caneret claſſicum, idemq́ue ederet ſymbolum, ſeu in Meridie apud Africanas Eccleſias, ſiue apud Occidentales in Hiſpanijs, vel apud Aquilonares in Galliis & Germanijs, quod diu olim in ſuo Oriente ceu præfectura S. Athanaſius. Hoc ſiquidem ſigno ceu nota in Africa, Optatus Mileuit. Victor Vticenſ. Auguſt. Hippo. (vt Cyprianos, Tertull. Arnob. Cæcilianos, Eugenios, reliquosq́ue proceres Eccleſiæ Africanæ pertranſeam) Chriſti ab Antichriſti Eccleſia diſcreuêre, dignoſcendamq́ue cuilibet militi Chriſtiano tradidêre. Identidem fecêre in Hiſpanijs vndeuiginti Antiſtites in Synodo Eliberina, itemq́. alias & alias Idacius, Ithacius, Arcadius, Probus, Paſcaſius, Eutychius, Iſidorus, Leander, alijq́. innumeri hucuſque, vt Oſios cæterosq́ue eius primæ claſſis ſatrapas omittam. Tantundem operę nauarunt in florentiſſimis illis Gallijs, ne plus dicam, omnes illi Eccleſiarum proceres, quos ſupra memorauimus,

mus, totaque iam vſque in ſucceſſione ſerieque epiſcoporum poſteritas. Vniuerſæ verò hæreſes, quæ ſiue hic, ſiue alibi aliquando non nihil emicuêre, momento temporis, ceu vaporis nebuloſi caligines, lamiarumque ac lemurum inſtar, & euanuerunt, & diſparuerunt; adeoque in obliuia quædam Lethæa abierunt, vmbris tantùm quibuſdam, ſeu Vergilianis, ſeu (quod magis credam) Pythagoricis Μετεμψυχωτικῶς ambulantibus, & de homine perſonato, in perſonatum tranſmigrantibus. Cæterùm ſola Italia nullam vnquam hæreſim peperit, nullam ſciens prudenſque educauit, aut fouit; nullam vnquam diu paſſa eſt. Id quod cū hiſtoricis omnibus, tum Irenæo, Cypriano, Tertulliano, Vincentio Lyri. Hieronymo, Auguſtino, alijsque ſcriptoribus claſſicis vniuerſis probatiſſimū eſt. Imò verò quum fides Chriſtiana toto orbe exularet, Romanorum Imperio, edictiſque principum ſanguinariis cyclicis (quas vocabant) obtinentibus, & necem ſtragemq. Chriſtianorū paſſim præcipientibus, Vrbs Roma Romani illius cruenti, tyrannicique imperij culmen, non ſolùm fidem religionem-

nemq. eſt amplexata, verumetiam Chriſtianorum omnium & aſylum, & ſacra anchora, diuina quadá metamorphoſi rerúq. viciſſitudine, effecta eſt. Quæ enim fuerat carnificina Chriſtianorú, facta eſt portus ſalutis; quæ fuerat domiciliú Deorum, facta eſt prouincia Sanctorum; quæ erat magiſtra erroris, reddita eſt non tantùm diſcipula, ſed magiſtra, ſed domina, ſed præſes veritatis. Quæ nuper exercuerat κυκλοπαιδείαν ſuperſtitionis, cœpit aperire Παιδαγωγεῖον Chriſtianæ religionis; adeo, vt quæ fuerat, non ita pridem, ſchola vitiorum, facta ſit toti terrarú orbi pædotriba virtutum: vti eleganter pariter & eruditè proſequitur S. Leo Pont. Max. Romam verò nunquá dedidiciſſe fidem ſemel acceptam, neque ab ea deſciuiſſe vel culmum latum, præter eos quos percenſuimus, Leo quoque affirmat Ser. aduerſus hæreſim Eutychetis. Denique Eccleſia, cognomento cum diuino, tum humano Catholica, dudum ſurſum deorſum agitata, variiſque periculis iactata,

Serm. 1. & 2. in feriis SS. Pet. & Paul. & in Sermonibus anniuerſarij diei ſuæ aſſumpt. & alibi.

nec terris ſecura nec alto;

Denique dum viſum eſt ſuperis, deferbuit æſtus

Ty-

Tyrãnidis Neronis, Domitiani, Traiani, Adriani, Antoninorũ, Seueri, Decij, Valeriani, Galieni, Aureliani, Diocletiani & Maximiani Auguſtorum, multarũ myriadum ſanguine necibusque conſecrata religione, Numinique deuota tandem (inquam) Eccleſia Cathol.

Per varios caſus, per tot diſcrimina rerum,
Appulit in Latium, ſedes vbi fata quietas
Diu oſtentarant.

Vt vbi fuerat rerum potitus faſtus, & orbis ſuperbum imperium dedicandæ, vindicandæque ſuperſtitioni, ibi principem locum acciperet ambitionis cõtemptus, nuncupandæ, aſſerendęque auguſtæ religioni; imò verò enimuerò, ibi traderet ſymbolum, ac quam diximus teſſerã, Catholicæ profeſſionis, qui ſibi notam inuſſerat defectionis; foretq. exemplar, ac velut Archetypus ſanctiſſimæ religionis, qui pridem ediderat exẽplum turpiſſimæ negationis; poſtremò vt eſſet velut quædam monomachia, & lucta palæſtrica inter principem idolomaniæ, pietatisque Chriſtianæ; Reginam imperij terreni, ac ducem cæleſtis regni; fundamentum ciuitatis Diaboli, & baſim ciuitatis Dei; pa-

patronum idolorum, & corypheum aopſtolorum; Pontifices ſimulacrorum, & Pontificem Max. Symmyſtamque S. Petrum Chriſti Pont. Max. Vicarium. Atq. ita non tantùm vt vult M. Tul. Cic.

Cedant arma togæ, concedat laurea linguæ:

Verùmetiã iſtuc falſum eſſe liquidiſſimè perſpiciatur quod inquit Martialis l. 1.

Omnis Cæſareo cedat labor amphitheatro.

Neq. enim ſolùm Imperij faſces S. Petrus pedibus ſubegit, ſed longè prẹſtantiora erexit monumenta Chriſtiani cultus, quàm fuerãt triũphantis imperij: iecit & firmiora fundamenta æternitatis, quã illi olim principes moles aut coloſſos felicitatis; & latiùs prorogauit pomẹria religionis, quàm vnquã antea fuerant ſeu faſtorum cõſulariũ, ſeu Imperatorum de productis coloniis, triumphatisq. prouincijs inſignia atque decora.

Tantæ molis erat Romanã condere gentem.

> S. Dorotheus S. Petrum Corypheum ſubinde vocat .i. caput & primatem apoſtolorũ: item Hiero. Augu. Chryſoſtom. Grego. Naz. Baſil. cæterique oẽs nunc caput, iã verticem, iam faſtigium, iam columen ſeu decus, alias baſim, fundamẽtum, petram ſuper quam à Chriſto ædificata eſt Eccleſia; alibi Eccleſiæ paſtorem, apoſtolorũ ducẽ ac principem, alibi alij alijque alio & alio epitheto ſeu cognomento atque titulo S. Petrum appellitant, ſed eadem præſecturæque quæ Romana, quæ Catholica eſt, ſignificatione.

Huic inde ab apoſtolis perpetui tẽporis, cunctarũ Eccleſiarum, cunctarũq. gentium in fidei Cathol. conſenſione Deus Opt. Max. cõceſſit principatũ; huic inquã Eccl. Rom. eidemq. Catholicẹ in omnes reliquas; *Imperium ſine fine dedit,*

adeò

Adeò vt nõ ſolùm arma, non ſolũ laurea, nõ modò moles Adriani, nõ tantũ arcus triũphales, aut pyramides quęcũq. togæ linguæque S. Petri conceſſerint, verũ etiam imperium ipſum totum, quantum quantum erat; vti ex donatione D. Conſtantini apud Photiũ Patriarchã Conſtãt. Tit. 8. C. 1. liquet. Togatã nãque linguam ſeu auctoritatem S. Petri, eſſe clauem cęli & inferni, vitæ & mortis, nemo neſciet, qui ſiue Græcis, ſiue Latinis cẽſoribus circa illud; Quodcũque ligaueris ſuper terram; &c. mãſuetam & Chriſtiano dignã,

Matth. 16.

Catholicãque accõmodabit aurẽ. Iſthoc Romanorum Imperio inclinato abrogatoq. (ſi oraculis Diuinis aliquid tribuendũ eſt Daniel. 2. 3. 4. 7. 9. Matt. 24. 2. Theſſ. 2.) non niſi tyrannis Antichriſti eſt graſſatura in omnes Chriſtiani nominis cultores;

Compendioſa Paraſceue Antichriſti, eſt miſoliturgeia ſeu odium iugis ſacrificij.

vt interpretati ſunt latè D Epiſcopus & martyr Hippolytus, Auguſt. Hiero. Method. Grego. Papa, Proſp. Io. Damaſc. Iſido. Niceph. Call. Raban. Ottho Friſingenſ. alijque infiniti, qui ex ſacris literis Antichriſti aduentum præſagierunt. qui omnes, tanquam vno ore locuti, certiſſimam Iſagogen Antichriſtianiſmi ceu rudi-

l. de Antichriſto. l. de ciuit. 20. cap. 23. 8. & l. de Antichriſto ſuper Danie. 4. 7. 9. In fine.

rudimenta ſeu elementa eſſe miſolitur-giam, id eſt, odium altarium, tẽplorum, ſacrificij incruenti, ſacerdotum, & eiuſmodi. Quod quidem ſi verum eſt, egregia incunabula parant iam iamque venturo Antichriſto Iconomachi, & theomachi, ac miſoliturgi, moderni (inquam) Gueſij, & Hugonotti. ſtrenuam nouant operam ſuo patrono, belli alumni. Perelegantes gemmas ac flores emittit bruma frigeſcentis charitatis excoctos, veritatis æmula, criminatrix, pellex hæreſis. Tot certè mihi (ſiquid ego ſapio) gradibus videtur mundo propinquior Antichriſtus, quot punctis momentiſquè creſcit licentia hæreſeos. Quid exſpectandum eſt reliqui, mediatoris vnici ſublato ſacrificio, ablata cruce qua ſumus redempti, qua (inquit Hippolytus) in frõte pingendi ſumus, quàm vt mundus nequitia impietateque exæſtuãs conflagret incendio, & nullum percipiat ſupplicij remedium, qui Diuûm hominumq. ſemel contempſit patrocinium. Rectè itaque mihi putatur vaticinatus Lutherus, nullã ſeſe magis poſſe incõmodare re, Imperio Romano, hoc eſt, nihil ita poſſe commo-

l.4. Moral.c. 11.12.& l.12 Moral.c.21. l.de dimidio tẽ. cap.4. l.4. de Ortho. ſi.cap. 27. l.1.de ſum. bo. c. 28. l. 4. ec.hiſt. c. 14.§.de Antichriſto. l. 8. c. 7. & ſeq.

Ezech.9. Apoc.7.

M dare

dare regno Antichriſti, manibus pedibusq. promouendo, remis, velisque accelerando, citis equis acceſſendo, cui impédiò ſtudebat, quàm exibilato Miſſæ Officio, & ſacroſanctæ Euchariſtiæ valere iuſſo Sacramento. Hanc victoriam, ille exiſtimabat patris ſui Antichriſti triumphaturi compendium, quam omnes ſancti Patres ſemper ſunt arbitrati perituri orbis methodum.

Hæc habebam, Heros ampliſſime, quæ velitationis inſtar, aduerſus nouatores omneis hæreticos, de Gentium quarumque ad fidem Chriſtianá vocatione, diſſererem; & tanquam in ſcena ob oculos ponerem. Id eo feci conſilio, vt noſtrates Belgæ, & Flandri, depoſita nouarum rerum cupiditate, quæ ferè aut per ſeſe malæ ſunt, aut ſuopte nomine vehementer ſuſpectæ, M. Tull. Cicerone auctore, habeant ſeu tempora quæ conſulant, ſeu loca quæ inſpiciant, ſeu populos orbis in primis Aſiani, & Africani, deinceps Europęi ac Indici, imò verò maiores noſtros vniuerſos, religioſiſſimos mortales illos, quibuſcum ac ſecum, quum de fidei religionisq. Diuinæ ſacris quippiam controuertendum

tendum duxerint,loquãtur. Ne verò vel temporum, vel Eccleſiarum, vel populorum aliquam exceptioné ſui erroris,(malitiã omitto) prætexat quiſpiam; ſunt hic Aſiani,ſunt Africani, ſunt Europęi, ſunt Indici populi, ſi de linguis quæſtio eſt; ſunt Græci, Hebraici, Chaldaici,Syriaci, Sarmatici,Gethici,Gotthici, Theutonici, Britannici,Gallici, Flãdrici idiomatis linguarumq. omnium quæ ſub cælo ſunt. Mirũ eſt atque prodigioſum,prorſus nullum iſtorum vel populorum, vel idiomatum ſonare,dicam an tonare iſtos pũtidiſſimos feſcẽninos Lutheraniſmũ,Caluiniſmum, Mennoniſmũ, vel certè Lutherũ, Caluinũ,Mennoné hic ſub nullo circulo, nulla ſphęræ zona, nulloq́. climate, neq. apud Hebræos,neque apud Syros, neque apud Grecos,neque Latinos,alióſve quoſuis reperire ſuæ factionis vel vnum, quicum ipſis conueniat. Nam dicere neminem fuiſſe poſt Chriſtũ, & apoſtolos vel Chriſtianæ vel apoſtolicæ doctrinæ, tam eſt inſolens, abſurdum, improbumq́ue, quàm Lutherum,Caluinum,& id genus hominum monſtra facere euangelij, veriq́ue verbi Dei primos auctores. Si verò

dicant aliquos alibi locorum, vel gentium fuiſſe Chriſtianos à paſſo Chriſto, & apoſtolis mortuis; ſaltem vnum nominent, & ſic nobis cauſſam decidant. Hæc fuit ratio huius mei inſtituti, Illuſtriſſime Princeps, quo Maieſtati ſeu Diuinę rebelles in fide & moribus, ſeu Regiæ in moribus ac conatibus, diſcant, quàm ſpecioſa ſit verbotenus illa Pandora Heſiodiana, quamque ſit exemplis factiſque ſuis ſpecioſis, promiſſis cõtraria, Hęreſis. Deinde illis tẽporibus velut actoribus exiſtiment, illis locis & Eccleſijs, quas citauimus, tanquã diffinitoribus dictatoribusq. concedãt, illis populis tanquã arbitris atq. auctoribus, graphicis & claſſicis, quæ tenẽda, quæ fugiẽda ſint, decernãt. Id quod ſi faxint, Iouẽ lapidẽ deierauerim Ædepol (vt ita loquar) faciliùs clauã Herculis extorqueri poſſe, quàm iſtuc è manu ſinant eripi tam firmatæ affabreq. roboratæ fidei manubriũ.

Neq. me latet, Illuſtriſſime Princeps, præter loca orbis plurima & Eccleſias, etiam tempora ætateſq. non paucas inde à Chriſto hucuſque, deinde populos quoque cõplures hic deſiderari, qui hic à me non ſunt cenſi; præſertim quum diligen-

ter

ter ſciam, auctorem ſecutus D. Hieronymum, ſeptuaginta millia angelorum cuſtodum præſidumque eſſe mortalibus ſuis quibuſque prouincijs præfectorum, præterea in totidem gentes hominum idiomata diſtincta. Cæterùm hoc genus argumenti ter maximè vtile, & confutandis hæreſibus quibuſque peropportunum ratus, & paucos admodũ ex amuſſim illud pertractaſſe cùm nõ neſcirem, volui rem quoquo modo attingere; fore exiſtimans, vt alijs alijsq. aliarum ſeu nationum, ſeu gentium, quarum mihi res nõ ita perſpectæ ſunt, occaſionẽ præbeam, hiſce meis inuentis, ceu manipulis, ceu centuriatis cuneis, ſuas legiones, ſuas chiliadas, ſuas myriadas, vti addant auxiliares.

Vnus Euſeb. Cæſareæ Palæſtinæ Epiſcopus, egregie & præparationes & demonſtrationes ſcripſit, vt Hieronymi, Gennadij, Sophronij, Honorij, Auguſtodunenſ. reliquos breues catalogos omittã.

Non cuiuis homini contingit adire Corinthũ:
Eſt quodam prodire tenus, ſi non datur vltrà.

Quodſi haſce phalangas ſocialibus cohortibus auctiores in arenam campumq. apertum produci aliquando videro; neq. me pœnitebit ſuſcepti laboris, & mihi cõgratulabor meas copias, iũctis aliis copijs numeroſioribus fortiores redditas, & eiuſmodi arcem iam tunc conteſtabor fidenter, hæreſeωn ſibilis, ſchiſmaticorum co-

 na-

natibus, nullis inferorum machinationibus expugnari poſſe, aſſeramque monumentum prorſus ære perennius.

Totius operis ſtatus, & ſcopus auctoris.

Id verò penſi moderatique lector ſeu prædicator (cui operoſè officioſeque hūc noſtrum laborem ſeruire cupiam) habere debet, vt cùm primis, ſepoſitis affectibus, hac velut cenſoria virgula vtatur. Quando, vbi, apud quos populos, fidem religionemque Chriſtianā obtinuiſſe cōperiet, eâdem opera exiſtimet ilico, iudicetque fuiſſe ibidem Doctores, Paſtores, Euangeliſtas, Apoſtolos, Prophetas, Sacerdotes, Diaconos, Epiſcopos, reliquosq. ſymmyſtas religionumque antiſtites, & hierarchiā eccleſiaſticam vniuerſam, quēadmodum eam partim apud S. Paulum aliosque apoſtolos, partim apud S. Lucā in Actis, S. Clemētem Ro. in inſtitutionibus Apoſtolicis, S. Ignatium Antiochenſem in Epiſtolis, Dionyſium Areopagitam primum Athenienſium, demum Pariſiorum Epiſcopum, cæterosque apoſtolorū alumnos, deſcriptam legere eſt. Deinceps porrò arbitrari oportet cum eodem euangelio, eadē totidemq. vbiq. terrarū, gentiūque, ab apoſtolis cōſecrata fuiſſe ſacramen-

men-

menta,ſicut à Chriſto Domino inſtituta, traduce manu acceperant. Iam verò nulli ambigendũ eſt, quin illi ſacri myſtæ operati ſint ſacris, à Domino iuſſis ſancitisq. & Liturgias ac Miſſas peractas,pro viuis, proque defunctis; hymmodias, & pſalmodias (vti vel à Dauide,vel apoſtolis,vel angelis traditæ fuerant) decantatas; ordinis eccleſiaſtici exarchatum, Chriſtique in terris vicariatum, vigente diſciplina, floruiſſe; traditionem eccleſiaſticã ſuum robur, ſanctioneſque & ante & poſt prædicatum verbum Dei, vires habuiſſe. Pręterea nulli dubium eſt, ſtata Vigiliarum (quarum nos vmbram tantùm tenemus) feriarum,litaniarum,ieiuniorum tempora vbique paſſim fuiſſe, nec non ciborum veſtiumque delectum: item templorum, altarium, ſacrorum vaſorum,& reliquarũ rerum, Numini dicandarum,& Eccleſiæ familiarium cõſecrationem obſeruatam. Monaſticæ ſeu ſolitariç iuxtà,& cœnobiticæ vitæ conceptis votis profeſſionẽ celebratam, vbiq. non tãtùm ex Actis apoſtolicis, verumetiam exemplis variis Matthæi apoſtoli, Marci Euãgeliſtæ diſcimus. Sicut enim fuerant olim veteris inſtru- Act.2,3,4,5.
 menti

menti Nazaræi, Prophetæ, Eſſæi in populo Iudaico quædam virtutum exemplaria & incitamenta; ita in Chriſtianis Eccleſiis lumina quædá alijs ſanctimonia prælucere oportuit. Nazaræi ſanè & Prophetæ, ſuæ vitæ genus à Deo acceperunt. Eſſęos verò à Ionadabitis, & Rechabitis originé ducere, de quibus Hiere. 35. multo Phariſæis eſſe præſtantiores, Ioſephus, Philo, Euſeb. Cæſ. & alij teſtantur. Quale verò eſſet (amabo) inſtitutos fuiſſe ab apoſtolis in Palæſtina, & Syria cœnobitas, voluntariæ ſpontaneęque paupertatis cultores, & S. Marco quidem erecta in Ægypto ſemneia, & monaſteria; id quod Euſebio Cæſ. Niceph. Call. Georg. Cedren. alijsque auctoribus certo certius eſt, & nó eaſdé religiones ab apoſtolis alibi atq. alibi dedicatas. Quid enim eſſet S. Mattheũ Ephigeniam Reginá, aliasq. virgines velare, earumque pudicitiam Domino nuncupare in Æthiopia, & non alios itidem apoſtolos alibi? Vnde nobis Miſſa liturgicaque operatio S. Iacobi apoſtoli Hieroſolymitani pro viuis, & mortuis; ſi neque pro viuorum ſalute, neque pro requie dormientium ſacris ſunt operati reliqui apoſtoli?

ſtoli? Cur S. Ioānes tot Eccleſias inſtituit in Aſia, cur tot fundauit S. Thomas in India, Apoſtoliq́. alij & alij alibi, ſi nobis iā ſunt pœnitēdæ Eccleſiæ? Ad quid S. Paulus ſingulis quibuſque eccleſiis presbyteros, epiſcopos, doctores, paſtores, alióſue diſpenſatores myſteriorum Dei ordinandos decreuit; ſi nos illos impune aut amouere, aut ſpernere contemptuiq́ue habere licet? Neque mihi tam cœnobitæ, ſynoditæ, anachoritæ, monachi, eremitæ, aſcetę, therapeutæ mares, therapeutidæ fœminæ, alijq́ue mundo renunciantes, ac purè Deum colentes, ab apoſtolis recens inſtituti videtur, quàm genus hominū Deo ſeruientiū ad amuſſim, & regulam quádam ab apoſtolis redactum, illisq́ue apoſtolos ſiue cœnobia, ſiue monaſteria, ſiue ſemnea, ſiue oratoria ædiculasq́ue extruxiſſe, & conſecraſſe. Denique apoſtolos ipſos, iactis paſſim toto orbe Chriſtianæ fidei fundamentis, ſarta tecta quoque curauiſſe, facilè mihi fidem facit parabola, qua didicerant prudentem architectum Luc. 14. debere, præmeditari ſumptus perficiendo ædificio impendendos. Equidem Antiochię, Nicomediæ, Tyri, Thunniti, Ale-

xandreæ, Thebaidi, Mileuitæ, Sidoni, Cappadociȩ, Cæſareȩ, imò per totá Phœniciam, Phrygiá, Palęſtiná, Syriam, Ægyptum, Mauritaniam, Africamque viguiſſe cœnobitarum, aſcetriarum, ſolitariæq. vitæ profeſſionem, facili negocio probari poteſt. Nam in eos potiſſimùm eorumq. templa maximè deſæuiit Diocletiani, & l.8.cap.1. & ſequent. l. 7. c. 3. & ſeq. Max. Herculij Impp. perſecutio, Euſeb. Cæſ. & Niceph. Cal. alijsque auctoribus. Quàm immaniter, quamque indignis modis Virgines ſanctimoniales, monachos, Epiſcopos, omnemque clerum ac Sanctorũ reliquias Iulianus Imp. apoſtata habuerit, perſcribit Nicephorus Call. l. 10. c. 4. & ſeq. Ruffin. l. 1. c. 32. & ſeq. Socrat. lib. 2. cap. 1. & ſeq. Theodorit. lib 3. cap. 15. & ſeq. Sozom. l. 5. c. 2. & ſeq. Caſſiodo. hiſt. trip. l. 6. c. 4. & ſequent. Diuorum autem ad ſepulchra, cryptas, cœmiteria & memorias martyrum (quas inquiebant) inuocationem, cinerum ſanctarumq. reliquiarum ὑποδουλείαν, ſtatuarum, & ſacrarum imaginum cultum, cereorumq. ſacratorũ vſum familiarẽ Chriſtianis fuiſſe, poſtremò chriſmatis, cinerũ, atque palmarum quotannis, aquæ & ſalis

heb-

hebdomadatim, aut crebriùs benedictionem frequentari ſolitam, reliquamque omné Chriſtianæ pietatis panopliam dudum toto orbe inde à Chriſto, & apoſtolis (quæ nunc à malè feriatis homuncionibus quibuſdam controuertitur,) neutiquam in quæſtionem vertet qui vel S. Hieronymum contra Vigilantium, vel hiſtorias tenuiter guſtauerit; quique ex vna Eccleſia didicerit noſſe omneis. Quicquid igitur religionum, theoriæ, myſtologiæ, ſacrorumque in vna traditum, creditum, obſeruatum eſſe, vel literis Diuinis, vel probatis hiſtoriis in confeſſo eſt, in cæteris omnibus tantundem fuiſſe & traditum & creditum, & obſeruatũ, nemo ſobrius ſanæque mentis ibit inficias. Vnam ſiquidem qui norit, omneis norit, cùm omnes in eâdem ſchola ſint edoctæ, omné ſemel & doctrinæ veritaté integritatéque, ac vitę cùm puritaté, tum pietaté ab eodem pędagogo Spiritu ſancto. Alioqui quî ſteterit ſuis promiſſis Chriſtus, nó ſatis intelligó. Scitũ quoq. eſt illud S. Pauli, Ioan. 14. 16. non eſſe diſſenſionis Deum, ſed pacis. 1. Cor. 14. Hæc ſunt theoreæ Chriſtianæ ſymbola, ceu teſſeræ quædam (nam in nullum religi-

ligionis nomẽ ſeu verum,ſeu falſum coagulari homines poſſe,niſi aliquo ſignaculorum vel ſacramentorum viſibilium con ſortio ac communione colligentur, locùples auctor eſt S. Auguſtinus variis locis) quarum vis tanta eſt, tantumque valet, vt ſeu neglecta,ſeu cõtempta, ſeu minùs ex virtute æſtimata, nõ tantùm reos, ſed ſacrilegos efficiat, vſus verò eius dignus ac legitimus,ingenuos Chriſtianos.Impiè namque(ait S. Aug.) contemnitur, ſine qua neque pius quiſpiam,neq. pietas conſtare poteſt. Neque ſatis eſt hiſce ſacramentalibus notis præſeferre Chriſtianũ, eiusque nominis cultorem,niſi ſeſe factis quiſque declaret item amatorem, ac ſpecimini profeſſionis in ore, habitu,aut alio ſigno exteriore,reſpondeat veritas iuſtitię bonæque frugis in operatione;vti paſſim legere eſt apud ſcriptores Cathol. vniuerſos,præſertim S. Auguſt. de fide, & operibus, l.de Spiritu & litera, l. 21. de ciuit. Dei c.15.& ſequentibus. Hic totus in hoc eſt vt perſuadeat, nulli prodeſſe vel Baptiſmi, vel Euchariſtiæ, vel aliorum Sacramentorum communionem: neque fidem, neque eleemoſynas, neque preces, aut

l. 19. cont. Fauſt. manich. cap. 11. quæſt. 2. ad Simplicianum Epiſcopum Mediolanenſem, lib. 3. de peccat. merit. & re. cap. 15. Serm. 181. de temp. 1. in Vigil. pente.

aut merita ſanctorum, neque aliud quicquam, abſque fide per dilectioně operante, in qua ſalutis vadum etiam S. Paul. Galat. 5. eſſe aſſeuerat. fecerunt nimirum duas ciuitates, perficientque amores duo; (inquit) amor Dei vſque ad cõtemptum ſui, ciuitatem cæleſtem; amor ſui vſque ad contemptum Dei terrenam, adeo vt nihil referre arbitretur, fidei religioniſq. Chriſtianæ militię nomen dediſſe, niſi ad maiorem cumulum damnationis, ſi indignam vocatione quis vitam degat. & huc planè facit illud eiuſdě Aug. in. 2. c. epiſt. 1. Iac. Corrige quod tu feciſti, vt ſaluetur quod in te Deus fecit. Si autem non vis, & amas, & amplecteris peccata tua, contrarius es Chriſto. Intus ſis, foris ſis, Antichriſtus es. Intus ſis (per fidem Cathol. & Sacramenta) foris ſis (per ſchiſma aut hæreſim) palea es excutienda, non triticum in horreum Domini colligendum. Hæc cò referri velim, vt interea dum de vocatione gentium ad fidem Cathol. diſſerimus, non videamur alterá Chriſtiani hominis partem negligere aſcetarum illorum, quos diximus, theoricam vitæ rationem, quæ olim compluribus Chriſtianis

l. 4. de ci. c. 28

Iſtuc ipſum latè proſequitur S. Saluianus Maſſ. li. 3. & 4.

Tractat. 3.

Matth. 13.

tanquam cōmunis regula,& fidei Cathol. congua, ſummo ſtudio fuit. Legē igitur ſibi indixit innocentiæ,qui fidem Catholicam ſuſcepit: magnaq. omnino incumbit neceſſitas exercēdæ virtutis ijs omnibus qui Catholicæ religioni nomen dederunt,ſi meminerint ſe degere ante oculos vniuerſorum Domini,non ſolū vtramque Vrſam vel polos ambos ſpectātis, vel vtriusq. hemiſphærij borealis, & auſtralis horizontes ſeu finiētes,quos vocat Cic. 2.de Diuinat. peruidentis, ſed etiam occultiſſimos quoſq. cordis ſinus penetrantis Dei pariter ac exiſtimantis. Sicut animi enim appēdix eſt corpus,quod inquit Cicero in Hortenſio,ita fidei Cathol. religio & pietas cath. ibi microcoſmus homo vniuerſus; hîc vniuerſa fides perficitur,atq. formatur, velutq. extrema linea politur. Quocirca argumentum iſtuc, & perpetuum erit,eſt, fuitque ſemper titulo catholici nominis firmiſſimum,vniuerſis Græcis pariter & Latinis ſcriptoribus admodum commune& frequens,pro orthodoxia aduerſus quaſcumq. hæreſeων ſectas vindicanda. Id quod elegantiſſimè iuxtà ac eruditiſſimè probatum facit, & liqui-

liquidum, vnicum illud Poloniæ colume͂, ſempiternu͂q. generoſę Germaniæ decus, illuſtriſſimus reueredíſſimuſq. Dominus meus S.R.E. Cardinalis Varmie͂ſis, quàm optimè de Rep. Christiana meritus, D. Staniſlaus Hoſius, illi magno Hoſio epiſcopo Cordubenſi Hiſpaniæ ornamento ſingulari, qui magna pars fuit Concilij Nicęni primi, Conſtantino Mag. Imp. A. Syluestro Pont. Max. ei (inquam) viro non vulgari, aut ſecundus, aut certè non inferior, vir vndequâque omnibuſque numeris abſolutus, in quo nihil præter ætatem deſideretur, adoleſcentiorem & minorennem, de quo ſanè ſatius duxerim ſilere, quàm (vti de Carthagine inquiebat Criſp. Salluſtius) pauca dicere. Vtinam profectò ſicut Eccleſia Polonica habet paſtorem bonum Hoſium, vtinam quemadmodu͂ Eccleſia veſtra, Illuſtriſſime Princeps, Portugalenſis, felix illa ſortita eſt D. D. Emmanueles Dalmada, Hieronymos Oſorios, & alios eius claſſis Heroas raros, ita reliquę orbis Chriſtiani Eccleſię omnes eiuſmodi columnis ac baſibus niterétur; certè no͂ deeſſent Eccleſię Catho. Reges & Imperatores A. nutricij; neque ob-

In Confeſſ. Polonica §. de fide & Symbolo, §. de notis Eccleſiæ l. 4. de tradit. Eccleſ. l. 5. de Eccl. Cathol.

Si eſſent ſemper Ambroſij, & eiuſmodi eccleſiæ patres; non deeſſent Theodoſij & Placillæ A. A. nutricij.

obſtetrices reginæ, atque imperatrices A. nutrices; quos Dominus Eccleſiæ Catho. à crepundijs diu olim Eſaia vaticinante eſt pollicitus. Vale vir Princeps ornatiſſime, & tuum Arnoldum mutuo amore, vti cœpiſti, complectere. Datum Antuerpię, inter tonantium fulminantiumque bombardarum immanes crepitus, perpetuasque cum hæreticis rixas atque conflictationes (vnde nobis noſtroque muſæo Deus Opt. Max. haſce inducias conceſſit, & ſucciſiua ocia fecit) decimo Calendas anno.

Eſa.49.

Auguſt. 1572.

AD

AD LECTOREM
ECCLESIÆ CATHOLICÆ TRIVMPHANTIS CANDIDATVM.

Habes, candide Lector, Eccleſiæ Cathol. quã cuncti credere, & exoſculari tenẽtur, qui ſuæ ſaluti conſultum volunt, varijs & locorum, & temporum, & populorum exemplis rationem probat omenq́. Tuæ integritatis fuerit, huic Catholicæ integritati ſempiternum inhærere, hancq́ Eccleſiæ Cathol. vniuerſitatem vita chariorẽ ducere, velutq́ aſylum ſanctiſſimũ, ſacerrimamq́ anchorã vlnis ambabus amplexari. Extra hancnãq. Eccleſ. Cathol. non ſunt ſerui, nõ ſunt amici, non ſunt filij Dei, & Chriſti eius, ſed Antichriſti: non ſunt niſi paleæ quæ ventilabro, cum nuper graſſantis tẽpeſtatis (vti vidimus) tum futuri iudicij exagitatæ, in æternas flammas exibilandæ, exufflandæq́ ſunt. Eſſe enim poſſunt extra Eccl. Cathol. teſte D. Auguſt. ſacramenta, ieiunia, precationes, templa, ſacræ ſcripturæ, Diuinæ literæ, ſed prodeſſe nõ ita, vti multis canonibus liquet, apud Gratian. diſt. 4. de conſ.

> l. 2. cont. Creſc. c. 10. & ſeq. l. 3. cap. 4. Septem libris cont. Donatiſtas. l. 19. cont. Fauſt. c. 11. 12 in Pſal. 77. & 103. tract. 3. ſup. epiſt. 1. Io. cõt. literas Petit. l. 1. 2. 3.

Viue vale, ſi quid noniſti rectius iſtis,
Candidus imperti; ſi non, his vtere mecum.
Quòd ſi ceſſas, aut ſtrennuus anteis,
Nec tardum opperior, nec præcedentibus inſto.
Carpere vel noli noſtra, vel ede tua.
Sæpe quidem auctori infelix cura libelli,
Omnia tranſuerſum dens genuinus agit.

S. PISCATORIS PETRI SAGENA, SIVE, CATALOGVS TOTIVS orbis populorum Chriſto olim, Chriſtianęq́. fidei ritè nuncupatorum, inde ab ipſa naſcentis Eccleſiæ Cathol. infantia prima, vſq. ad mundi huius decrepiti hernioſiq́. extremum delirium.

ABASGI ſiue Abaſagi pagina.92
Achaici 22.36
Acherontini. 75
Adrianitidæ 44.
Aduatici. 107.
AEgyptij 30.80.
AEthiopes 22.23. 24. 25.26
Afri ſeu Africani. 27
Agrigentini. 75
Agrippinenſes. 55
Aychiſtandiani. 113
Alani.92. 93
Alatrinenſes.74
Albani, al. Albanenſes.74
Alborenſes.76
Aldenburgenſes.130
Alexandrini.30.80
Almarienſes Hiſpaniæ. 47
Allobroges. 52
Aloſtani.52.108. 109.
Alſatij. 51.57.58
Ambacti.51.53.107.
Amaſæi.22
Ambianenſes.50
Ambuariti.107
Ammoniceni.45.80
Amphipolenſes. 35
Anaginenſes. 74
Anchemtani. 76
Andegauenſes.49
Angli 51.52.59.61.65.93
Angloſaxones 62.63.
Antibarenſes.77
Antiocheni 15.22.33.44.79
Anthropophagi.24
Antipodes.141.142.143
Antuerpienſes 110.125.126
Apamienſes.45
Apodricæ.129
Apollonij.35.44
Aprucij.76
Apulienſes.75
Aquenſes.49
Aquilegienſes. 76
Aquiſgranenſes.55
Aquitani.75
Arabes. 33.42
Arabes felices.26.87
Arabes deſerti.79
Arabes Catholici.79
Aragones in Hiſpanis.77
Arboraci.51
Arelatenſes.46
Argentinenſes. 57.58.104
Armeni.23.87.93.
Aruernenſes.48
Aſſenſes. 36
Aſiani ſeu Aſiatici. 15. 23. 36.39.

Atta-

Pſal. 2. Dominus dixit ad me, filius meus es tu, ego hodie genui te. Poſtula à me, & dabo tibi gentes in hæreditatem tuam, & poſſeſſionem tuam terminos terræ. Reges eos in virga ferrea, & tanquam vas figuli confringes eos. Et nunc Reges intelligite, erudimini qui iudicatis terram.

Seruite Domino in timore, & exultate ei cum tremore. Apprehendite diſciplinam, nequando

Attalienſes. 34
Athenienſes. 35
Atrebatenſes. 52. 54. 55
Auares, al. Abares. 91. 124
Auguſtani Vindelicorũ. 59. 100. 132.
Aulicenſes. 113
Aureatini. 113
Aurelianenſes. 48
Auſtraſij, al. Auſtriaci 58. 123
Azotij. 22.
BACTRI. 26.
Baiocenſes. 49
Barbari. 27. 93.
Barenſes. 75
Baſileenſes. 58. 104
Bataui. 105. 106
Bauari, al. Baioarij, al. Boi. 58. 59. 99. 118. 123
Belgæ. 51. 107
Beneuentani. 75. 96.
Berijtienſes 44.
Berrhœenſes. 35. 45
Beruicienſes. 63. 67
Beunui. 107
Biblienſes. 45.
Biſcaini. 106
Bituriges. 46. 48. 49
Bithynienſes 15. 41
Bizantini. 22. 42
Bizũtini in Burgũdis. 48. 91
Boëmi, al. Bohemi. 118. 129.
Boſphorenſes. 84.
Boſnenſes. 100. 140
Boſtrenſes. 42
Bracbantini, al. Brabantini 107. 108. 109
Braccarenſes. 77
Bragmani. 26. 31
Bremenſes 114. 115.
Britanni. 39. 42. 52. 53. 59. 60. 61. 65
Britones 49.
Brixienſes. 85.
Brudenſes. 75
Brugenſes. 109.
Bruxellenſes. 111.
Bulgari. 100
Burdegalli. 48
Burgundiones. 89. 104
CATILLONENSES. 48
Calabri. 75
Chalcedonẽſes Bithyniæ. 45
Chalcedonẽſes in Gallis. 42
Caleſij in Flandris. 53
Cameracenſes. 54. 55.
Campani. 74
Canienſes. 33. 44
Cantabri in iugis Pyrenæi 148
Cantones. 52. 58
Cantiani, al. Cantuariẽſes 66
Cappadoces. 15. 79
Capernaitæ. 20
Capuani. 76
Carantani 124
Carinthiani. 119. 131
Carni. 119 131
Carnotenſes. 48
Carthaginenſes in Afris. 27 42.
Caſinenſes. 75
Catalonij in Gallis. 48
Catanenſes 75
Celtiberi. 51
Cenchrenſes. 36
Cenomani. 45. 46
Cæſareẽſes Palæſtinæ. 22. 79
Cæſareenſes. 33. 36. 37. 44
Cæſarauguſtani in Hiſp. 77
Chij ſeu Chienſes. 36
Cilicenſes. 35.
Coi. 37
Cluenſes. 105

Clunocenſes.62
Coi. 37
Colocenſes. 77
Colonienſes.55
Colophoniadæ.44
Colophonij.45.
Coloſſenſes.44
Compoſtellani 77
Conſani 75
Conſtantienſes in Germanis.99
Conſtantinopolitani.22.42.74.80.
Corinthij.36.42
Coronienſes. 44
Cretenſes.41.89
Croatienſes.100
Chuni 91.92
Cumani. 140
Curates.135
Churienſes. 59.94.101.104.132.
Cyprij.22.33.
Cyrenaici. 22
Cyrenenſes.45.80
DACI, al Dani, al. Daui. 79.83.102.110
Damaſceni.32.41.
Dalmatæ. 42.100.101
Dardani 45
Deirenſes.63
Derbenſes. 33
Dionantenſes.55
Doriſceſtrenſes. 67
Douuerenſes in Anglis 53.66.
Dioſpelitæ.45
Dyrrachienſes. 44
EBORACENSES. 62.
Ebroicenſes. 49.
Eburones.55.
Edeſſeni.22.26.30
Eiſtettenſes 57.113
Eleutheropolitæ.44
Elberini al Granatēſes. 78
Elzienſes.113
Epheſij.36 41.44
Ergonienſes.99.
Erythræi. 26
Eſtones.135
Eu litæ 32
Europæi. 22.38
FERETINENSES.74.
Franci.46 93
Franconienſes. 112.
Flandri.53. 107.109
Friſingenſes. 57. 131
Friſones.58.105.106.
Fudanenſes. 75
GAIETANI. 75.
Galatæ 15.35.36.
Galli.39 46
Galilæi. 22.24
Galliſſij in Hiſp 77
Gandenſes.54. 109.
Gazęi. 22.45
Geldri.105
Gepidæ.93
Germani. 26.39.57.93.
Getæ. 83
Gotthi.88 93.96.102.103.
Gradenſes 76
Granatenſes. 78
Græci.38
Guerzenſes.77
HALBERSTATTENSES.114.
Hamburgenſes.114.115
Hannonienſes.51
Hasbani. 55
Hedui 48
Helladenſes.41
Heluetij 51.58
Heraclienſes 45.
Herbipolenſes.57.112
Heruli 93.117.119.135.

Hæc dicit Dominus Deus, Ecce leuabo ad gentes manum meam, & ad populos exaltabo ſignum meum, & afferent filios tuos in vlnis,

longè fugabuntur, qui abſorbebant te. Adhuc dicent in auribus tuis filij ſterilitatis tuæ, anguſtus eſt mihi locus, fac ſpacium mihi

vt habitem. Et dices in corde tuo, quis genuit mihi iſtos, ego ſterilis & non pariens, tranſmigrata & captiua, & iſtos quis enutriuit?

Quia deſerta tua & ſolitudines tuæ, & terra ruinæ tuæ anguſta erunt præ habitatoribus, &

...cundabis tibi eos quaſi ſponſa.

Hiberni 60.63.64 68.
Hieropolitæ. 45
Hieroſolymitani. 19. 20. 21.79
Hildeſheymenſes. 113
Huicij.67.
Hircani.26.41
Hiſpani. 39.46 47.77.
Hiſpalenſes.77.
Hollandi. 105
Hungari.77.118.129
Hunni,al.Huni, al.Chuni 91.91
Hyperborei. 102.
IADRIENSES.76.
Ianuenſes.76
Iberi. 86 96.
Iconienſes.33.44.
Idruntinenſes. 75
Illyrici.38 41. 100
Immerini.98
Indi Fortunati.23
Indi,al.Indiani. 24. 26. 31. 87.96. 141
Irlandi.66
Iſmaelitæ.88
Itali. 13. & ſequentibus. 39 44.
Iudæi 19.20.21. 22.24.42. 89.93.
Iuliacenſes.105
Iunamienſes. 119.
LANDII. 55.
Laodicenſes.44.
Lemouicini. 48.
Leodienſes. 55
Lindiſſenſes, al. Lindiſtarnenſes. 67
Lingonenſes. 48
Lipnenſes.140
Lirani,al.Lirenſes. 110.
Lituani.138.140
Liuones.138
Londonienſes,al.Londinenſes.62. 67.
Longobardi 94.96.
Lotharingi.51. 56. 57
Lubecenſes. 130.
Lugdunenſes. 47.
Luppilij.55
Luſitani.47 77
Luteriani. 46
Lutzeburgenſes 51
Libyi 45 80
Lycaonij 33.35.
Lydi.79.
Lyſtrij ſeu Lyſtrẽſes.33.44.
MACEDONES. 22.35. 36.42
Magi.26. 31
Magdeburgenſes. 134.
Magnopolitæ.131.
Marcomanni. 119.
Marathoniani. 42
Marmaricenſes.45. 80
Maſarenſes.75.
Maſſilienſes. 48.49
Mathenſes. 120
Matiſconenſes.41
Matinenſes. 75
Mattiaci,al.Mettiaci.105
Mazarenſes.135
Mauri & Mauritani.27
Mechlinienſes. 110
Medi.26
Mediolanenſes.41.76
Megarenſes. 44.
Mechelburgenſes,al. Melreburgenſes.131.
Meldenſes.48
Menapij, 105.
Mempiſcani. 51.52.53.107.
Mercij.63.67.
Meſi,al.Meſij al.Miſij.35.38
Metenſes,56. 57.
Miletẽſes,nũcMaltani 37.7

& filiæ tuæ ſuper humeros portabunt. Et erunt Reges nutricij tui, & Reginæ nutrices tuæ vultu in terra demiſſo adorabunt te,&

puluerem pedum tuorum lingent. Eſa.60. Quia ecce tenebræ operient terram, & caligo populos, ſuper te autem orietur Domi-

nus,& gloria eius in te videbitur. Et ambulabunt gentes in lumine tuo, & reges in ſplendore ortus tui. Leua in circuitu oculos tuos

& vide,omnes iſti congregati ſunt, venerunt tibi; filij tui de longe venient, & filiæ tuæ de latere ſurgent. Eſai. 11.

Middelangli,63.
Mindenſes. 114
Mitylenenſes, 36.
Moabitidæ,79.
Moguntiaci,al.Moguntinenſes.57.
Moraui, 120
Morini,51.52
Monaſterienſes, al. Mimigardenſes. 114
Moſci,al.Moſcouitę 117.
NAMVRCENSES. 55.
Narbonenſes,47.48.
Nauarreni,106.
Nazarethani,79
Neapolitani Italici, 75.
Neapolitani Aſiatici.35
Nemetes,51.101.
Nepotiolanenſes,44
Neruij, 51.52.54
Nicæi,45.
Niceni, 25.
Nicomedienſes,41.
Nordambergij,115.
Nordanhumbri,62.
Normandi,49.
Nordmanni. 115.116.
Norici,98.123.124
Noruegij,79.102
Nouiomenſes.54.
Numidæ.27
Nuſij. 105.
ODYSSAEI.42
Oldenburgenſes. 130.
Orchades,39.64.
Oſnaburgenſes.114.
Oſtienſes,74.
PADERBVRNENSES. 114
Paduani,76.
Palęſtini.15.19
Paneades. 44
Pannones ſeu Pannonij 84. 98.101.124.129
Pamphilienſes.33.
Pamphilonij, al. Pompeiopolitæ, 106.
Panormitani.75
Paphenſes, 33
Pariſienſes,46
Parthi,26.
Patareni,57
Patrenſes,23.
Patrini,42.140
Phænices. 22.37
Pentapolitæ,al. Pentapolitani.45.80.
Pergenſes,33
Perinthij,25
Perſæ 26.87.96,92
Philippenſes, 23.35.42.
Picardi,49.
Pictauienſes. 86.
Picti,60.61.62,67
Piſani.76.
Piſidienſes.33
Polacri, al. Poloni,77.110.
Pomerani, 134
Pontiani Europæi. 38
Pontiani Euxini.22.92
Pontini, al. Pontinenſes in Aſia, 15.
Portuenſes, 74.
Portugalli,77.
Phryges 23.35.36
Pruſſi,al. Prutteni.117
Ptolemaidæ,37.80
QVADI.93
RAGVSNENSES. 76.
Raſcij, 100.
Ratiſponenſes.59.132.133
Rauennates,45.76
Razeburgenſes. 131
Reatini, 74
Rheginenſes.75.
Rhemenſes. 50
Rhetij, 59.98.99.104.132.

Habitabit lupus cum agno, & pardus cum hædo accubabit, vitulus & leo, & ouis ſimul morabuntur, & puer paruulus minabit eos. Eſai. 11.

Dominabitur à mari vſque ad mare, & à flumine vſque ad terminos orbis terrarum. Coram illo procident Æthiopes, & inimici eius terram lingent. Reges Tharſis & inſulæ munera offerent, Reges Arabū & Saba dona adducent. Et adorabunt eum omnes Reges, omnes gentes ſeruient ei.

Oſe. 1.2. Ro.9. 1.Pet.2. Et erit, in loco in quo dictum eſt eis, non populus meus vos, dicetur eis, filij Dei

Rhodij,al.Rhodienſes. 37
Roffenſes,67.
Romani,13.& ſequent. 37.
Romandiolani,76. (& ſeq.
Rothomagenſes.49
Rugi. 98.117.121.129.135
Ruſſi ſiue Ruteni, 101.117.
SABAEI,32.
Saberi,51.
Sabini,al. Sabinenſes,74.
Sacci.22.
Saginenſes.74.
Salisburgenſes 59.119.
Salaminenſes, 33.
Salernitani, 75.
Samaritæ al. Samaritani.22
Sambones,135.
Samenſes. 36
Samogetæ.140.
Samothraces. 35.
Saprienſes.42
Saraceni, 88.98.
Sardicenſes.44. 84.
Sardinienſes.76
Saxones. 102. 105. 105.
106. 120.
Scandiani,101
Sclaui, 100. 106. 120.
124,129.
Sclauonij. 76. 129.140.
Seleucienſes.33.
Senonenſes.48.
Sequani.104.
Serbi,100.
Schoti,55. 60.
Scythæ Aſiatici. 23.
Scythæ Europęi,22. 83. 92.
Sicambri, 105. (100
Siculi,75.
Sinaitæ,79.
Sinopij 42.
Sipontini. 75.
Smyrnenſes. 42.45
Sogdiani.22
Solienſes. 124
Sophi.98
Soronenſes.75.
Spalatenſes. 76
Spirenſes. 51.101
Spoletani.76.
Stalintendenſes. 114.
Stetini.134
Stridonenſes.77
Styrij, 119
Sueci, al. Sueui. 51. 93.
102. 115
Suernienſes, 131
Sueſſiones. 50
Suretini, 75
Syluanectenſes in Gall. 48
Synopolenſes.22. 23
Syracuſani,75
Syri,al. Aſſyrij,al. Chaldæi,
15.23.
THABORITAE.79.
Tamiſijad Scaldim. 110
Taprobani, 26.
Tarentini,75.
Tartari. 139.
Taruannates,52
Tauriſci. 119.
Tauritani.76.
Terracinenſes.75
Terraconenſes.77
Tharſenſis.33 44.
Thebæi,al.Thebani.42.
Theatinenſes. 35.
Theſſali.22
Theſſalonicenſes,23.35.42.
Tiburtini.74.
Toletani. 77
Toloſani.47.
Tornacenſes,54
Thraces.22
Trallenſes.41.
Traiectenſes ad Moſam.55.

uenis, &c. Rom.3. An Iudæorum Deus tantum? Nonne & Gentium? Imo & Gentium. Ephes.3. Siquidem nunc reuelatum eſt ſan-

ctis apoſtolis eius & Prophetis in ſpiritu, Gentes eſſe cohæredes promiſſionis eius quæ eſt in Chriſto per euangelium. Matth.18.

Qui ergo ſcandalizauerit vnum de puſillis iſtis qui in me credunt, expedit ei vt ſuſpendatur mola aſinaria in collo eius, & demerga-

tur in profundum maris. Væ mundo à ſcandalis. Neceſſe eſt enim vt veniant ſcandala. Væ autem homini illi per quem ſcandalum venit.

Traiectenſes ad Rhenũ. 105
Tranenſes, 75.
Tranſſyluani. 83
Trecenſes. 48.
Treuiri. 55.
Tridentini. 85
Troades. 35
Tullenſes, 58.
Tungri. 55.
Turcæ. 93
Turonici al. Turonenſes. 47
Tuſci. 76
Tuſculani. 74
Tyrij. 37.
Valentienses, al. Velletenſes, 74.
Vandali, al. Vindili. 93. 96
Vangiones. 101.
Vaſcones. 106.
Vbij. 55.
Vectones. 51.
Verdenſes. 114.
Verulenſes, al. Verulanenſes. 75
Viennenſes Auſtriæ. 98. 124
Viennenſes Galliæ. 46. 47.
Vindelici. 59. 98. 123. 124.
Vindi. 120
Vindoniſſenſes. 99.
Virdunenſes, 49.
Viromandui. 54
Vlyſſei, ſeu Vlyſſiponenſes. 77
Vmbri, 76.
Vngari, al. Hungari. 77. 118. 129.
VValachriani. 105.
VVendi. 135
VVertenburgenſes. 112
VVeſtphali. 105.
VVormacienſes 57. 101.
Zecchi. 92.
Zelandi, 105.
Zvvitſeri. 52. 58.

BIBLIOTECA NAZ ROMA VITTORIO EMANUELE

FINIS.

ALTERA LVCANA ΠΑΡΑΙΝΕΣΙΣ DE FASTIS *Triumphalibus Euangelij.*

EN iterum, illuſtriſſime Princeps, viri religioſi velut theatri ſcenicæ perſonæ, ex omni regione & natione quæ ſub cælo eſt, vti in Actis apoſtolicis habes, accuratè loquentes, cum ſua quique, tum noſtra lingua multi magnalia Dei, eandem (inquam) nobiſcũ fidem, eãdemque profeſſi diu olim nobisque communem religionem. Neque verò, vt veritatis pellices hæreſes, aut æmula religionis ſchiſmata, vel fidei cauponatrices apoſtaſiæ exiſtimant, hi omnes aut ebrij ſunt, aut deliri; ſed iſtuc prorſus dudum vaticinatus eſt prophetes Iocl: In nouiſſimis diebus effundã de ſpiritu meo ſuper omnẽ carnem, & prophetabunt filij veſtri & filiæ veſtræ, & iuuenes veſtri viſiones videbunt, & ſeniores veſtri ſomnia ſomniabunt, & dabunt prodigia in cælo ſurſum, & ſigna in terra deorſum. Eritque, omnis quicunq. inuocauerit nomen Domini, ſaluus erit. Quomodo ergo (inquit S.Paul.) inuocabunt, in quem non credi-

Act.2.

Cap.2.

Rom.10.

derunt? Quomodo credent verò ei, quẽ non audierunt? At quomodo audient, abſque prædicante? Quî denique prædicabunt niſi mittantur? Ita ſiquidem habet oraculum: Quã ſpecioſi pedes euangelio depredicando deſtinatorum, euangelizantium auctoritate qua delegati ſunt, bona. Hi nimirũ religioſiſſimi mortales fuerunt olim gregis ouilisq́. Dominici morigerę oues. Hi in domo Dei ambulauerũt cũ conſenſu. Hiſce piſcationes hominumq́. venationes diu olim Hiere. 16. Matth. 4. ſunt concreditæ: hiſce fidis colonis atque agricolis agri horreiq́. Dominici frumẽtationes commiſſæ. c. 9. 10. 13. 28. Matth. Horum fructus ac fruges ſempiternùm durant. Io. 15. Iſtorum diuinæ plantationes nũquam eradicabuntur, Matth. 15. hiſce totius mũdi ſiue ſaliẽdi, ſeu illuminãdi, Matth. 5. ſiue fermẽtandi Matt. 13. cura mandata eſt. Hi nos ſuæ fidei, hæreditario quaſi iure, ſucceſſores reliquerunt. Ab iſtis nomen Chriſti didicimus. Ab his fide imbuti ſumus. Ab eis tanquam prototypis primisque & viuis exemplaribus indepravatis illis, merum purumque euangelium legitimè traditũ, & à noſtris maioribus ritè acceptũ, enixiſſimè

Eſa. 52.

Io. 10. Pſal. 54.

Iſtuc eſt talentum deponere ad ſanctam fœnus Matt. 25. & ex μνα quã vocãt Græci, ac teruncio minuto, ingentẽ vſuræ vim facere, Luc. 19. Sic (inquam) euangelij ſcintillula atque igniculus creuit in totius mundi incendiũ, quod vehemẽter ardere Chriſt' cogitat Luc. 12. Sic granũ ſinapis in immẽſam euaſit arborẽ, ſic tota generis humani farina verbi diuini fermẽto [illegible] ta eſt Matt. 13. Sic alias aliasque oues hinc inde Dñs coẽgit in vnũ ouile, vt denique ſit ouile vnũ, & vnus paſtor Petrus, cui vni paſcendarum regendarumq́. ouium prouincia delegata eſt. Ioan. 10. 21.

ſimè obſeruatum, magna cum induſtria ac ſine labe ad poſteros tranſmiſſum, & ne inteſtati mortui viderentur, velut teſtamento, extrema cum volũtate, poſtremiſque votis, nobis delegatum. Recenſeant ſuos parentes Hęręțici, ſi queant, viros bonos. Quod igitur ab horum tot populorum tanta locorum, quanta temporum, intercapedine diſcrepantiũ ſacro ſanctis eccleſiis traditum, creditũ, ęquabiliter obſeruatum eſt, in euangelio eſt habendum: quod verò in illis nõ eſt, non in euangelio, ſed degenere ſchiſmate, in adulterio apoſtaſiæ, in prauitate hæretica ducendum eſt eſſe. Induxeram ego quidem primùm in animum, hic è regione cuiuſq. ſeu prouinciæ, ſeu gẽtis, ſeu æui, obgannientem paſſim, nunc Iudaiſmum contra, aliâs paganiſmum oblatrantem, vbique perpetuoq. graſſantem Regum, Imperatorum, principumq́. tyrannidem ſanguinariam, denique nullo non & loco & tempore, & apud quoſuis ſuriepẽtem hæreticorum prauitatem; verùm Laconiſmus mihi ſtudio fuit, breuitatiſq. cauſa ſuperſedi. Multum profectò claritatis, ſplendoris, ac ornatus pariter, Monarchiæ huic Catholicæ attuliſſet, & oppo-

Nam malos pluſquam neceſſe fuit probauit pridem eccleſia apud Germanos, Anglos, Gallos, Belgas, crudelibus exẽplis, quibus omnino hæreticorum ſacra conſtãt.

ſita

ſita iuxta ſe mutuò poſita magis magisq. emicuiſſent, dum mũdus vniuerſus tanquam perpetua quædam oratio, ſua quaque hic ibi micante antitheſi, & rerum omnium cùm varietate, tum viciſſitudine, ſuis quaſi mẽbris, colis, periodis, obelis, aſteriſcis, tropis, ſchematibus, omnibusque leporibus, cõſtitiſſet. Deinde contraria contrariis, malaq. bonis intertexta immiſtaq. magno argumẽto fuiſſent, non ſolum quì melius Deo viſum ſit (vt diſſerit compluribus locis S. Auguſtinus, Iſidorus, & alij) ex malis bona elicere, quàm mala non ſinere eſſe; verumetiam quàm nihil turbent ordinem diuinum inordinata hominum vitia, quàm prorſus nihil decedat ſympathiæ Diuinæ ſeu iuſtitiæ, ſeu miſericordiæ, ac conuenientiæ cum humanis bonis iuxtà & malis actionibus, poſtremò quàm parum, imò nihil, fruſtra liceat & incaſſum hominum Hugoniſtarum, Geuſiorumq. (inquam) malitiæ, & temeritati in regno prouidẽtiæ, quod inquit Boëthius l. 4. de conſ. proſ. 6. Illa náq. Diuinæ naturæ viribus ſuapteque indole ita permanet, ita cohęret, vt nec mortalium malorũ errata eius tenorẽ ſeriẽmve impediant, nec iuſtorum pia opera iuuẽt,

al. Boëthus.

ſed

ſed vtrorumq. ſeu virtutes ſeu peccata in vnam prouidentiam placidè coëant ac conſpirent amicè. Demum fuiſſet cuiuis perſpicuũ, quî Eccleſia Cathol. tanquã lilium inter ſpinas, aut velut triticũ inter zizania coaluiſſet, quî multę filiæ congregauerint diuitias, ipſa verò ſuperauerit vniuerſas: quî fuerint multæ reginæ & cõcubinæ, vna autẽ dilecta: quî ſæpe fuerit Eccleſiæ Cathol. arx obſeſſa, & à variis hoſtibus aliâs aliaſq. & alibi atque alibi oppugnata, ſed nunquã expugnata: verũ hęc & aliò ſpectare videbam, & ego opus non tã volumine, quàm re magnũ, enchiridij inſtar eſſe volebã. Quis enim non videat hic Numinis ęterni & immutabilis affinitatem? Quis non ſentiat immortalis ſemperq. ſui ſimilis Dei energiam indolemq. quandã ineſſe huic tantæ varietatis temporum, locorũ, populorũ, cõſenſioni tantæ? Quis hîc non intelligat Deũ, qui ſemper, vbiq; in omnibus idẽ eſt, in Eccleſiæ Cathol. ſponſæ ſuę, quæ eſſe debet modo quodã altera ipſe, perpetua concordia, ſui imaginẽ exprimere? Igitur qui hîc eſt, domi, in patria, in ciuitate Dei eſt. Qui hic non eſt, peregrè, dicam, eſt toto cęlo totaque terra aberrãs, an nuſquã eſt, an in ſyna-

Cant. 1.
Matth. 13.
Prouerb. 31.
Cant. 6.
Pſal. 128.

Chronicon atq. annales, quibus temporibus hi atque illi populi, & per quos pſeudoapoſtolos à fide Catholica deſciuerint, perſtringentes, propediem dabo.

na-

nagoga Satanæ,& tribulis Diaboli eſt? Sci

Matth. 18. mus enim quiſnã dixerit, Si Eccleſiam nõ audierit, ſit tibi ſicut Ethnicus, & Publicanus: & illud; Licet nos, aut angelus de

Gal. 1.

cęlo, euãgelizet præterquã quod euangelizauimus vobis, anathema ſit. & iterum iterumque, Siquis vobis euangelizet præter id quod accepiſtis, anathema ſit.

En modus in rebus, ſunt certi denique fines:
Vltra quos, citraq́ nequit conſiſtere rectum.

(Neque aliã ob cauſam, Gallia, Flãdria Belgiũque totũ Deo vapulat niſi ob fidei religionisq́. defectionẽ). Quod accepmus eſt, apoſtolicum eſt ſiquis quippiã addendum putet, anathema, adulterinũ, diaboli cũ cenſendum eſt. Atq. ita poſtremò qui vnam, ſanctam, catholicam, & apoſtolicã, tenet Eccleſiam, intus eſt, nobiſcum eſt, amicus eſt. Qui huic non acquieſcit, neq. morẽ gerit, foris extra arcã in graſſantis diluuij naufragio eſt., aduerſarius diabolus, vel eius angelus, atq. miniſter Antichriſtus eſt, non dicã Gueſita Belgicus, non dicã Hugoniſta Gallicus (nequis me veterem comędiam agere, & ſe nominatim perſtringi arbitretur) ſed apoſtaticus, ſed ſchiſmaticus, ſed (proh dolor) deplorãdus hæreticus eſt: in quẽ, fortè non inelegan-

Hæc irati Numinis vindicta paſsim apud prophetas onus ſeu pondus indignationis alicui regno impendens, Ethnicis Nemeſis ſiue Ramnuſia dicitur ſcelerum vindex fatalis.

Hiero. epiſt. ad Damaſum.

ter,

ter, cõpetat illud An. Senecæ, Qui nimiũ ſibi blandiendo nutriuit malũ, ſerò recuſet aliquando ferre quod ſubiit iugũ. vel Platonis illud, Vt tunc demũ incipiat credere, quum incipiet ſentire, ſempiternũ, quod amplexus eſt, malũ. Plerũque enim dediſcit animus ſero, quod didicit diu (hęreſim puta) & illi mors grauis incubat, qui philautia, & cupiditate glorię tractus, notus nimis omnibus, ignotus moritur ſibi: quem vt ſol oriẽs vidit ſuperbũ, neceſſe eſt (vt fit) occidens videat iacentẽ. O quantũ eſt in rebus inane! Tu verò amice lector, ſi hac noſtra paręneſi philoſophabere, bene habebit, eritq́. quod gaudeá, & tibi mihiq́. congratuler plurimum. Statim ſimulatque intelligá, haſce meas demonſtrationes euágelicas (quas vocat Euſeb. Pamphili Cæſareæ Palæſtinę Epiſcopus) acceptas eſſe, non omittam referre gratiam, & reliqua quæ in manibus ſunt, libenter dare. Vale.

Tragoed. 4. in Phædra.

In Timæo.

Id nuper apud Gallos & Belgas compertum eſt, delectis factionum Tragicarum capitibus.

Libellus hic nihil habet S. Romanæ Eccleſiæ fidei contrarium aut Reipub. offenſiuum; immo dignus eſt vt typis in multorum vtilitatem & commodum exprimatur: quod atteſtor

Sebaſtianus Baet Delphius inſig. Cathed. Eccleſiæ S. Mariæ Antuerpienſis Plebanus & Canonicus.

ERRATA. Adnotationes marginalesquæ ſunt. fo. 16, 17, 18. pertinent ad §. illum qui eſt. fo. 15. de præfectura & reſidentia S. Petri Romæ, auctoritatem auctori reſpondere prudens lector intelliget facilè.

Privilegii svmma.

Conceſſum eſt, per patentes Reg. Ma. literas, doctiſſimo viro F. Arnoldo Mermannio Aloſtano, vt librum ſuum, cui titulus eſt, Conuerſionis gentium theatrum, cui velut iurato Typographo tradat imprimendum ac diſtrahendum. Interdictum quoque eſt alijs omnibus, quicunque demum illi ſint, ne eum imprimant, aut alibi impreſſum, in ditiones Regie Ma. diſtrahendum importare tentent, ſpatio ſex annorum proximè ſequentium, ſub grauibus pœnis, quas literæ exprimunt, datæ Bruxellis die XVIII. Iulij, anno M. D. LXXII.

Signat.

I. De la Torre.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

Vuillichius Jodocus, Commentaria in Artem poeticam Horatii N.° 1 20

Hermannnius Arnoldus, Theatrum conversionis gentium totius orbis, sive Chronologia de vocatione omnium populorum. N.° 2

Altera Arcana Paracelsi de fastis triumphalibus Evangelii N.° 1 B

FINE